

Riksdagens protokoll

2013/14:122

Tisdagen den 10 juni

Kl. 09.00 – 14.05

15.30 – 15.50

18.00 – 18.39

Protokoll
2013/14:122

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 3 juni justerades.

2 § Berättelse från Valprovsningsnämnden

Följande berättelse från Valprovsningsnämnden upplästes och lades till handlingarna:

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis för de tjugo (20) ledamöter i Europaparlamentet och ersättare för dem som utsetts genom val i Sverige den 25 maj 2014.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 9 juni 2014

Per Virdesten

ersättare för ordföranden

/Kerstin Dieden
föredragande

3 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Fredrick Federley (C)* avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 16 juni 2014.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse från Valprövningsnämnden upplästes och lades till handlingarna:

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Emma Wallrup (V) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 juli 2014 sedan Jacob Johnson (V) av sagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 9 juni 2014

Per Virdesten

ersättare för ordföranden

/Mattias Andersson
sekreterare

5 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 12 juni kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Socialminister Göran Hägglund (KD), statsrådet Maria Larsson (KD), statsrådet Tobias Billström (M), statsrådet Ulf Kristersson (M) och försvarsminister Karin Enström (M).

6 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:497

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:497 Skydd för uppfinnare mot patentintrång av Hillevi Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 27 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är ett inplanerat evenemang i Växjö.

Stockholm den 4 juni 2014

Justitiedepartementet

Beatrice Ask

Interpellation 2013/14:505

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:505 Framtiden för försvarsmusiken av Tina Ehn (MP)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 25 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet vid de svarstillfällen som finns före den 25 juni 2014 befinner sig på resa.

Stockholm den 2 juni 2014

Försvarsdepartementet

Karin Enström (M)

Enligt uppdrag

Nils Cederstierna

Expeditionschef

Prot. 2013/14:122

10 juni

Interpellation 2013/14:515

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:515 Förhalade riksdagsbeslut

av Hillevi Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 27 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är överlämning från annat departement.

Stockholm den 4 juni 2014

Justitiedepartementet

Beatrice Ask

Interpellation 2013/14:516

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:516 Bevarande av Marinens Musikkår

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 25 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet vid de svarstillfällen som finns före den 25 juni 2014 befinner sig på resa.

Stockholm den 2 juni 2014

Försvarsdepartementet

Karin Enström (M)

Enligt uppdrag

Nils Cederstierna

Expeditionschef

Interpellation 2013/14:521

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:521 E4-omdragning i Skellefteå

av Katarina Köhler (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 25 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 4 juni 2014

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:524 Felaktiga underlag som grund för regeringens transportplan

av Stina Bergström (MP)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 25 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 4 juni 2014

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2013/14:525

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:525 Ansvar för framtida godstrafik på järnväg av Stina Bergström (MP)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 25 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 4 juni 2014

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

7 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Finansutskottets betänkanden 2013/14:FiU21 och FiU34

Konstitutionsutskottets utlåtande 2013/14:KU45

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU35

Justitieutskottets utlåtande 2013/14:JuU41

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU20

Utrikesutskottets betänkanden 2013/14:UU18 och UU25

Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU11

Inledning

Anf. 1 PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! I dag har kammaren att debattera mandatperiodens sista granskningsbetänkande. Det blir också mitt sista. Jag har haft förmånen och den stora äran att leda konstitutionsutskottet under de senaste fyra åren. Granskningen av regeringen är en central men ofta underskattad del av det parlamentariska arbetet.

KU har stolta traditioner att föra vidare, och jag har försökt att göra mitt bästa för att granskningen ska göras seriöst och med stor noggrannhet. Varje minister ska känna att KU ser dig och är berett att lyfta på alla stenar för att syna fel och brister. Granskningen ska vara tuff men också rättvis.

Jag har under de här åren haft ambitionen att öka synligheten i utskottets granskningsarbete. Jag har nämligen uppfattningen att det är offentligheten i själva utredningarna som är det viktigaste i vårt arbete – inte slutsatserna i utskottet. Genom öppenheten i processen kan människor och medier själva dra sina slutsatser. Denna uppfattning blir också bekräftad varje år när någon från regeringsidan i lite bitterhet talar om att kritiken är orättmätig och beror på att majoriteten har politiserat granskningen. Mitt svar är: Läs själva och dra era egna slutsatser!

Min egen åsikt är att KU gör ett viktigt arbete. Vi har ett antal högt kvalificerade medarbetare, och det går inte att få gehör i utskottet för överdrifter. Kritiken mot KU hänger vanligtvis ihop med att argumenten tryter snarare än med utredningarna eller KU:s slutsatser.

Man måste dock ha en viss förståelse för att det är svårt att kritisera sina egna partikamrater i regeringen, särskilt ett valår. Däremot har jag svårare att respektera när journalister hakar på tal om politisering utan att ens själva orka med att läsa granskningsutredningarna. I år var de dock mycket få, vill jag säga.

I år har vi genomfört drygt ett tjugotal granskningsrapporter. Det är den vanliga storleksordningen. Som vanligt är utskottet enigt i de flesta av våra uttalanden. Vi kritiserar till exempel återigen UD för brister i utlämnandet av handlingar. I det här fallet var det fråga om en handläggningstid på tre månader. Det är naturligtvis orimligt med tanke på grundlagens krav på skyndsamhet.

Utskottet gör i några fall gemensam sak med Riksrevisionen. Det handlar om försvarets bemanningsorganisation och omregleringarna, där revisorernas kritik nu följs av att KU uttalar sig på liknande sätt om brister i styrningen och beredningen av frågorna.

Jag har själv skrivit en reservation i en fråga. Det gäller den förra biståndsministerns hantering av biståndet. 2009 gjordes förändringar som innebar att stora kostnader räknades av från det bistånd som beslutats om av riksdagen. Jag anser inte att riksdagen informerades på ett tydligt sätt om dessa förändringar och att man gick för långt när man till exempel

Inledning

drog bort ministerns egen och statssekreterarens lönesumma för att minska biståndet till världens fattiga.

Årets största ärende är naturligtvis granskningen av regeringens agerande i samband med Vattenfalls köp av det holländska energibolaget Nuon. Till detta återkommer jag senare.

Anf. 2 BJÖRN VON SYDOW (S):

Fru talman! Ett antal ärenden är beslutade i full enighet i utskottet. Några är av särskild vikt, och jag vill betona dem.

Det gäller subsidiaritetsprincipen i unionsförslag. Regeringen, det vill säga Justitiedepartementet och justitieministern, har inte informerat riksdagen, det vill säga justitieutskottet, inom de beslutade tidsramarna. Här är vår konklusion att detta inte kan undgå kritik.

Vidare gäller det nomineringarna till högskolestyrelserna. Intressekonflikter kan och får bedömas av en regering, men vägledande kriterier skulle underlätta nomineringsprocessen och även regeringens slutliga ställningstagande.

Vår ordförande har redan berört UD:s alltför långsamma utlämnande av allmänna handlingar, som i och för sig låg på Sida men där myndigheten hade begärt ett vägledande beslut från regeringen. De tre månader detta tog – och vi har fått reda på vad fördröjningen egentligen bestod i – är ingalunda övertygande. Utskottet menar också att det behövs mer av förbättringar i ljuset av både KU:s och Justitieombudsmannens tidigare kritik.

När det gäller statsrådet Billströms aktieaffärer betonar vi att korttidsaffärer bör framgå av de förteckningar som lämnats.

Det är viktiga ställningstaganden som vi har gjort, och jag vill lyfta fram att det har skett i enighet. Men det finns också några ärenden där enighet inte har nåtts. Försvarsmaktens insatsorganisation kritiserar av Riksrevisionen. De har i ett tiotal rapporter speglat förhållandena i Försvarsmakten. Och det är enligt min uppfattning första gången vi får en genomlysning av styrningar av och ansvarsförhållanden i hela försvarssektorn. Det är mycket värdefullt. Riksrevisionen menar att det råder för lite styrning från regeringen på strategisk nivå och för mycket styrning på lägre nivå. Det är också brist på återrapportering till riksdagen beträffande insatsorganisationens situation och skick. Det är allvarligt att avvikelser inte har rapporterats tillräckligt till riksdagen.

När det gäller arbetet med omregleringar stöder utskottet sig också här på en rapport från Riksrevisionen om hur ett stort antal omregleringar har gått till i verkligheten. Ett mönster av systematiska brister framträder, både när det gäller beredning och tillsyn av omregleringarna. Revisorererna pekar på en brist på styrning av myndigheter och andra organ.

Fru talman! I fråga om Nuon har det varit – för att använda ett modernt ord – extremt svårt att granska. Många motstående uppgifter har cirkulerat, och det har inte gått att genomföra en fullständig granskning utan full medverkan av det ansvariga statsrådet. Men det går ändå att dra några slutsatser efter granskningen med utgångspunkt i grundlag och andra underliggande föreskrifter.

Regeringen har ett kollektivt ansvar för de besked som ministrar lämnar till exempel till statliga bolag. Det finns ett ansvar, speciellt hos statsministern, för att Regeringskansliet är ändamålsenligt organiserat

och att beredningar, kommunikations- och informationsutbyten fungerar. Så har inte skett i detta fall.

Kritik måste också riktas mot dåvarande näringsminister Maud Olofsson för att hon inte har sett till att beredningen och dokumentationen av affären har gått rätt till. Det gäller både den gemensamma beredningen med Finansdepartementet och det uteblivna samrådet med Statsrådsberedningen i enlighet med Regeringskansliets regler för samordning.

Det faktum att Maud Olofsson inte har infunnit sig till en utfrågning hos konstitutionsutskottet bryter en långvarig praxis. Det har försvårat granskningen, och därför har konstitutionsutskottet i enighet – det är vi väldigt glada för – beslutat att tillsätta en utredning om hur före detta statsråd ska medverka i utövandet av kontrollmakten.

Vi har fortfarande olika versioner om vem som var informerad, Maud Olofssons och Reinfeldts. Vi har fortfarande olika versioner av vilka rutiner som gällde i Regeringskansliet när affären genomfördes, Anders Borgs och Ola Alterås. Många frågor är fortfarande obesvarade, och alla kan inte vara fullt sanningsenliga samtidigt.

Fru talman! Vi socialdemokrater utgör en del i majoriteten i alla granskningsärenden. Vi försöker se de konstitutionella frågeställningarna och problemen, både i ljuset av vår roll i dag som oppositionsparti i riksdagen och i ljuset av våra år i regeringsansvarighet. Ett mönster är att de mest allvarliga problemen är regeringen Reinfeldts styrförmågor och därmed också dess ansvar i olika frågor. Det gäller både innevarande mandatperiod och de granskningar vi riktade för föregående mandatperiod. Det gäller den bristande styrningen av Försvarsmakten och redovisningen inför riksdagen och allmänheten om vad man gör och vad man inte gör.

Det är samma tendens som i det ärende vi hade förra året, Saudiärendet. Å ena sidan var det en obalanserad och bristfällig styrning av en annan försvarsmyndighet, Totalförsvarets forskningsinstitut, och ett bristande ansvarstagande utåt. Statsministern uppgav sig även i det ärendet vara helt ovetande om allting. Och nu har vi Nuonärendet. Jag behöver väl egentligen inte säga mycket mer än att vi fortfarande har problem med att klarlägga. Jag föreställer mig att både historisk forskning och journalistik så småningom kan komma vidare.

Den bristande ledningen av regeringsarbetet och bristen på ansvarstagande hänger tyvärr ihop. Det är ett signum för den sittande regeringen, och det har varit genomgående i våra bedömningar när vi har sett hur anmälningarna har belysts i källmaterialet. Vi menar att konstitutionsutskottets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning visar att vi har en systemproblematik i den sittande regeringens styrning. Det gäller otydligheter i styrningen gentemot myndigheter och samtidigt otydligheter i ansvarstagandet inför riksdagen och inför svenska folket.

Jag ber att få yrka på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 3 PER BILL (M):

Fru talman! Låt mig inleda med att å konstitutionsutskottets vägnar anmäla vårt dryga 1 000 sidor långa granskningsbetänkande i tre volymer. Det här är vår produkt. Det finns visserligen tre reservationer från Alliansen, men vi tänker inte votera om dessa. Vi tycker inte att det är

riksdagens roll att överpröva den granskning som har gjorts av konstitutionsutskottet.

Jag vill, liksom utskottets ordförande Peter Eriksson, rikta ett stort tack till kansliet för allt jobb de har gjort med de dryga 1 000 sidorna. Kristina Svartz, Hans Hegeland och övriga har gjort ett fantastiskt bra jobb, både för oss på regeringssidan och för oppositionen.

Fru talman! Enligt regeringsformens 13 kap. 1 § ska vi granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det är åttonde gången som jag är med och gör denna granskning. Våra utgångspunkter under de åtta åren har varit

- att värna KU:s integritet som kontrollorgan
- att använda konstitutionell stringens och relevans
- att göra en normprövning som syftar till att utveckla regeringsarbetet, det vill säga att vara den gode revisorn.

I år har vi haft 21 ärenden, varav ett har bordlagts. Det är lika många som förra året, om jag kommer ihåg det hela rätt. Men när det har varit som värst har det varit nästan dubbelt så många ärenden. Numera är vi alltså nere på ett mer rimligt antal, och själva KU-anmälningarna håller också en högre kvalitet.

Utöver vad Peter Eriksson har sagt om när KU får kritik får vi ibland också kritik för själva KU-anmälningarna och bristerna i dem. Det är också en aning orättvist.

Årets skörd, årets 21 ärenden, har egentligen inte innehållit några vansinnigt svåra konstitutionella prövningar. Det kanske mest intressanta ärendet handlar om införande av elprisområden. Det är nämligen konstitutionellt spännande i den bemärkelsen att vi helt plötsligt har en EU-kommission som vänder sig direkt till myndigheter under regeringen. Hur gör man då? Jag tror att Regeringskansliet kan få en hel del vägledning av våra dryga 1 000 sidor i betänkandet.

I de flesta ärenden är vi eniga eller nästan eniga, men i tre ärenden finns det delade meningar. Det är dem vi ska debattera den närmaste timmen. Jag tänkte spara Nuondebatten till dess och inte ta den nu, i förväg.

Låt mig titta på några ärenden där ett enigt utskott inte påtalat några brister samt några ärenden där vi gemensamt påtalat brister. De ärenden där vi inte påtalat brister inkluderar regeringens hantering av verksamheten på Thielska Galleriet, förra biståndsministerns hantering av biståndsverksamheten samt utrikesministerns och förra biståndsministerns hantering av biståndsanslaget. Där finns dock en reservation från MP, V och SD.

Precis som några varit inne på tidigare finns det enig kritik eller påtalande av brister när det gäller regeringens bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i förslaget om en europeisk åklagarmyndighet. Det tog alldeles för lång tid. Utrikesdepartementets hantering av utlämnande av allmänna handlingar tog ännu längre tid. Där finns påtagliga brister.

Däremot kunde jag inte läsa vårt uttalande om utbildningsministern som någon typ av kritik. Jag kunde heller inte läsa det som stod om aktieinnehav hos en minister, Tobias Billström, som någon form av kritik. Det

var bara påpekanden om hur saker och ting ska skötas. Jag kunde inte hitta något kritiskt i de två uttalandena från utskottet.

Vi har nu framför oss en debatt som kommer att handla om regeringens information till riksdagen angående bemanningen av insatsorganisationen 2014. Där kommer Andreas Norlén att vara Moderaternas debattör. Sedan ska vi debattera regeringens arbete med omregleringar. Där kommer Karl Sigfrid att vara vår debattör. Vi ska också debattera regeringens hantering av Vattenfall AB:s förvärv av Nuon. Där kommer jag att återkomma.

Fru talman! Innan jag lämnar talarstolen den här gången vill jag rikta ett tack till ordförande Peter Eriksson, som med ett glatt humör har lett utskottets arbete på ett trevligt sätt. Jag önskar honom stor lycka till i sitt nya jobb som EU-parlamentariker.

Anf. 4 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Fru talman! Inledningsvis vill jag anmäla årets KU-granskning till kammaren. Utskottet har hanterat 21 anmälningar, och i de flesta fall är vi eniga i slutsatserna och har ingen kritik att framföra. Möjligen lämnar utskottet några ord på vägen.

I två fall är det oomtvistat att regeringen brustit i förhållande till regelverket. Det handlar om att det tagit för lång tid för regeringen att återkomma till justitieutskottet när de begärde att få tala med regeringen om en subsidiaritetsfråga, och Utrikesdepartementet får en gång till höra att de behöver snabba upp sin hantering av samråd och utlämnande av handlingar för att kunna leva upp till offentlighetsprincipens krav på skyndsamt. I det senare fallet kan vi dock notera att ett förbättringsarbete pågår och att utvecklingen går åt rätt håll.

I två ärenden har Riksrevisionens rapporter fått en central roll. För framtiden vill jag skicka med att det är angeläget att Riksrevisionen och konstitutionsutskottet med noggrannhet håller sig till sina respektive granskningsfunktioner så att det inte uppstår någon överlappning i rollerna.

I år har granskningen av regeringens hantering av Vattenfall AB:s förvärv av Nuon varit det stora samtalsämnet. Det är en affär där Vattenfall beslutade om förvärvet men där regeringen hade kunnat motsätta sig det om starka skäl talade emot affären. Frågan var inte ett regeringsärende, men regeringens svar till Vattenfall krävde formell beredning mellan Näringsdepartementet och Finansdepartementet.

Ärendet är fem år gammalt. Att frågan först nu anmälts för granskning beror med största sannolikhet på att det, så här fem år i efterhand, står klart att förvärvet var kostsamt. Då förvärvet gjordes var det inte kontroversiellt hos en bred majoritet av riksdagen utan sågs som en naturlig del i den ägarstrategi som den tidigare socialdemokratiska regeringen hade lagt fast.

Nu är en omfattande granskning gjord av regeringens handläggning i samband med förvärvet av Nuon. Utskottet kan gemensamt konstatera att Näringsdepartementet har brustit i beredningen med Finansdepartementet och att dokumentationen varit otillräcklig.

Vad gäller dokumentationskraven har en skärpning av regelverket skett på detta område, möjligen föranledd av att Regeringskansliet självt velat stärka rutinerna. Det är förstås välkommet. Alliansen har en reser-

vation då vi inte delar hela oppositionens ställningstagande. Det kommer vi att återkomma till senare här i dag.

Skyldighet att delta vid KU:s muntliga och tv-sända utfrågningar har fått stor plats i årets granskning i och med att före detta näringsminister Maud Olofsson avböjde KU:s inbjudan. En praxis bröts, kanske lite överraskande. Man kan ha olika uttryck för vad man anser om detta. Jag vill dock påminna om att det var en avvikelse från praxis, inte ett brott mot regelverket. För att konstruktivt gå vidare med frågan har utskottet nu gett en utredare i uppdrag att utvärdera frågan om statsråds medverkan i KU:s granskning. Utvärderingen ska vara klar till slutet av september 2015.

I denna övergripande inledning till 2014 års KU-granskning nöjer jag mig med dessa ord.

Anf. 5 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Fru talman! I den här övergripande debatten vill jag kommentera några ärenden som har fått stor uppmärksamhet i medierna och som har lett till att riksdagsledamöter gjort anmälan till KU. Nu har vi genomfört granskningarna, men det har inte blivit särskilt uppmärksammat vad KU kommit fram till. Jag vill inledningsvis lyfta fram fyra ärenden.

För två och ett halvt år sedan gjordes en anmälan till konstitutionsutskottet riktad mot statsrådet Anna-Karin Hatt. Det gällde den indelning av Sverige i fyra elprisområden som Svenska kraftnät genomförde från den 1 november 2011 efter en anmälan från Danmark till EU-kommissionen om att Sverige var skyldigt att göra den typen av indelning.

Granskningen i konstitutionsutskottet sköts upp både 2012 och 2013 beroende på en pågående rättsprocess. I mars i år kom ett utslag från förvaltningsdomstolen i Stockholm som sade att EU-kommissionens beslut är bindande för Sverige och att Svenska kraftnäts beslut därför var lagligen grundat. Detta ledde naturligtvis till att konstitutionsutskottets slutsats blev att det inte fanns någon kritik att rikta mot statsrådet Anna-Karin Hatt.

Visst väcker detta en del principiella frågor. KU har diskuterat att vid höstens granskning titta på i vilken utsträckning EU-kommissionen kan ålägga svenska myndigheter att genomföra dess beslut. Relationen mellan svenska myndigheter och EU-kommissionen är alltså viktig att granska. I KU finns dock ingen kritik mot statsrådet Anna-Karin Hatt.

Vidare vill jag ta upp den anmälan som gjordes mot miljöminister Lena Ek och som gällde regeringens beräkning av klimatmålen för 2020. Det var en anmälan gjord av Socialdemokraternas Matilda Ernkrans. Anmälaren ville att KU skulle granska regeringens beräkningar av hur målen för 2020 kommer att kunna nås.

Regeringen och Miljödepartementet har till konstitutionsutskottet lämnat en ganska omfattande redovisning av hur målen nås. Målen har jämförts med de mål riksdagen tidigare har fattat beslut om.

Här har konstitutionsutskottet enhälligt kommit fram till att granskningen inte leder till något uttalande. Det finns ingen kritik mot miljöministern avseende det sätt på vilket regeringen och Miljödepartementet gjort beräkningen. Men, visst, det har funnits en stor uppmärksamhet kring denna fråga under det senaste året.

Det har också varit en anmälan mot näringsminister Annie Lööf som gällde Inlandsinnovation. Det var Socialdemokraternas gruppleddare Mikael Damberg som i januari i år begärde att KU skulle granska hur näringsministern hade hanterat och styrt det statliga bolaget Inlandsinnovation. Det fanns under vintern rätt så omfattande skrivelser bland annat i Dagens Industri om att det fanns en nära anknytning mellan bolaget och riksdagsledamoten Per Åsling.

KU har granskat Näringsdepartementets styrning av Inlandsinnovation och har inte funnit att det finns grund för någon kritik mot Annie Lööf när det gäller regeringens hantering. Det är viktigt att konstatera, med tanke på de mycket omfattande skrivelser som fanns för fyra fem månader sedan om detta, att KU alltså inte finner någon grund för den kritik som framfördes i bland annat Dagens Industri.

Vattenfall och Nuon kommer jag att återkomma till senare i ärendebatten. Men jag vill lyfta fram det som Björn von Sydow sade i debatten, att när det gäller statsrådet Tobias Billströms aktieaffärer har KU konstaterat att korttidsaffärer ska redovisas. Det som jag tycker också är viktigt att framföra är att KU har funnit att Tobias Billström inte genomförde några korttidsaffärer. Det är viktigt.

Peter Eriksson, ordföranden i konstitutionsutskottet, uppmanade i sin inledning: Läs KU:s beslut. Jag tycker att det är viktigt, men ganska många gånger har jag funnit att den kritik som framförts muntligt i olika presskonferenser och i andra sammanhang ofta har varit väsentligt tuffare än den som verkligen finns i det som vi kan läsa. Tyvärr är det inte så många som läser KU:s beslut. Men uppmärksamheten har varit ganska omfattande kring främst presskonferenser och andra sammanhang där ordföranden och andra har framfört kritik.

Anf. 6 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Tidigare talare har gjort en ganska fyllig genomgång av ärendet och framfört både en del kritik och långa försvarstal. Jag tänker inte diskutera mer runt själva ärendena i klump utan tänker lyfta fram frågan om öppenhet, offentlighet och insyn.

Jag tycker att det har varit genomgående under de år jag har varit med i konstitutionsutskottet att vi alltid har haft synpunkter på offentlighetsprincipens tillämpning och på öppenhet och insyn generellt i regeringens arbete. Det var till och med så en gång att vi inte ens fick handlingar till KU som vi begärde förrän granskningen var färdig därför att man inte lämnade ut dem från Regeringskansliet. Det är förstås allvarligt med tanke på att både konstitutionsutskottets och mediernas granskning och insyn ska fungera.

Det allra tydligaste är väl ärendet där Sida behövde samråda med regeringen angående utlämnande av allmänna handlingar. Det har redan berörts här, och det är uppenbart att det inte är rimligt med tre månaders handläggningstid. Där är vi helt överens, och det är bra att vi är överens.

Ett annat ärende där UD är inblandat gäller avräkningen på biståndet. Enligt min uppfattning var avräkningen olämplig. Även om biståndsmministern och statssekreteraren självklart lägger mycket tid på att arbeta med bistånd är det inte rimligt att deras löner ska ingå i det som räknas ihop som biståndsmedel. Deras löner är en del av kostnaden för Regeringskansliet och bör inte avräknas. Det här har ändrats igen, och förra

biståndsministern var mycket tydlig i sina svar till KU att hon inte tyckte att det här var en bra ordning och att det därför inte räknades av längre. Där har vi olika bedömningar, och jag är för godkännande av anmälan i reservationen i det fallet.

Men tillbaka till öppenheten: När man nu gör förändringar som innebär helt nya sätt att göra avräkningar och man tar med något som skulle kunna uppfattas som kontroversiellt är det viktigt att informationen går fram till riksdagen. Det är riksdagen som fattar beslut om budgeten. I det här fallet var informationen inte tillräckligt tydlig.

I ytterligare två fall har vi sett bristande information till riksdagen. Det första gäller Försvarmaktens bemanning av insatsorganisationen. Den granskningen kommer att belysas senare i debatten, men jag vill ändå påpeka att det är tydligt att regeringen har brustit i informationen till riksdagen.

Sedan gäller det subsidiaritetsbedömningar, som också nämnts tidigare. Regeringen har inte återkommit till justitiekottet med sin bedömning i tid. Två veckor ska regeringen ha på sig för att lämna sin bedömning i ett subsidiaritetsärende till ett utskott som så begär. I det här fallet fick man fyra veckor, och ändå kunde regeringen inte leverera en bedömning.

Man kan ha olika synpunkter på och idéer om vad det kan bero på, men en seghet på det här sättet kan inte vara acceptabel. Regeringen måste arbeta på ett sådant sätt att det här fungerar.

Ytterligare ett ärende där frågan om öppenhet aktualiserats gäller migrationsministrarnas aktieaffärer. Precis som tidigare har sagts har utskottet konstaterat att det inte har funnits några formella fel i själva aktiehandeln. Sedan är det en annan fråga om vad som är lämpligt. Självklart kan man fundera över om det är lämpligt att en minister handlar med aktier i till exempel företag där staten är inblandad. Jag skulle säga att det inte är lämpligt. Men det är som sagt inget formellt fel.

Vi har vidare i granskningen konstaterat att den offentliga förteckningen över aktieinnehav har brister. Den uppdateras inte så ofta att det är möjligt att faktiskt se om det förekommer korttidsaffärer.

Det har i det här sammanhanget varit en del diskussion fram och tillbaka om vad som ska vara offentligt och vad som ska vara sekretessbelagt. Det är inte vilket uppdrag som helst att vara minister. Det är ett uppdrag som kräver stor öppenhet med personliga ekonomiska intressen.

Det finns en allmän uppfattning att Sverige har ganska liten grad av korruption, och vi hävdar alltid att vår öppenhet utgör grunden för det. Jag tror att det är så. Men det är i ljuset av det som öppenheten runt ministrars och också riksdagsledamöters ekonomiska intressen ska ses. Självklart ska ministrars aktiehandel kunna granskas, och då räcker det inte med en förteckning som uppdateras en gång per år eller när det kommer nya statsråd. Därför är det bra att regeringen ska införa nya rutiner så att korttidsaffärer ska framgå av förteckningen.

För att öppenheten och informationen ska fungera krävs att också dokumentationen fungerar. Det har vid flera tillfällen i KU:s granskningar de senaste åren varit väldigt svårt att följa vad som skett i olika ärenden, och dokumentationen har många gånger varit minimal. Ibland verkar regeringen tolka minikravet på dokumentation som ett tak för mäng-

den dokumentation. Det är väldigt tydligt vad gäller ärendet om regeringens styrning av Inlandsinnovation.

Det går inte att skapa precisa regelverk; det finns och måste alltid finnas ett visst tolkningsutrymme. För mig är till exempel byte av vd en händelse som faller inom ramen för begreppet viktig händelse, och det borde ha dokumenterats i årsakten. Så skedde inte.

Jag tycker faktiskt att det är ganska märkligt att trots att Näringsdepartementet säger att man har haft kontinuerliga kontakter med bolaget har ingenting bedömts vara av sådan vikt att det behöver dokumenteras. Det finns som sagt ingen absolut gräns för vad som är större eller mindre händelse, men det är definitivt inte så att en händelse som bedöms vara på gränsen inte *får* dokumenteras.

Sedan har vi då frågan om Nuon, där det blir verkligt tydligt att dokumentationen är avgörande om öppenheten och granskningen ska fungera. Det kommer vi att återkomma till senare i denna debatt.

I flera granskningar under åren har KU som sagt inte kunnat uttala sig, eftersom det inte har funnits dokumentation som har varit tillräckligt tydlig. Saker har avhandlats muntligt, och det har inte kommit fram vem som har varit inblandad i vad. Det är mycket allvarligt eftersom det bjuder in till spekulationer – en del har till och med dragit slutsatsen att man avsiktligt låter bli att dokumentera för att hålla ministrar borta från ansvar i händelse av granskning och kritik.

Regeringen har stramat upp regelverket kring dokumentationen i gemensambereidningar. Det är mycket bra, men framför allt får man ett allmänt intryck av att det behövs en förändring i hela Regeringskansliets arbete med öppenhet och insyn samt med synen på hur offentlighetsprincipen ska kunna upprätthållas. Vi har i varje granskning lyft fram olika former av kritik gällande öppenheten, och det är problematiskt. Jag hoppas att vi slipper se det i framtiden.

Anf. 7 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att anmäla årets granskningsbetänkande till riksdagen. Jag kommer inte att yrka på godkännande av anmälan i någon av våra reservationer – KU:s granskning står för sig själv.

Enligt 13 kap. 1 § regeringsformen ska konstitutionsutskottet granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det har vi gjort. Jag vill tacka kansliet för ett som alltid utmärkt arbete. Vi vore strandsatta utan dessa utmärkta experter. Jag vill också tacka kollegerna för ett gott samarbetsklimat samt vår ordförande, som har bidragit med ett gott humör.

Jag ska nämna några av de viktigare ärendena.

Utskottet har granskat regeringens information till riksdagen angående bemanningen av insatsorganisation 2014. Granskningen rör huruvida regeringen i sin styrning av Försvarmakten har säkerställt genomförandet av riksdagens försvarsbeslut om insatsorganisation 2014 samt om regeringen har följt gällande regler för information till riksdagen när det gäller införandet av insatsorganisationen.

Från Alliansens sida har vi inte funnit någon anledning att kritisera eller påtala brister här. Regeringen har i sina svar till konstitutionsutskottet och i sin skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport redogjort för åtgärder som redan har vidtagits i linje med Riksre-

visionens rekommendationer samt åtgärder regeringen avser att överväga med anledning av rekommendationerna.

Vidare har utskottet granskat hur det går till med nomineringen till högskolestyrelser. KU konstaterar att det inte finns några gällande föreskrifter som hindrar att riksdagsledamöter utses till högskolestyrelser, men regeringen har bedömt att verksamma riksdagsledamöter inte samtidigt bör vara styrelseledamöter i statliga universitet och högskolor. Uppfattningen från regeringens sida är att ett aktivt, pågående riksdagsuppdrag hos dessa styrelseledamöter kan medföra oklara ansvarsförhållanden. Denna inskränkning i valet av styrelseledamöter synes enligt KU vara förenlig med regeringsformens bestämmelser.

När det gäller Utrikesdepartementets hantering av utlämnande av allmänna handlingar konstaterar utskottet att en sekretessprövning inte får fördröja utlämningen längre än vad som föranleds av själva sekretessprövningen. I det granskningsärendet vi här talar om rör det sig formellt sett inte om ett utlämnandeärende hos Regeringskansliet; det handlar om ett ärende där myndigheten Sida i enlighet med regeringsformen har bett om samråd med Utrikesdepartementet om utrikessekretess i ett utlämnandeärende hos myndigheten. Enligt Utrikesdepartementet bereds dock så kallade samrådsärenden på samma sätt som departementets egna utlämnandeärenden.

Utskottet noterar att det inom Regeringskansliet pågår ett allmänt förbättringsarbete när det gäller rutiner vid utlämnande av allmänna handlingar och att Utrikesdepartementet har vidtagit särskilda åtgärder för att komma till rätta med långa handläggningstider i utlämnande- och samrådsärenden. En tidsutdräkt på drygt tre månader kan dock i det aktuella ärendet enligt KU:s mening svårligen anses överensstämma med grundlagens skyndsamhetskrav. Utskottet understryker vikten av att Regeringskansliet har den organisation och de rutiner som krävs för att offentlighetsprincipen och kravet på skyndsamhet ska kunna upprätthållas.

När det handlar om utskottets granskning av hanteringen av Vattenfalls förvärv av Nuon återkommer jag till det i den debatt vi särskilt har avsatt tid för.

Granskningen av utrikesministerns och före detta biståndsministerns hantering av biståndsanslaget visar att de avräkningar som gjorts för biståndets administrativa kostnader inte är i strid med gällande riktlinjer.

Utskottet tar upp vissa frågor om statsrådets affärer och innehav av värdepapper. Granskningen har visat att det inte har förekommit några formella fel kring statsrådet Tobias Billströms affärer med finansiella instrument. I granskningen har det inte heller framkommit att det har gjorts några fel i samband med bedömningen av sekretessen för uppgifter om tidpunkterna för statsrådet Tobias Billströms köp av aktier.

Sammanfattningsvis, fru talman: Av de 20 granskningar – det är 21 totalt – vi i dag anmäler är det egentligen bara Nuonärendet som är av något större intresse. Också där kommer vi att lägga tid på att reda ut vad vi tror har förevarit och inte. I övrigt håller regeringen en god och jämn kvalitet, som vice ordföranden sade. Det är hälften så många granskningar som det var för en del år sedan, och av dem är det inte många som leder till att utskottet påtalar några synpunkter.

Anf. 8 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Den här delen av debatten handlar om konstitutionsutskottets granskning av regeringens information till riksdagen om bemanningen av insatsorganisation 2014 – IO 14, som den kallas – samt regeringens styrning av Försvarsmakten när det gäller införandet av IO 14.

Införandet av den nya insatsorganisationen är en direkt följd av det försvarspolitiska inriktningsbeslut riksdagen fattade 2009. Utgångspunkten är att skapa ett försvar som är tillgängligt och flexibelt, kan sättas in med kort varsel och kan verka såväl hemma i Sverige och i vårt närområde som i många andra länder. Till grund för den anmälan som föranledde utskottet att göra granskningen ligger en rapport från Riksrevisionen om Försvarsmaktens förmåga att göra uthålliga insatser.

Låt mig inledningsvis konstatera att det finns en särskild ordning för hur vi i riksdagen hanterar rapporter från Riksrevisionen. Riksrevisionen som är en myndighet under riksdagen lämnar i sina rapporter, vanligen rekommendationer och förslag, till regeringen och till de myndigheter som har varit föremål för granskning. Regeringen ska inom en viss tid kommentera Riksrevisionens rapport, inklusive rekommendationer och förslag, och redovisa sina kommentarer i en skrivelse till riksdagen.

Regeringens skrivelse och Riksrevisionens rapport behandlas sedan i ansvarigt fackutskott. Resultatet brukar bli att skrivelsen läggs till handlingarna, eventuellt kompletterat av att utskottet föreslår riksdagen att besluta om ett eller flera tillkännagivanden till regeringen. Det kan till exempel handla om att uppmana regeringen att vidta vissa åtgärder med anledning av rapporten.

Den Riksrevisionsrapport vi nu diskuterar behandlas på precis detta sätt. Regeringen skickade i april en skrivelse till riksdagen med sina kommentarer. Skrivelsen har behandlats i försvarsutskottet, och försvarsutskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna utan ytterligare åtgärder. Försvarsutskottets betänkande ska behandlas här i kammaren om precis en vecka, den 17 juni.

Som jag ser det bör utgångspunkten vara att Riksrevisionens rapporter behandlas i ansvarigt fackutskott, i det här fallet försvarsutskottet. Man bör undvika att konstitutionsutskottet utför ett parallellt arbete med samma rapport. Frågan om gränsdragningen mellan KU, fackutskotten och Riksrevisionen behöver därför övervägas ytterligare under KU:s fortsatta arbete nästa mandatperiod.

I det här fallet finns två aspekter i Riksrevisionens rapport som rör sådant som KU ofta intresserar sig för, nämligen regeringens myndighetsstyrning och regeringens information till riksdagen, men även dessa aspekter tas upp i försvarsutskottets betänkande, som alltså debatteras om en vecka, och behandlas således av två utskott parallellt. Det framstår inte som en alltigenom ändamålsenlig ordning.

Eftersom oppositionspartierna i KU säger att regeringen brustit vad gäller styrningen av Försvarsmakten och att informationen till riksdagen varit bristfällig övergår jag nu till att i sak kommentera dessa frågor.

Det är lätt att inse att oppositionspartierna vill göra så mycket som möjligt av Riksrevisionens granskningsrapporter, i vart fall i den mån

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens informa-
tion till riksdagen an-
gående bemanningen
av insatsorganisation
2014*

rapporterna lyfter fram problem och förbättringsmöjligheter. Om Riksrevisionen har påpekat vissa problem är det förstås enkelt för en oppositionspolitiker att utbrista: Bra sagt, så tycker jag också! Det är vad oppositionspartierna har gjort i KU. Det har inte varit fråga om någon närmare egen analys av regeringens styrning av Försvarsmakten, utan man instämmer i Riksrevisionens synpunkter, möjligen med något skarpare formuleringar.

Riksrevisionens tre rekommendationer till regeringen är nämligen ganska milt formulerade. De lyder ungefär så här:

Gör en operativ studie av vilka krav som ska gälla framöver för insatsverksamheten.

Förtydliga viktiga begrepp i styrningen, såsom ”insatser”, ”uthålligt” och ”över tiden”.

Ställ tydligare krav på Försvarsmaktens återrapportering.

Det är precis den typen av konkreta och framåtsyftande förbättringsförslag som en god revisor ska lämna. Förslagen visar på förbättringsmöjligheter, och regeringen säger också i sin skrivelse att flera av förslagen har omhändertagits och andra ska beaktas i utformningen av nästa försvarspolitiska inriktningsproposition.

Låt mig dock framhålla att det faktum att Riksrevisionen har identifierat förbättringsmöjligheter inte med automatik innebär att KU måste komma fram till att det har förekommit brister som ska kritiseras. Riksrevisionen och KU arbetar med olika måttstockar.

Det Riksrevisionen genomför med sina granskningsrapporter är så kallad effektivitetsrevision. Riksrevisionen skriver på sin hemsida att målsättningen med granskningen är att se till att staten med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser. Med den utgångspunkten, fru talman, kan man nog alltid komma fram till att det finns förbättringsmöjligheter. Det finns alltid saker som kan göras mer effektivt. Riksrevisionens arbete är därför viktigt, men det är ett annat arbete än det som KU bedriver.

När konstitutionsutskottet granskar inkomna anmälningar är den huvudsakliga frågan om regeringen har följt lagar och praxis som reglerar hur regeringen ska agera i olika sammanhang. Har beredningsrutinerna följts? Har beslutsunderlagen dokumenterats? Har tidsfrister iakttagits? Riksrevisionen ställer alltså frågan: Kan det göras mer effektivt? KU ställer frågan: Är det lagligt? För att säga det uppenbara: Om Riksrevisionen påpekar att en myndighets verksamhet kan bedrivas mer effektivt och ger regeringen råd om hur myndighetsstyrningen kan förbättras innebär inte det med nödvändighet att regeringen har brutit mot någon regel som rör hur myndigheter ska styras.

I det här fallet har Riksrevisionen påpekat att till exempel vissa begrepp som används i styrningen av Försvarsmakten borde förtydligas. Det skulle göra styrningen mer effektiv. Innebär det att man kan dra slutsatsen att regeringen – med oppositionspartiernas uttryck – ”brustit” i styrningen för att dessa begrepp inte varit så preciserade som Riksrevisionen föreslår? Självfallet inte.

Frågor om regeringens myndighetsstyrning har behandlats av konstitutionsutskottet många gånger. Ett viktigt ställningstagande är det som handlar om dåvarande utbildningsminister Thomas Östros styrning av CSN; det ligger ungefär tio år tillbaka i tiden. Det hade under en följd av

år förekommit problem med CSN:s verksamhet. KU kritiserade Thomas Östros för bristande myndighetsstyrning eftersom han inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att komma till rätta med problemen, trots att de varit kända under lång tid.

Av detta kan man dra några slutsatser. För att en minister ska kritiseras för bristande myndighetsstyrning ska det för det första förekomma problem i myndigheten, för det andra ska problemen ha varit återkommande, inte en engångshändelse, och för det tredje ska ministern ha underlåtit att vidta åtgärder eller inte vidtagit tillräckliga åtgärder.

I fallet med Försvarsmakten förs visserligen en omfattande debatt i samhället om försvarsförmåga och mycket annat, men det vi nu diskuterar handlar om utvecklingen av insatsorganisation 2014. Av den beskrivning som Försvarsdepartementet har lämnat, och som bland annat bygger på rapporter från Försvarsmakten, framgår att införandet av den nya insatsorganisationen i allt väsentligt genomförs i enlighet med riksdagens beslut från 2009. Beslutet innebar att de olika organisatoriska enheterna skulle vara etablerade 2014 men att det kunde dröja ytterligare ett antal år innan all personal var på plats. Verkligheten överensstämmer med den beskrivningen.

Man kan alltså med fog ifrågasätta om det i just frågan om införandet av insatsorganisationen föreligger problem i det avseende som krävs för att påpeka brister. Jag menar att så inte är fallet. Därmed blir det också svårt att diskutera om problemen varit återkommande och om ministern vidtagit tillräckliga åtgärder. Låt mig ändå säga att det framkommit i granskningen att regeringen och försvarsministern vidtagit en rad åtgärder för att genomföra det riksdagen har beslutat i den försvarspolitiska inriktningspropositionen. Det gäller allt från beslut om instruktion och regleringsbrev för Försvarsmakten till särskilda uppdrag och särskilda utredningar som tillsatts för att fördjupa analysen av olika frågor, till exempel hur personalförsörjningssystemet inom ramen för det nya systemet ska fortsätta att utvecklas.

Försvarsdepartementet följer dessutom uppenbarligen utvecklingen inom Försvarsmakten mycket noga både när det gäller ekonomin och andra frågor. Införandet av insatsorganisationen rullar på, i allt väsentligt enligt plan, och regeringen agerar mycket aktivt för att se till att så också sker. Vad finns det då att kritisera?

En annan aspekt som tas upp i ärendet, fru talman, är informationen från regeringen till riksdagen om utvecklingen av insatsorganisation 2014. Jag vill kort säga något även om detta. Regeringen har informerat riksdagen i flera på varandra följande budgetpropositioner och har även lämnat information på andra sätt. I budgetpropositionen för 2014 fanns till exempel en 36-sidig bilaga med fördjupad redovisning angående Försvarsmaktens personalförsörjning.

Riksrevisionen menar i sin effektivitetsrevision att det finns utrymme för förbättringar i kommunikationen från regeringen till riksdagen. Därifrån till att hävda, som oppositionspartierna i KU gör, att kommunikationen förtjänar kritik av KU är steget långt. Vi från allianspartierna anser tvärtom att informationen till riksdagen varit i enlighet med gällande regler och praxis.

Anf. 9 PHIA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det slår mig att när en moderat analyserar oppositionen och vad den har för syfte kan det bara bli fel. Vi har nog en stund fått lyssna på ett försvar för försvaret och framför allt för försvarsministern.

I denna granskning har konstitutionsutskottet undersökt hur regeringen i sin styrning av Försvarsmakten säkerställt genomförandet av riksdagens försvarsbeslut om insatsorganisation 2014 samt om regeringen följt gällande regler avseende information till riksdagen om förseningen av genomförandet. Till grund för granskningen ligger Riksrevisionens rapport *Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser*. Anledningen till det är att den ledamot som anmälde ärendet hänvisar till den rapporten.

Fru talman! Riksdagen har vid ett flertal tillfällen påtalat vikten av att regeringen ger riksdagen en rättvisande bild av statens verksamhet och därmed möjliggör för riksdagen att fatta välgrundade beslut. Riksrevisionen har sedan 2010 haft en granskningsstrategi kallad Försvarets förmåga. Granskningsstrategin har haft som syfte att granska regeringens och myndigheternas genomförande av riksdagens försvarspolitiska beslut från 2009. Vi talar inte om enbart en rapport, utan det finns tio rapporter. Dessutom har det kommit en slutrapport som regeringen ännu inte svarat på. Strategin har alltså omfattat tio granskningar och en slutrapport.

I granskningarna går det att uppmärksamma problem i olika delar av försvaret. Dessa rör styrning och rapportering till riksdagen. Det går som en röd tråd genom granskningarna, men tyvärr har regeringen i sin skrivelse med anledning av rapporterna inte tagit notis om den kritik som framförts när det gäller styrning utan bara talat om att man redan vidtagit åtgärder eller har för avsikt att återkomma med förbättringar senare.

Kritiken mot att man inte informerat riksdagen i tillräcklig omfattning har regeringen aldrig lyssnat på, och man har aldrig tillstått att det varit så. Regeringen vidhåller att man informerat riksdagen genom budgetpropositionen, att det är tillräckligt och att riksdagen inte bett om ytterligare information, detta trots att riksdagen i ett tillkännagivande till regeringen påpekat att vi inte fått tillräcklig information och att riksdagen inte kan be om information som den inte vet finns.

Riksdagen har också påtalat att ett informationsunderskott i förlängningen kan få negativa effekter för kvaliteten i riksdagsbesluten om försvarets förmåga, organisation och uppgifter. Det är mycket allvarligt med tanke på långsiktigheten i strategiska beslut som rör Försvarsmaktens framtid. Sådan kritik tillkännagavs för regeringen den 29 maj 2013 i betänkandet FöU9, där riksdagen återigen påtalade detta. Det slogs ännu en gång fast att regeringens hänvisning till att riksdagen informerats i budgetpropositionerna är otillräcklig.

Nu har vi ytterligare en granskningsrapport från Riksrevisionen, *Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser*, som påtalar brister i styrning och i information till riksdagen. Men i regeringens skrivelse *Riksrevisionens rapport om Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser*, där man ger svar på Riksrevisionens rapport, blir det på något sätt samma sak igen. Där skriver regeringen bland annat: ”Rapporten kommer att utgöra en grund för den försvarspolitiska inriktningsproposition som regeringen planerar att lämna till riksdagen under 2015. Regeringen avser att överväga vissa av Riksrevisionens rekommendationer inom ramen för detta arbete. — — Regeringen informerar riksdagen löpande om hur den

militära insatsorganisationen utvecklas, bl.a. genom budgetpropositionen. Utöver denna löpande redovisning kan riksdagen begära ytterligare information.”

Känns det igen? Det är återigen samma svar. Det är ett mantra, som med facit i hand betyder: Vi struntar i vad Riksrevisionen och Sveriges riksdag säger – vi vet bäst själva.

Fru talman! Detta är anledningen till att konstitutionsutskottet vill understryka vikten av att riksdagen ges en rättvisande bild av statens verksamhet och därmed en möjlighet att fatta välgrundade beslut. Utskottet anser också att regeringen brustit i sin styrning av Försvarmakten. Styrningen på en övergripande strategisk nivå behöver bli tydligare, medan styrningen på en lägre nivå rörande sakfrågor kan minska.

Utskottet delar Riksrevisionens bedömning att det finns brister i regeringens återrapportering till riksdagen i fråga om insatsorganisationens utveckling och Försvarmaktens förutsättningar att efterleva riksdagens beslut. Utskottet anser att det är allvarligt och påminner om att utskottet tidigare har uttalat att det är viktigt att riksdagen informeras om avvikelser i statens verksamhet i förhållande till de riksdagsbeslut vi fattat.

Med detta sagt, fru talman, vill jag yrka på godkännande av utskottets anmälan.

Regeringens hantering av Vattenfall AB:s förvärv av Nuon (avsnitt 3.1)

Anf. 10 PER BILL (M):

Fru talman! Regeringens hantering av Vattenfall AB:s förvärv av Nuon är en drygt fem år gammal affär där bolaget Vattenfall var huvudpart. Jag tror att man glömmer ganska ofta, framför allt i medierapporteringen, att förvärvet gjordes av Vattenfall AB, inte av regeringen. Vattenfalls styrelse var enig om att göra affären.

Det konstitutionsutskottet ska göra är att granska de konstitutionella aspekterna av den ägarsamordning som styrelsen gjorde med regeringen. Även frågor om kapitaltillskott och breddat ägande har tagits upp i granskningen. KU recenserar inte huruvida Vattenfalls eniga styrelse fattade ett affärsmässigt klokt förvärvsbeslut eller inte. Värt att konstatera är också att det här inte var någon kontroversiell affär när den gjordes för fem år sedan. Socialdemokraterna välkomnade affären i ett pressmeddelande dagen efter att affären gjordes.

Det var alltså Vattenfalls styrelse som tog beslutet att vara med och lägga ett bud på Nuon. Vattenfalls styrelse konstaterade också att Vattenfalls ordförande skulle kontakta Näringsdepartementet, vilket var korrekt. Ansvaret för beredningen av ärendet hamnade från och med detta hos Näringsdepartementet. Med ”ärendet” menar jag regeringens förhållningssätt till Vattenfalls styrelses förvärvsbeslut. Det var fortfarande Vattenfalls styrelse som skulle fatta själva förvärvsbeslutet.

Trots att Vattenfall redan hade använt sig av tre av världens mest kända och framstående finansiella rådgivare valde Näringsdepartementet att ta in en fairness opinion från ett fjärde välkänt företag, Merrill Lynch. Även det kom fram till att priset var rimligt givet det man visste för fem år sedan.

I enlighet med SB:s pm 1997:4 ska gemensam beredning ske med Finansdepartementets budgetavdelning vid frågor som denna, även om det

Prot. 2013/14:122
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens informa-
tion till riksdagen an-
gående bemanningen
av insatsorganisation
2014*

*Regeringens hantering
av Vattenfall AB:s
förvärv av Nuon*

inte var fråga om ett regeringsbeslut. Det har inte framkommit någon dokumentation som visar att någon gemensam beredning med Finansdepartementet slutfördes när det gällde samordningen av Vattenfalls förvärv av Nuon. Samma pm anger också att det inte får råda någon oklarhet om vad som har överenskommits och att en gemensam beredning aldrig är slut förrän alla parter är överens.

Såvitt kan bedömas slutförde inte Näringsdepartementet någon gemensam beredning med Finansdepartementets budgetavdelning inför ställningstagandet i samordningen vid Vattenfalls förvärv av Nuon. Detta är en brist.

I promemorian 1997:4 anges att det av statsministerns särskilda ställning i regeringen får anses följa en skyldighet för departementen att i god tid informera Statsrådsberedningen om regeringsärenden eller andra frågor av större vikt. Det finns ingen dokumentation som visar att så skett i Nuonärendet. Detta är en brist. Såväl statsministern som finansministern har för utskottet uppgett att de vid tidpunkten för Vattenfalls förvärv av Nuon inte var informerade om att Vattenfall avsåg att genomföra affären.

I de riktlinjer för dokumentation med mera som gäller i Regeringskansliet sedan 2009 står det att ställningstaganden i viktiga frågor och i fråga om händelseförlopp samt de huvudsakliga motiven till dessa ska kunna följas i allmänna handlingar samt arbetsanteckningar och liknande material. Såvitt framgår av den granskning KU gjort finns brister i dokumentationen, bland annat när det gäller hur ägaren meddelade sitt ställningstagande till Vattenfalls styrelse.

Vi kan konstatera att det har förelegat brister vad gäller såväl gemensamberedningen som dokumentationen. Som utskottet konstaterar ligger ansvaret för beredningen ytterst på det föredragande statsrådet. Därför bär dåvarande näringsminister Maud Olofsson ansvaret för de nu konstaterade bristerna.

Fru talman! Det fanns redan 2009 gott om olika dokument för hur man ska informera, dokumentera och behandla den här typen av frågor. Men sedan dess har ytterligare förbättringar skett. Bland annat har dokumentationen uppdaterats 2014. Numera anges att ägarens ställningstagande meddelas bolagets styrelseordförande av ansvarigt statsråd och att det i regel ska ske skriftligt och att de ställningstagandena ska dokumenteras.

Detta betänkande rör statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Frågan om före detta näringsminister Maud Olofssons medverkan i en utfrågning under granskningen av detta ärende behandlades i ett annat sammanhang. Ett enigt utskott har tagit initiativ till en utvärdering av eventuella regleringar om före detta statsråds medverkan i KU:s utfrågningar.

Anf. 11 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har i år haft 21 ärenden. Men just ärendet om hur regeringen hanterat Vattenfall AB:s förvärv av Nuon har utan tvekan ägnats mest tid och uppmärksamhet. Utskottet har gjort en grundlig granskning med skriftliga frågor såväl till Regeringskansliet som till ett flertal personer som numera lämnat den befattning de hade år 2009, för fem år sedan, då förvärvet ägde rum.

Vi har också haft muntliga utfrågningar av dåvarande Vattenfalls ordförande, dåvarande statssekreteraren vid Näringsdepartementet, finans-

ministern och statsministern. Före detta näringsministern kallades, men hon valde att inte bidra till granskningen. I stort sett kan frågan sägas vara väl genomlyst.

För att svara på de frågor som anmälarna tog upp kan vi inledningsvis konstatera att det inte har varit aktuellt med något kapitaltillskott till Vattenfall eller ett breddat ägande i och med förvärvet. Insamlingen av information och underlag inför förvärvet har varit omfattande. Det kan inte sägas ha funnits anledning för regeringen att stoppa förvärvet mot bakgrund av information om att avkastningskravet skulle ha varit hotat.

Under granskningens gång har vi kunnat gå igenom alla delar av affären som har med statsrådets tjänsteutövning och Regeringskansliets handläggning av ärendet att göra. Längre trodde jag att vi skulle kunna bli eniga i utskottet, men det brast i sista stund före justering.

Vi kan gemensamt konstatera att före detta näringsministern inte kan undgå kritik för att Näringsdepartementet inte säkerställde att en beredning med Finansdepartementet slutfördes. Likaså brast det i Näringsdepartementets dokumentation. Det kan vi vara eniga om.

Det vi inte kan komma överens om är skrivningarna som oppositionen valt om statsministerns person. Det är en principiellt viktig fråga. När utskottet pekar ut en enskild person åvilar det också utskottet att klargöra den kedja av omständigheter som gör att just denna person ska nämnas. Annars tappar utskottets granskning i trovärdighet.

Att oppositionen nödvändigtvis ville ha med stycket om statsministern utan att det egentligen, anser jag, fanns täckning för det i underlaget märks i att majoritetstexten på just denna punkt tappar i stringens och tydlighet. För att KU ska kunna ge vägledning inför framtiden och kunna vara en noggrann revisor bör påpekanden kunna följa en viss struktur.

1. Vad var fel?
2. Vilket regelverk är det som inte har följts?
3. Vem har ansvar?
4. Vad ska göras för att korrekt följa regelverket?

Senast förra året i höstgranskningen enades konstitutionsutskottet om att ansvaret för beredningen av ett regeringsärende ligger hos det av statsministern förordnade föredragande statsrådet. Av promemorian och förordningen 1996:1515 med instruktion för Regeringskansliet följer att det departement som är ansvarigt för beredningen av ett ärende också har ansvaret för att föreskriven gemensam beredning kommer till stånd.

I skrivningarna som berör statsministern i detta ärende svävar oppositionen kring målet. De menar att statsministern har ansvar utan att ge tydlig hänvisning till vilket regelverk detta handlar om. De skriver att de anser att statsministern har ett övergripande ansvar för beredningsprocesser, kommunikationer och tillämpning av regelverk. Därmed landar de i att åtgärder ska vidtas för att detta ska fungera bättre.

Det är inte hållbart att personer med övergripande ansvar ska ta ansvar varje gång någon gör ett sakfel i organisationen. Vi kan gemensamt vara ense om att statsministern har ett ansvar för att det finns riktlinjer och rutiner som är tydliga. Oppositionen anför att tydliga och ändamålsenliga regler har i huvudsak funnits. Vad de menar med ”i huvudsak” tal-

ar de inte om. Det ger ingen vidare vägledning inför framtiden. Kanske är det så formulerat för att de inte kan ange vad som saknas.

Oppositionen anger att det har funnits brister i kommunikation och i tillämpning av regelverk. Än en gång skulle de behöva förtydliga vad bristen bestått av och vem som skulle ha gjort annorlunda. I en promemoria från 1997, som nämndes tidigare av Per Bill, anges det att det finns en skyldighet för departementen att i god tid informera Statsrådsberedningen om regeringsärenden eller andra frågor av större vikt. Informationen i detta läge måste vara skriftlig från departementet till Statsrådsberedningen för att i efterhand kunna verifieras.

Utskottet har inte kunnat finna någon sådan information. Ansvaret enligt denna promemoria kan bara tolkas i en riktning, att Näringsdepartementet har brustit. För att sammanfatta det hela bär före detta näringsministern ansvar för brister i dokumentation och beredning. Statsministern har inte brustit gentemot lagar, regler eller ens praxis. Vad oppositionen vill åstadkomma för framtiden med sina otydliga formuleringar om regeringschefen är svårt att uttyda om de inte ses i ljuset av att det snart är val.

En del förbättringar i regelverket som rör statliga bolag har gjorts sedan 2009. Kraven på dokumentation är nu högre. Det bidrar förhoppningsvis till att den framtida ägarsamordningen ska vara lättare att följa. Att förvärvet av Nuon fått så mycket uppmärksamhet kokar förstås ned till att det var en stor affär med skattepengar som inte gick så bra som förväntat. Därför kan det avslutningsvis vara läge att säga att det är svårt att hävda att de konstitutionella brister i handläggningen som framkommit skulle ha haft inflytande över att Vattenfall köpte Nuon.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen hade i ägardirektiv lagt fast att en europeisk expansion var framtidens strategi. Välrenommerade konsulter talade för att köpeskillingen var rimlig. Regeringen hade inte underlag för att neka Vattenfall ett förvärv. Vid denna tidpunkt hade heller inte Socialdemokraterna något att invända mot köpet. Affären troddes ligga i skattebetalarnas intresse.

Kanske är det snart dags att sälja delar av Vattenfall som inte uppfyller kriterier för varför staten ska vara ägare. Folkpartiets Carl B Hamilton har nyligen lyft frågan om att sälja av europeiska delar av bolaget. Den debatten får dock föras i ett annat sammanhang.

För konstitutionsutskottets räkning hoppas jag att ansvariga vid nästa affär kan ha någon nytta av årets granskning.

Anf. 12 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Det beslut som konstitutionsutskottets majoritet har fattat är fattat av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern med stöd av Sverigedemokraterna.

I beslutet finns delar som vi är överens om. Det handlar om de två formella bristerna i dokumentationen inom Näringsdepartementet, den ena i dokumentationen av slutförandet av den gemensamma beredningen med Finansdepartementet och den andra i dokumentationen av själva beskedet till Vattenfalls ordförande.

I inledningen här i dag lyfte Peter Eriksson fram att det funnits problem vid granskningen. Det största problemet är helt naturligt att det är fem år sedan Vattenfalls köp av Nuon genomfördes, och det påverkar

naturligtvis förutsättningarna för granskning. Som jag ser det är de formella bristerna dock inget som har påverkat Vattenfalls beslut och regeringens beslut att godkänna köpet av Nuon som Vattenfall genomförde. Men, visst, det ska väl också lyftas fram vad orsaken är till de formella bristerna.

Som jag ser det är det sannolikt att anbudssekretessen – anbudssekretess är en kraftfull form av sekretess – har påverkat förutsättningarna för både dokumentation och kommunikation av beredningen. Det var ju en affärshemlighet när Vattenfall skulle lägga sitt bud. Dessutom var ärendet brådskande. Man hade kort tid på sig i Näringsdepartementet. Man beslutade att anlita den amerikanska investmentbanken Merrill Lynch för att bedöma om det bud Vattenfall ville lägga var riktigt. De hade kort tid på sig, och därefter hade Näringsdepartementet bara någon dag på sig att ta ställning till budet.

Det besked som gavs från Merrill Lynch var att det bud Vattenfall avsåg att lämna låg inom vad som var rimligt, alltså att det var det marknadspris som gällde för energiföretag i Europa vid den tidpunkten. Det var naturligtvis en viktig grund för Näringsdepartementet och för regeringen när man skulle ta ställning till Vattenfalls begäran om att få köpa Nuon.

Naturligtvis är vi överens om att den tidigare näringsministern Maud Olofsson är ansvarig för bristerna i Näringsdepartementets tjänstemäns dokumentation, och vi vet att Maud Olofsson själv har uttalat att hon tar på sig detta ansvar.

Något som jag också tycker är viktigt att lyfta fram är att statsminister Fredrik Reinfeldt vid konstitutionsutskottets utfrågning gav ett tydligt besked om att han ansåg att Näringsdepartementet hade gjort ett grundligt jobb när det gällde granskningen av köpet, just på det sättet att man anlidade investmentbanken och även själva gjorde beräkningar och ställde detta i relation till Vattenfalls intresse att köpa.

Att köpet över huvud taget kom upp beror på att den tidigare regeringen ledd av Göran Persson hade lämnat ägardirektiv till Vattenfall som innebar att Vattenfall skulle använda sin kassa, sina tillgångar, för att expandera i Europa. Det bedömdes vara det mest värdeskapande som kunde göras för bolaget. Därför följde Vattenfall dessa ägardirektiv. Det var också så att den nya regeringen hade att följa de ägardirektiv som gällde vid den tidpunkten. Hade Näringsdepartementet gjort något annat när man gjorde de här bedömningarna får man väl säga att det hade varit en typ av ministerstyre.

Den tidigare näringsministern Anders Sundström satt i styrelsen för Vattenfall vid köpet 2009, och han var den som i medierna allra främst hyllade genomförandet av affären. Det är viktigt att ha det perspektivet i dag när vi tittar på affären som genomfördes 2009.

Anf. 13 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Låt mig till de övriga allianspartiernas företrädare få foga min bedömning av regeringens hantering av Vattenfall AB:s förvärv av Nuon.

Vi lägger klart att KU inte granskar Vattenfalls förvärv av Nuon i sig, inte heller om det var god affärsmässighet i förvärvet. Ändå är det som

hela miljardaffären handlar om i medierna ifall detta var en bra affär och hur den kunde ha undvikits.

Låt mig fråga: Skulle någonting av det som KU har granskat – vi har vänt på alla stenar – om vi hade varit efterkloka, kunnat göra att den här affären hade ställts in? Nej, absolut ingenting. Varför då? Jo, därför att det var en bra affär när den genomfördes 2009. Vad Vattenfalls styrelse omöjligt hade kunnat veta, vad regeringen inte kunde ana, vad ingen visste var att det skulle komma en katastrof i Fukushima 2011, ett par år senare, och förändra hela energimarknaden. Tyskland bestämde sig då för att avveckla kärnkraften. Allting blev annorlunda. Det var en av de största faktorerna för att energimarknaden ändrades totalt. Detta kunde ingen veta.

När den före socialdemokratiska energiministern berömde affären gjorde han precis vad alla andra gjorde. Han var varken bättre eller sämre på att bedöma än vad regeringen, Vattenfalls styrelse i sin helhet eller medierna var vid den tidpunkten. Det såg bra ut, men i efterhand, inte minst mot bakgrund av Tysklands nya politik, blev det en urusel affär.

Är det någonting som KU hade kunnat göra genom att skicka tillbaka dessa frågor? Hade det blivit annorlunda om ni tänkt på de här rutinerna? Hade det blivit annorlunda om ni informerat bättre? Nej.

Samordningen vid Vattenfalls förvärv av Nuon var inget regeringsärende. Ändå fanns det förvisso krav på beredning av den typen av frågor. Ansvar för beredningen av ett regeringsärende hos det av statsministern förordnade föredragande statsrådet hade i detta fall Maud Olofsson. Det är sant.

Det finns en promemoria för Statsrådsberedningen, 1997:4, som reviderades 2002, om samrådsformer i Regeringskansliet. Där anges olika former av samråd inom Regeringskansliet. I promemorian och en förordning från 1996 finns instruktioner för Regeringskansliet. Där står det att det departement som är ansvarigt för beredningen av ett ärende också har ansvaret för att föreskriven gemensam beredning kommer till stånd.

Statligt ägda aktiebolag liksom andra aktiebolag regleras av aktiebolagslagen. Samordningen vid Vattenfalls förvärv av Nuon var inget regeringsärende eftersom det inte föranledde något regeringsbeslut. Det var Vattenfalls styrelse som beslutade att förvärva Nuon, och de gjorde det på grunder som den gången var affärsmissigt goda.

KU konstaterar att Vattenfall och Näringsdepartementet inhämtade underlag rörande förvärvet av Nuon och att departementet bedömde att affären var i linje med de gällande ägardirektiven för bolaget. Det fanns inget som pekade på att regeringen skulle ha stoppat denna stora affär.

De beredningsåtgärder som vidtagits inom Näringsdepartementet för att inhämta underlag för ställningstagandena i ägarsamordningen kan betecknas som tillräckliga. Där har KU inte funnit något att anmärka på. Ärendet har beretts korrekt.

Enligt Statsrådsberedningens promemoria 1997:4 gäller att en gemensam beredning ska ske med Finansdepartementets budgetavdelning inför ställningstagandena i ägarfrågor som till exempel ett större förvärv. De krav på gemensam beredning som avser frågor om statens företagsägande gäller också då.

I granskningen har framkommit att en gemensam beredning skedde mellan Näringsdepartementet och Finansdepartementet om att upphandla

en finansiell rådgivare som rörde ett bud i syfte att förvärva ett större energibolag. Detta vet vi.

Regeringskanslibeslutet att genomföra upphandlingen fattades den 30 januari 2009. I beslutet hänvisas till en bilaga där det anges att Vattenfall har informerat sin ägare om att bolagets styrelse överväger att delta i ett aktionsförfarande genom att lägga ett bud i syfte att förvärva ett större energibolag samt att tidsplanen för det planerade aktionsförfarandet har kommit till regeringens kännedom då det kvarstår kort tid till dess budet ska inges. Detta var den 13 februari.

Det var alltså skyndsamhet och sekretess. Det var ett givet och gott affärsmässigt beslut. Fanns det skäl för regeringen att sätta ned foten och säga nej?

Regeringskansliet upphandlade med stor skyndsamhet en rådgivare utöver de rådgivare som redan hade gjort granskningen för det fall att svenska staten i sin egenskap av aktieägare i Vattenfall hade att ta ställning till en eventuell transaktion.

Det KU är oenigt om är huruvida den gemensamma beredningen genomfördes i fråga om själva ställningstagandet till Vattenfalls köp vid ägarsamordningen. Det har i granskningen inte framkommit någon dokumentation som visar att en gemensam beredning med Finansdepartementet har slutförts vid samordningen vid Vattenfalls förvärv av Nuon.

Finansministern har för utskottet utgett att han vid tidpunkten för Vattenfalls förvärv av Nuon inte var informerad om att Vattenfall avsåg att genomföra affären. Om han hade varit informerad, hade han då stoppat den? Det vet vi inte, men sannolikt inte. Det fanns inga sakliga grunder för det.

Även om det inte var fråga om något regeringsbeslut vid samordningen borde mot bakgrund av vad som anges i Statsrådsberedningens promemoria 1997:4 en gemensam beredning med Finansdepartementets budgetavdelning ha slutförts före ställningstagandet vid samordningen av Vattenfalls förvärv av Nuon. Det får inte råda någon oklarhet om vad som har överenskommit, och en gemensam beredning är aldrig avslutad förrän alla parter är överens.

Såvitt KU kan bedöma slutförde Näringsdepartementet inte en gemensam beredning med Finansdepartementets budgetavdelning inför ställningstagandet vid samordningen vid Vattenfalls förvärv av Nuon.

I promemorian från 1997, som jag har nämnt flera gånger, anges att det får anses följa av statsministerns särskilda ställning i regeringen en skyldighet för departementen att i god tid informera Statsrådsberedningen om regeringsärenden eller andra frågor av större vikt. Om en sådan information har vi ingen dokumentation.

Statsministern har för utskottet uppgett att han vid tidpunkten för Vattenfalls förvärv av Nuon inte var informerad om att Vattenfall avsåg att genomföra affären. Om han och finansministern varit informerade, skulle de då ha stoppat affären? Det kan vi inte annat än spekulera i, men ingenting pekar på att de skulle ha gjort det.

Vi konstaterar att det har förelegat vissa brister vad gäller gemensam beredning och dokumentation i samband med hanteringen i Regeringskansliet av Vattenfalls förvärv av Nuon.

Utskottet konstaterar att ansvaret för beredningen ytterst ligger på föredragande statsråd, och därför bär dåvarande näringsminister Maud Olofsson ansvaret för konstaterade brister.

Riktlinjerna för dokumentation av Regeringskansliets bolagsförvaltning har i år uppdaterats. Numera anges att ägarens ställningstagande meddelas bolagets styrelseordförande av ansvarigt statsråd i regel skriftligt och att ägarsamordningen och ägarens ställningstagande ska dokumenteras. Vi välkomnar självklart att kraven på dokumentation har skärpts.

Detta betänkande berör statsrådets tjänsteutövning och regeringsändenas handläggning. Frågan om före detta näringsminister Maud Olofssons medverkan i en utfrågning under granskningen av detta ärende faller inte under granskningen i nuvarande läge. Detta kommer att behandlas i ett annat sammanhang. Låt mig dock avslutningsvis säga att det var olyckligt att hon inte kom.

Anf. 14 PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! KU fokuserar på formalia. Det ligger i själva granskningens natur. Vi kontrollerar om regeringen och ministrarna har följt reglerna i grundlagarna och i de mer detaljerade regelverk som beslutats av regering och riksdag.

Vad gäller Nuonaffären finns det tydliga regler och lika tydliga avsteg och brister. Det saknas dokumentation i flera fall, och beredningsprocessen av beskedet till Vattenfall har inte fullgjorts i en gemensam beredning med både Näringsdepartementet och Finansdepartementet så som det skulle.

Enligt gällande regler skulle också statsministern och statsministerns kansli ha blivit informerade i god tid, vilket Tuve Skånberg nyss talade om.

Statsministern och finansministern hävdar båda att de inte har fått denna information och den möjlighet att påverka beslutet som regeringens egna regler föreskriver.

Eftersom det inte finns någon dokumentation som visar att det skulle ha varit ett möte eller att några handlingar skulle ha översänts till Statsrådsberedningens kansli pekar det på att detta stämmer.

Mot detta står en anteckning inom Näringsdepartementet som säger att Maud Olofsson har informerat statsminister Reinfeldt och de andra partiledarna och fått okej på att genomföra köpet. Det är en uppgift som hon också vidimerat i medierna.

Båda dessa uppgifter kan knappast vara riktiga. Jag vill därför påminna om regeringsformens 1 kap. 9 § där saklighetskravet stadgas, vilket bland annat innebär att uppgifter som lämnas till KU ska vara korrekta.

Maud Olofsson hade möjlighet att komma till utskottet för att reda ut frågan, men hon vägrade delta i KU:s granskning genom att utebli. Det var ett mycket ovanligt beslut som bröt den långa praxis som har varit. Som jag ser det var det helt oacceptabelt. Har man tagit på sig ett ministeruppdrag i Sveriges regering följer det en del saker med det beslutet. Att medverka i parlamentets granskning är en sådan självklar del av uppdraget.

KU har därför genom ett eget beslut tagit initiativ till att utvärdera och utreda om det behövs en lagändring som tydliggör ministrars och före detta ministrars skyldigheter. Som jag ser det är det viktigt att det vidtas åtgärder mot att Maud Olofssons beslut blir ny praxis som gör det fullt rimligt att låta bli att medverka. Det vore förödande för parlamentets granskning av regeringen.

KU har granskat regeringens agerande i samband med Vattenfallaffären och Nuon men inte själva affärsmässigheten i beslutet. Jag kan dock lika lite som någon av de övriga som varit uppe här helt undvika att säga några ord om denna fråga.

Både statsministern och finansministern har hävdat att det inte fanns utrymme att säga nej i detta läge. Beslutet hade blivit detsamma även om all formalia hade gått rätt till. Förra näringsministern har i flera sammanhang hävdat att det är lätt att vara efterklok, och det är ju sant.

Men jag menar att det är tydligt, när man går igenom dokumenten, att det hade varit möjligt att vara klok också när beslutet fattades. Det fanns gott om varningstecken och tydliga indikationer på att affären kunde bli extremt dålig för Vattenfall och för skattebetalarna. Jag ska ge tre exempel på detta.

Punkt 1: Finans- och industrikraschen hade redan pågått i ett halvår – sex månader. Under lång tid talade man om den värsta ekonomiska krisen sedan 30-talet i Europa och även i USA. Man behövde inte vänta på Fukushima, Tuve Skånberg. Energipriserna i världen rasade. Det var helt uppenbart för alla som hade någon som helst kännedom om energimarknaden att energipriserna vid den här tiden gick rakt ned i botten, och det hade de gjort under ett tag, liksom börserna världen runt. Värdena på företagen, oavsett vilken bransch, rasade och gick ned i botten. Att då göra ett jättelikt köp utifrån prognoser och kalkyler som gjordes före krisen förefaller ytterst märkligt, som jag ser det.

Punkt 2: Näringsdepartementets egna experter tog i början av 2009 fram en kalkyl som visade att affären med Nuon skulle leda till en jättelik kapitalförstörelse. Det är märkligt att de slutsatserna inte fick större genomslag i ägarens hantering av frågan.

Punkt 3: Merrill Lynch-rapporten, som Regeringskansliet beställde, var inte lika negativ som den som Näringsdepartementet självt tog fram, men den visade ändå att regeringens avkastningskrav på Vattenfall inte skulle kunna nås under något av de tio år som prognosen omfattade, alltså tio år framåt. Ett annat beslut, menar jag, hade varit möjligt och till och med logiskt riktigt, om man hade gjort ett moget ställningstagande utifrån hur läget var i februari 2009 i stället för att fortsätta en process som företagsledningen drivit utifrån en helt annan situation när det gäller energimarknad och världskonjunktur.

Argumentet att både företaget och regeringen bara följde en strategi som beslutades många år tidigare är faktiskt både ansvarslost och huvudlost. Skattebetalarna måste kunna räkna med en regering och ministrar som själva tar ansvar utifrån hur världen ser ut just då när den regeringen regerar.

Med detta i åtanke blir det naturligtvis ännu mer intressant att veta att beskedet från Maud Olofsson lämnades till Vattenfall utan att hon hade det mandat som hon borde ha haft. Hon hade inte följt regeringens gemensamma regelverk och därmed grundlagens beredningskrav för att se

till att Finansdepartementet och finansministern var med på resan fullt ut, och att även statsministern var väl informerad. Då hade hon inte heller haft mandat att ge besked.

KU:s kritik mot Maud Olofsson är därför tung och välgrundad. Ett beslut om klartecken för den största affären i den svenska statens historia måste rimligen vara väl berett och väl förankrat med alla berörda parter. Det är fel tillfälle att runda och gena i regelverket.

KU:s uttalande gentemot statsministern är däremot betydligt mer försiktigt. Är Nuonaffären ett undantag, eller är den ett exempel på något mer grundläggande och generellt när det gäller bristerna i beredningsprocessen?

Statsministern har utan tvekan ett övergripande ansvar för hur kommunikationen och beredningen fungerar inom Regeringskansliet. Jag tror att många med mig funderar över om det är så här illa med kommunikationen och hur den har fungerat inom regeringen. Eller var det verkligen så att varken statsministern eller finansministern var intresserade eller hade koll på läget när staten gjorde sitt största företagsköp i svensk historia? Eller gjorde regeringen Reinfeldt det till ett slags ledningsstrategi att inte vara informerad och på sätt kunna hålla sig utanför ansvarsutkrävandet? Det är i så fall djupt problematiskt. Men man kan inte dra slutsatser utifrån det enskilda fallet. Däremot måste man fundera över om detta kan vara ett tecken på någonting som är bredare och allvarligare än så.

Anf. 15 HANS HOFF (S):

Fru talman! KU har granskat Vattenfalls köp av Nuon. Köpet av Nuon är den största kontantaffär som den svenska staten någonsin har gjort. Köpeskillingen var 97 000 miljoner kronor. Vi har i vår granskning haft stora svårigheter att bringa klarhet i på vilket sätt frågan hanterades i regeringen. Motsägelser och avsaknad av klargöranden har på ett mycket olyckligt sätt präglat hela granskningen.

Klarlagt är att Näringsdepartementet efter samordning med Finansdepartementet fick pengar för att kunna köpa in en konsultfirma som skulle göra en bedömning av köpet av Nuon.

Klarlagt är att Vattenfall för att kunna gå vidare med ett köp måste ha ett besked från ägaren, det vill säga regeringen, för att genomföra köpet.

Klarlagt är att Näringsdepartementet innan besked gavs till Vattenfalls styrelse skulle samordna frågan med Finansdepartementets budgetavdelning.

Oklart är om det skedde en beredning mellan Näringsdepartementet och Finansdepartementet vad gäller det besked i ägarfrågan som skulle lämnas till Vattenfalls styrelse.

Oklart är om dåvarande vice statsministern och näringsministern diskuterade frågan om köpet med statsministern den 11 februari 2009 och att de då gemensamt kom fram till att det inte fanns skäl att säga nej till Vattenfalls köp av Nuon.

Oklart är hur det är möjligt att statsministern och finansministern kunnat undgå att ett statlig helägt bolag skulle köpa ett annat företag för 97 000 miljoner kronor när det till och med stod i svenska tidningar nästan två veckor innan statsministern och finansministern ens hade hört talas om affären.

Fru talman! När det gäller om det skedde en gemensam beredning mellan Näringsdepartementet och Finansdepartementet angående det besked som skulle ges till Vattenfalls styrelse, säger dåvarande statssekreterare Ola Alterå vid KU:s utfrågning att så hade skett. På frågan om att Statsrådsberedningens svar till KU innebär att inget tyder på att en beredning har gjorts och att det saknas dokumentation svarar Ola Alterå att Finansdepartementet gav ett muntligt besked.

Finansminister Anders Borg uttalade i medierna:

”Ja det är klart att vi på Finansdepartementet också reste ett antal frågor och det är ju de som sedan också återspeglas i vad Näringsdepartementet undrar om, nämligen klarar man avkastningskravet givet den här stora investeringen. Och då ställs den frågan till styrelsen och dom gör då bedömningen att så är fallet.”

Vid KU:s utfrågning av finansminister Anders Borg säger han att det han avsåg var själva upphandlingen av konsultfirman i januari 2009.

Men konsultfirmans genomgång av affären innehåller inga uppgifter om avkastningskraven. Anders Borg slår också fast att han genom medierna fick kännedom om att Vattenfall köpt Nuon först den 23 februari 2009 och att han då ringde statsministern som också han just då av medierna hade fått reda på att Vattenfall köpt Nuon.

Hur Anders Borgs frågor om avkastningskrav och kontakter med Vattenfalls styrelse kan ha skett innan Vattenfall lagt ett bindande bud på Nuon, då han enligt egen utsaga kände till köpet först tolv dagar efter det att Vattenfall lagt ett bindande bud på att köpa Nuon, är mycket märkligt och inte klarlagt.

Dåvarande vice statsminister Maud Olofsson, som då var näringsminister, uppger i medierna att hon förankrade affären hos de övriga partiledarna i regeringen. Hon nämner också att de ställde samma frågor som hon hade ställt sig, nämligen om man kommer att klara avkastningskraven. Då styrelsen i Vattenfall hade sagt att man skulle klara avkastningskraven hade partiledarna ingen anledning att betvivla det.

Dåvarande vice statsministerns uttalande i medierna stämmer också väl överens med de anteckningar som finns upprättade i Regeringskansliet. De beskriver i korta drag datum för datum olika händelseförlopp och kontakter i samband med Vattenfalls köp av Nuon. Bland annat framgår i dessa anteckningar – som upprättades i Näringsdepartementet – att Maud Olofsson samtalat direkt med Fredrik Reinfeldt den 11 februari 2009. Som jag tidigare nämnde säger Anders Borg och Fredrik Reinfeldt vid KU:s utfrågningar att de först den 23 februari genom medierna fick veta att Vattenfall hade köpt Nuon och att detta var en nyhet för dem.

Dessa två versioner kan inte stämma samtidigt. Om det är dåvarande vice statsministern eller nuvarande statsministern och finansministern som far med osanning vet jag inte.

Fru talman! Det är näst intill helt osannolikt att de enda som vid denna tidpunkt inte över huvud taget känner till att Vattenfall är intresserat av att köpa Nuon är statsminister Fredrik Reinfeldt och finansminister Anders Borg. Redan den 13 januari 2009 finns uppgifter i utländska medier om att Nuon kan vara ett företag som Vattenfall kan vara intresserat av att köpa. Den 10 februari har Dagens Industri en stor artikel om att Nuon intresserar Vattenfall. Den 12 februari finns i Dagens Nyheter

uppgifter om att Vattenfall skulle kunna vara intresserat av att köpa Nuon.

Regeringen sammanträder den 12 och den 19 februari. Förutom beslutsärenden är det också allmän beredning. Fredrik Reinfeldt och Maud Olofsson är närvarande på dessa regeringssammanträden. På fråga till statsministern om verkligen inte frågan om Vattenfalls köp av Nuon var uppe på dessa regeringssammanträden är svaret nej. Statsministern säger att han fick reda på att Vattenfall köpt Nuon i medierna den 23 februari.

Om detta verkligen skulle stämma, vilket vi inte vet, då uppgift står mot uppgift, ger det en tydlig bild av en regering som över huvud taget inte fungerar. Det är en statsminister och en finansminister som inte har en aning om att de som ägare håller på att medverka till statens största affär någonsin på nästan 100 miljarder kronor. De tar inte in något som står i medierna och pratar tydligen inte alls med varandra om viktiga frågor för det svenska folket. En sådan regering förtjänar kritik på både politisk och konstitutionell grund.

Fru talman! Dåvarande vice statsministern har vägrat att delta vid KU:s utfrågningar. KU har vid två tillfällen kallat henne. Detta är ytterst ovanligt. Endast ett tidigare statsråd, som också satt i en borglig regering, har vägrat att komma till KU:s utfrågningar i modern tid.

Att KU ska kunna uppfylla sin uppgift att på riksdagens och svenska folkets uppdrag granska regeringen bygger på att så väl sittande som avgångna statsråd kommer om KU kallar. Detta har fram till nu varit en självklarhet, och hela vår konstitutionella granskning av regeringar, såväl nuvarande som tidigare, bygger på detta.

Det är därför oerhört allvarligt när statsminister Reinfeldt uttalar att det är upp till var och en att själv avgöra. Kombinationen av att Maud Olofsson vägrar och att statsministern tycker att det är helt i sin ordning har på ett allvarligt sätt undergrävt KU:s framtida möjligheter att granska regeringsmakten i Sverige. I princip är det nu helt okej för tidigare statsråd att vägra delta med hänvisning till statsministerns uttalanden.

KU har därför tillsatt en utvärdering av frågan om statsråds medverkan i KU:s granskning. Där ska bland annat följande frågor belysas: Bör det införas författningsmässiga krav på statsråds och före detta statsråds medverkan i KU:s granskning? Bör det införas sanktion om ett statsråd eller före detta statsråd vägrar att medverka i KU:s granskning? Bör sanningsplikt införas?

Fru talman! KU:s majoritet anser att dåvarande vice statsministern och näringsministern Maud Olofsson inte kan undgå kritik för brister i regeringens hantering av Vattenfalls förvärv av Nuon. KU:s majoritet anser att statsministern har det övergripande ansvaret för att beredningsprocesser, information och kommunikation inom Regeringskansliet fungerar. KU:s majoritet vill betona att medvetet vilseledande uppgifter aldrig kan accepteras. Det står i strid med saktlighetskravet i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Anf. 16 PER BILL (M) replik:

Fru talman! Jag hade först inte tänkt ta replik, för jag tyckte att den kritik som Hans Hoff framförde var av politisk natur. Det står det naturligtvis alla fritt att göra.

När det gäller att statsministerns uttalande har gjort att vi får en ny praxis när det gäller huruvida före detta statsråd ska komma till KU eller inte tycker jag dock att det hela blir direkt osakligt. Vad statsministern konstaterar är ju hur regelverket ser ut. I så fall ska vi i KU vara ännu mer kritiska till oss själva eftersom vi ju ska göra en utvärdering. Sanningen är ju den att det har byggts på frivillighet. Det har också statsministern svarat. Jag har väldigt svårt att förstå hur det kan vara klandervärt att statsministern håller sig till sanningen.

Anf. 17 HANS HOFF (S) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att mitt anförande inte på något sätt var politiskt, utan det var en beskrivning av det ärende som vi granskar, alltså hur regeringen har hanterat frågan om besked till Vattenfalls styrelse och de oklarheter som finns. Dem tror jag att också Per Bill håller med om. Kan han bringa klarhet i någon av de frågeställningar som jag har fört fram vore jag väldigt tacksam.

Vi har hamnat i situationen att ett före detta statsråd har vägrat delta. Det är en av de faktorer som har gjort att vi inte fullständigt har kunnat klarlägga detta. Statsministern har då uttalat att hon har möjlighet att vägra delta. På det sättet har vi i konstitutionsutskottet hamnat i den diskussionen och tvingats tillsätta en utredning eller utvärdering för att bland annat ta upp de saker som jag nämnde, alltså om man ska ha någon form av författningsmässiga krav och sanktioner om man inte kommer samt om det ska råda sanningsplikt. Det är en direkt konsekvens av det händelseförlopp som vi har sett.

Om vi nu får en praxisändring som innebär att det är helt okej att regeringar säger nej, socialdemokratiska eller borgerliga, är det mycket olyckligt. Konstitutionsutskottet kommer då inte att å riksdagens vägnar kunna granska regeringsmakten längre.

Anf. 18 PER BILL (M) replik:

Fru talman! Jag tycker också att det är beklagligt att vi nu har brutit en praxis, och jag hoppas att den utvärdering vi nu ska göra liksom den debatt som har varit både i riksdagen och i medierna bidrar till att nuvarande och framtida statsråd tänker sig för innan de tackar nej. Även om det är lagligt att tacka nej får man faktiskt klä rätt mycket skott för det hela.

Jag hoppas och tror att redan den debatt som har varit här i riksdagen och i medierna gör att detta kommer att vara ett olyckligt engångsexempel.

Jag tyckte att en del av din kritik, Hans Hoff, var politisk. Framför allt tycker jag att du ger de dagboksanteckningar som Viktoria Aastrup har fört ändå får sägas vara extremt rudimentära och ibland så fåordiga att de kan tolkas på flera sätt.

När jag frågade Ola Alterå, Maud Olofssons statssekreterare, om han hade framfört eller hört Maud Olofsson framföra information om Nuon-affären till statsministern eller till någon av de övriga partiledarna blev svaret nekande vid samtliga tillfällen. Jag tror att problematiken snarare ligger i att Viktoria Aastrup, som har gjort diarieanteckningarna, aldrig har varit i närheten av själva händelserna, och hon har byggt dem på

andra-, tredje eller fjärdehandsinformation, vilket vi ska betänka inför framtiden. De ska ju vara viktiga att kunna följa.

Anf. 19 HANS HOFF (S) replik:

Fru talman! Vi är väldigt överens om att situationen är olycklig. Vi får hoppas att det här var en engångsföreteelse och att riksdagen och konstitutionsutskottet kan komma vidare med den utredning eller beredning som man nu har gjort.

I de anteckningar som har gjorts på Näringsdepartementet och som beskriver datum för datum, relativt kortfattat, händelseförloppet i samband med regeringens hantering av det besked som skulle ges till Vattenfalls styrelse framgår det ändå klart: Den 11 februari, efterdiskussion, Maud Olofsson talade direkt med Fredrik Reinfeldt och inre kabinettet. Den 12 februari, återkoppling från politisk ledning, Maud Olofsson hade samtal med Fredrik Reinfeldt och inre kabinettet: ”Finns ej skäl säga nej till affären”.

Hon har själv i brev till konstitutionsutskottet uppgett att uppgifterna i akten bygger på information som hon har fått av statsråd, statssekreterare och andra politiskt anställda tjänstemän i Regeringskansliet. Jag tror inte att vi kan betvivla det.

Man kan väl säga att det som står i den här akten styrker det som Maud Olofsson tidigare har sagt i medierna: att hon informerade statsministern. Men jag vet inte om den versionen är den rätta eller om den version som statsministern och finansministern har gett när vi har haft utfrågningar är den rätta. Det finns olika versioner. Och det är en oerhört olycklig omständighet i den här granskningen att vi inte har kunnat få detta klargjort.

Anf. 20 JONAS ÅKERLUND (SD):

Fru talman! Jag tror att det mesta är sagt här i kammaren i dag, men jag vill ändå framhålla några saker. Jag håller med om det som är sagt: Vi granskar inte ifall det här var en bra affär eller inte. Jag håller också med om att saker och ting såg annorlunda ut för fem år sedan. Jag har tittat lite grann på hur medierna rapporterade om det ekonomiska läget i allmänhet i den här affären och så vidare för fem år sedan. Det var faktiskt ytterst få som hade betänkligheter i den vägen.

Jag kan också instämma lite grann i den bild som målas upp här: När vi nu granskar och hittar brister lokaliseras bristerna till Näringsdepartementet och Maud Olofsson.

Det jag kanske ändå vill kommentera något är frågan om innebörden av övergripande ansvar. Situationen var ändå den att det var väl känt att en jättelik affär, den största någonsin, var på väg att genomföras. Det var inte känt exakt när den skulle ske. Det var heller inte känt exakt vilket belopp det var. Men det var känt att det var en enastående stor affär. Dagens Industri skrev om typ 70 000 miljoner. Då kan man ställa sig en fråga. Man har ett övergripande ansvar. Man vet hur ett regelverk ska se ut och hur en fråga ska beredas. Dagarna går. Man gör ingenting. Sedan säger man: Nej, jag visste ingenting, alltså gjorde jag ingenting. Jag har egentligen inget ansvar, för jag såg det här först i tidningarna den 23:e eller när det nu var.

Det här leder ändå till frågan: Vad innebär övergripande ansvar? Innebär det att man, när en stor och viktig sak är på gång, helt enkelt tar initiativ själv? Man kan ställa frågan: Vad var det som hände? Har någonting hänt? Är någonting på väg att hända? Detta kan man göra för att undvika just den situation som vi har i dag. Det gäller oavsett om Nuon var en bra eller en dålig affär. Det kan väl i dag se ut som att det var en mycket dålig affär. Det återstår att se hur det är för framtiden. Men det är ju inte det vi granskar, utan det är framför allt det övergripande ansvaret.

Det ska också vara en pragmatisk syn på saken. Det kan inte vara så som jag tyckte mig höra lite grann när vi hade presskonferensen: att vår hållning från oppositionens sida skulle innebära någon principiell förändring och att statsministern ska ha ansvar för att hålla sig informerad om varenda knappål som går igenom kansliet. Det är inte alls så. Men när det gäller de exceptionellt stora affärerna, som kan få väldigt stor betydelse för vårt land, är min uppfattning att begreppet övergripande ansvar också innebär att man själv tar initiativ om man ser att det inom kansliet inte fungerar som det var tänkt.

Anf. 21 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! I mitt inledningsanförande uppehöll jag mig vid frågor om öppenhet, information, dokumentation och möjlighet till insyn och granskning. Det är något som är väldigt aktuellt också i den del av granskningen som gäller Nuon. Jag tänker fortsätta på det här spåret.

Jag kommer att upprepa en hel del av det som Peter Eriksson och Hans Hoff redan har sagt. Men jag tycker att det tål att upprepas.

Det är mycket allvarligt att vi fortfarande är i ett läge där ord står mot ord och där vi inte vet vad som är gjort och vad som är sagt. Den före detta näringsministern och dåvarande vice statsministern säger en sak som inte går ihop med det som statsministern säger. Den före detta näringsministern har ansvar för att dokumentationen fungerar men också för att den information hon lämnar till tjänstemän för dokumentation stämmer.

Näringsministern har först uppgett att hon ska tala direkt med Fredrik Reinfeldt och det inre kabinettet. Eller hon har åtminstone uttryckt det så att det är det som är antecknat, inte att hon ska skicka något brev eller så. MO talar direkt med FR och IK, står det här. Det är Fredrik Reinfeldt och det inre kabinettet, det vill säga de övriga borgerliga partiledarna.

Hon återkopplar också senare att hon har gjort det och att beskedet var att det inte fanns skäl att säga nej till affären. Det är alltså Maud Olofssons information och uppfattning om hur det här har gått till. Det här finns dokumenterat. Hon har också bekräftat i medierna att det har gått till på det här sättet och att hon har pratat direkt med statsministern.

Statsministern och finansministern har uppgett för oss att de inte har fått någon information. Det som statsminister Fredrik Reinfeldt och det som den dåvarande vice statsministern säger kan alltså inte stämma överens. Båda uttalandena kan inte vara sanna samtidigt. Det är en stor brist.

Den bristande dokumentationen är ett stort problem när det gäller att få fram vad som skett eftersom det inte heller finns några skrivningar på andra ställen.

Klargöranden om hur informationen har gått till har vi inte heller kunnat få eftersom den före detta näringsministern inte har kommit till utskottet. Det som då är verkligt problematiskt är att statsministern inte heller har varit tydlig med att före detta ministrar bör delta i granskningen. I stället har han mycket tydligt uttalat att det är upp till varje före detta minister att själv avgöra om man vill delta i granskningen. Så är det ju, men som statsminister och ansvarig för arbetet i regeringen kan man ändå ha en uppfattning om det lämpliga i att delta i en utfrågning.

Det här innebär en risk för en ny praxis, men det är extra problematiskt eftersom den minister som det gäller i det här fallet faktiskt har uppgett saker som inte stämmer överens med det statsministern säger. Det känns inte riktigt bra att statsministern i det läget inte påtalar behovet av att upprätthålla den praxis som har varit starkt etablerad. Det är beklagligt. Vi får hoppas att det inte leder till en ny praxis.

Regeringens arbete med omregleringar (avsnitt 3.6)

Anf. 22 KARL SIGFRID (M):

Herr talman! Det avsnitt som vi nu går in på handlar om omregleringar som regeringen har gjort och om hur staten agerat som part på olika marknader.

Utgångspunkten är rapporter från Riksrevisionen – rapporter som analyserar konkurrensutsättningen av apoteksmarknaden, regleringen av järnvägen och statens agerande på telekommarknaden.

Först vill jag säga att Riksrevisionen gör ett väldigt värdefullt arbete. Vi behöver en myndighet under riksdagen som granskar regeringen och regeringens myndigheter ur effektivitetssynpunkt för att peka ut förbättringspotential, där den finns.

Det är nog inte alltid som de myndigheter som blir granskade uppskattar att få höra att de borde ha gjort saker bättre, men inför framtiden drar de förhoppningsvis nytta av Riksrevisionens iakttagelser.

Betyder det faktum att Riksrevisionen gör ett viktigt arbete också att deras synpunkter är relevanta i konstitutionsutskottets granskning av regeringen? Svaret på den frågan måste bli: ibland.

Om Riksrevisionen pekar ut problem med en reform eller med effektiviteten i en löpande verksamhet är naturligtvis en av många möjligheter att problemen beror på brister i regeringens efterlevnad av regelverket. Men i de flesta fall är det inte så. I de flesta fall är det inte formella regelbrott som ligger till grund för Riksrevisionens kritiska synpunkter.

Konstitutionsutskottet baserar alltid sina ställningstaganden på en självständig bedömning. Att granska det som vi granskar, efterlevnaden av regelverk, är nämligen något helt annat än att göra en effektivitetsgranskning. Att Riksrevisionen i efterhand bedömer att en reform hade kunnat genomföras bättre, vilket kan sägas om nästan alla reformer, betyder inte att regeringen eller någon annan myndighet har brustit i förhållande till lagar, regler eller praxis. Det vore därför orimligt och oseriöst av konstitutionsutskottet att ta riksrevisorernas kritik som vår egen.

När Riksrevisionen granskar en regeringsreform gör den inte det utifrån våra utgångspunkter. Att en riksdagsledamot utifrån ett antal spridda rapporter formulerar en något vag KU-anmälan är en sak. Otydliga KU-anmälningar är inget ovanligt. Jag blir lite mer bekymrad över att de fyra

oppositionspartierna med utgångspunkt i Riksrevisionens rapporter har enats om att rikta kritik mot regeringen, utan att KU ens har gjort en självständig granskning av regeringens agerande i förhållande till gällande regelverk.

Låt oss hoppas att detta snedsteg är en engångshändelse och inte början till en ny praxis som suddar ut gränserna för vad som är KU:s uppgift.

Anf. 23 BILLY GUSTAFSSON (S):

Herr talman! Vad vi har att behandla nu är, precis som Karl Sigfrid beskrev, en granskning som KU har gjort vad gäller regeringens hantering och handläggning av ett antal om- och avregleringar av offentlig verksamhet.

För att det inte ska bli något missförstånd vill jag börja med att poängtera att det inte handlar om vilken uppfattning vi har i själva sakfrågan, om det är rätt eller fel att göra dessa förändringar, utan det handlar om hur förändringarna har hanterats.

Till grund för granskningen har legat ett antal granskningsrapporter från Riksrevisionen. I de rapporterna – upprinnelsen till granskningen – har påtalats ett antal brister, framför allt i beredning, tillsyn och uppföljning av de förändringar som har genomförts.

Konstaterandet av dessa brister har legat till grund för utskottets uppfattning, som kommer till uttryck i ställningstagandet. Det här handlar inte bara om formaliteter. Det finns anledning att påpeka att Riksrevisionen slår fast att hanteringen har lett till onödiga samhällskostnader. Finns det inte anledning för oss i det här huset att på allvar ta till oss när en oberoende myndighet säger att det har genomförts ett antal förändringar som har lett till onödiga utgifter?

Jag tycker att det finns ytterligare en allvarlig dimension i ärendet, nämligen att det framträder ett mönster i hur den här typen av förändringar har hanterats. Det är inte vilka förändringar som helst, utan det är fråga om strukturella förändringar. Det finns en form av systematiska fel i hanteringen. Omfattande rapporter har legat till grund för granskningen. Det låter sig inte göras att här och nu ge exempel från samtliga rapporter, men jag ska ta upp några som jag tycker att det finns anledning att ha kännedom om.

I rapporterna förs till exempel apoteksreformen fram. Valet av organisation för förändringen bereddes inte på tillräckligt omfattande sätt. Det viktiga var att det skulle ske en förändring, inte att det skedde en beredning av i vilken organisatorisk form förändringen skulle ske.

Ett annat exempel jag vill lyfta fram är att det långsiktiga ansvaret för det gamla Apoteket AB:s utveckling över huvud taget inte beaktades. Det viktiga var att det kom in privata aktörer, inte att beakta hur det tidigare Apoteket AB långsiktigt skulle kunna verka på marknaden.

Revisionen har konstaterat att prissättningsprincipen – ett lite komplicerat ord, framför allt i en talarstol – för de övergångslösningar som genomfördes inte var konkurrensneutral utan gynnade vissa.

Det här var några exempel som jag nöjer mig med att ta upp för att exemplifiera vad som har kommit fram i denna typ av rapporter. För dem som är intresserade går det att ta del av materialet. Det är ju ett offentligt material.

Herr talman! Uppläggningsen av granskningarna i KU kan, förenklat, delas in i två steg. Först börjar vi med att klara ut vad som faktiskt har hänt. Vad är det som faktiskt finns att titta på? I nästa steg, när vi har klart för oss vad som har hänt, är det vår uppgift att dra slutsatser om hanteringen och handläggningen har varit förenlig med gällande regler.

I det här fallet har det första steget egentligen gjorts av Riksrevisionen. Jag vill erinra om att det handlar om en oberoende revision. Det är inte en partsinlaga utan en oberoende revision.

För mig är det totalt obegripligt varför vi inte skulle kunna använda en oberoende revisions anmärkningar och synpunkter när vi gör vår granskning. Jag fattar inte varför det skulle vara omöjligt. Vi fick tidigare i dag höra att bara för att frågan har behandlats i ett fackutskott är det olämpligt att KU använder sig av samma uppgifter. Men det är inte samma hantering i fackutskott respektive i KU. Eller menar ni att vi ska överlämna den konstitutionella granskningen till fackutskotten? Då kan jag undra om vi ska fatta beslut om att lägga ned KU. Vad ska vi syssla med i fortsättningen om det råkar vara så att samma frågor skulle hamna i KU respektive i fackutskott?

Jag tycker att om vi inte använder det material vi får från Riksrevisionen vore det ett slöseri med samhällsresurser. Det skulle vara en egen-domlig inställning till en oberoende riksrevision. Det kan väl inte vara så att när Riksrevisionen inte har någon kritik mot hur regeringen har hantarat en fråga är allt helt rätt och riktigt, men om Riksrevisionen har synpunkter och kritik har Riksrevisionen inte begripit, och då har det blivit fel? Så enkelt kan man väl inte göra det för sig?

Herr talman! Jag beklagar att vi inte har nått en gemensam uppfattning i frågan. Jag tror att det hade varit bra med en enhällig signal till kommande regeringar om vikten av noggranna förberedelser och uppföljningar vid så stora förändringar. Det säger jag alldeles oberoende av partifärg på kommande regeringar. Det är viktigt hur den typen av stora strukturella förändringar hanteras.

Jag inser att oavsett min argumentation kommer inte Alliansens ledamöter att dela majoritetsuppfattningen. Jag överlåter till er som sitter på läktaren och ni som möjligen ser på tv att ta ställning till om ni upplever att förändringarna har gått till på ett bra sätt eftersom vi i riksdagen uppenbarligen inte kan komma överens.

Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan. Men jag vill notera att vi faktiskt inte använder begreppet kritik, utan vi påtalar brister i beredning, styrning, tillsyn och uppföljning. Det tycker jag att man som regering borde ta till sig därför att det egentligen är en fråga om brister i hur man utövar regeringskapet.

Herr talman! Slutligen vill jag säga att jag inte har en aning om hur många anföranden jag har hållit i denna riksdag under de tolv år som jag har haft förmånen att vara ledamot. Men en sak vet jag – det säger jag med lite vemod – och det är att detta är det sista anförandet. Det är sannolikt glädjande för en del, men för mig är det ett vemodigt avsked.

Jag vill först naturligtvis tacka dem som röstade på ett sådant sätt att jag fick möjlighet att vara här i riksdagen. Men jag vill också framföra ett tack till alla kolleger här i riksdagen, oavsett partifärg, för fantastiska år tillsammans, även om vi ibland har haft lite olika uppfattningar. Men nu

gäller det att se framåt och gå vidare. Jag önskar er som ska vara kvar all lycka. Tack så mycket för dessa år!
(Applåder)

Prot. 2013/14:122
10 juni

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

9 § Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag

*Sveriges tillträde till
FN:s vapenhandels-
fördrag*

Utrikesutskottets betänkande 2013/14:UU8
Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag (prop. 2013/14:190)
föredrogs.

Anf. 24 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! I dag debatterar vi först FN:s efterlängtrade vapenhandelsfördrag ATT och därefter vår årliga skrivelse om vapenexportkontroll.

Syftet med ATT är att hantera både den legala och den illegala handeln med vapen. Äntligen har vi nu ett globalt fördrag som omfattar inte bara de länder som själva tillverkar och exporterar vapen utan också de länder som genom brister i lagstiftning och kontroll blir genomgångsländer eller verksamhetsbaser för den oreglerade handeln. Den lagliga och reglerade handeln ska ske under ansvarsfulla former enligt ATT. Hänsyn måste alltså tas till faktiska eller befarade konsekvenser av vapenförsäljningen.

Efter det kalla krigets slut har konflikter i stor utsträckning involverat icke-statliga aktörer som i regel inte har tillgång till den reglerade handeln. Det har gett den oreglerade eller illegala handeln med konventionella vapen en växande och destruktiv roll. Genom illegala nätverk flyttas vapen från en konflikt till nästa, vilket vi blivit smärtsamt varse om efter Libyenkonflikten 2011 och konflikterna i Mali och Syrien.

Miljöpartiet delar regeringens syn på att de globala konsekvenserna av väpnade konflikter och väpnat våld inte bara mäts i mänskligt lidande. En hög våldsnivå slår sönder länders ekonomiska infrastruktur och minskar den förutsägbarhet och sociala stabilitet som är en förutsättning för ekonomisk och social utveckling. Internationella humanitära insatser och utvecklingsinsatser försvåras direkt eller indirekt av en ökad våldsnivå. Sammantaget innebär de ekonomiska konsekvenserna av konflikter och väpnat våld att framtida generationer berövas de ekonomiska och sociala förutsättningar som annars hade förelegat.

Dåligt reglerad eller olaglig vapenförsäljning bidrar alltså till att problemen i fattiga länder ökar och ger inte bara upphov till konflikter utan även till fattigdom och kränkningar av mänskliga rättigheter. I skrivelsen redovisas viktig forskning från Genève-deklarationen som visar att ca 740 000 människor dött årligen av direkta eller indirekta effekter av väpnade konflikter och väpnat våld. Av dessa människor var drygt 50 000 direkta offer för väpnad konflikt, och ca 200 000 drabbades av indirekta effekter av konflikter, till exempel svält och sjukdomar. Huvuddelen dödas av väpnat våld i icke konflikt-drabbade länder. Kostnaden för detta samhällsliga våld beräknas till i storleksordningen 100 miljarder dollar

per år. En del av den gröna analysen är att Sverige och EU behöver satsa betydligt mer på konfliktförebyggande insatser, till exempel införandet av en europeisk civil fredskår.

Den globala vapenhandeln beräknas omsätta ca 60 miljarder dollar per år. Hur mycket som utgörs av illegal handel är svårare att uppskatta, men enligt Wikipedia utgör enbart den illegala handeln med små och lätta vapen 10–20 procent. Där finns också uppgiften att ca 63 miljoner illegala lätta vapen sålts till Pakistan, som var ett av de länder som under resans gång oroat sig över möjligheten att försvara sig vid ett globalt vapenhandelsfördrag.

Herr talman! Det är mycket positivt att vi äntligen fått ett fördrag på global nivå med uttalat syfte att bidra till fred, säkerhet och stabilitet, att förhindra att handeln med konventionella vapen leder till mänskligt lidande och att stärka samarbete, öppenhet och ansvar inom vapenhandeln.

I den nya skrivelsen lyfts ATT:s humanitära fokus fram på ett bättre sätt. Där tydliggörs också att den ansvariga myndigheten, Inspektionen för strategiska produkter, ska göra bedömningar utifrån de mer specifika kriterier som ATT listar, till exempel om vapenexport kan underlätta allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller internationell humanitär rätt, inte minst folkmord och brott mot mänskligheten, eller bidra till allvarligt könsrelaterat våld eller våld mot barn. Här blir det intressant att se om Inspektionen för strategiska produkter tolkar det som allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller som nu att det måste vara grova kränkningar. Juridiskt är det en stor skillnad.

I dag ska svensk krigsmaterielexport styras av svensk lag och EU:s uppförandekod, och framöver även av FN:s vapenhandelsfördrag. I praktiken styrs svensk krigsmaterielexport av den praxis som bildats under många års försäljning av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Grund för praxis är i princip svensk lag och ett antal övergripande principer och regeringsbeslut men också avtal med andra länder, till exempel det som finns med Saudiarabien. Det är inte alltid så lätt att hitta stöd för utformningen av praxis direkt i lagtexten.

Sedan finns det också luckor i lagen som använts för att bilda praxis, det vill säga att det som inte är uttryckligen förbjudet är tillåtet. Politik för global utveckling, som är en övergripande princip fastslagen i riksdagen, har däremot inte fått stort utrymme i praxisbildningen trots stöd i artikel 8 i EU:s uppförandekod.

Som ledamöter i Krigsmaterielexportutredningen har vi haft stora möjligheter att samtala med de olika aktörer som är inblandade i försäljning av krigsmateriel. Min bild efter alla dessa samtal är att principen är att sälja så mycket som möjligt och nästan till kreti och pleti, trots att lagstiftningen i sig är en förbudslagstiftning med möjlighet till vissa undantag. I stället för att utgå från förbudet utgår man från att tänja på gränserna för undantag så att de blir så omfattande som möjligt. Vapenfabriken i Saudiarabien är ett tydligt bevis på hur gränserna tänjdes till det yttersta.

Herr talman! Svensk vapenindustri lever i en konkurrensutsatt värld där andra länders lagstiftningar och/eller praxis är ännu mer tillåtande än den svenska. Det är därför positivt att regeringen är tydlig i propositionen med att Sverige vill vara med och bidra till en skärpt praxis och en ambi-

tiös tolkning av fördraget på både EU- och FN-nivå. Jag hoppas att det gäller även den svenska nivån med tanke på att vi är en ledande vapenexportör i världen. Inte minst säljer vi krigsmateriel till odemokratiska stater i världen.

Regeringen menar att vår nuvarande lagstiftning redan omfattar de nya reglerna i ATT. Jag skulle dock önska att Krigsmaterielexportutredningen fick ett klart uppdrag att införliva både EU:s uppförandekod och FN:s vapenhandelsfördrag i svensk lag i de delar de eventuellt inte redan omfattas av svensk lag. Det uppdraget har vi inte tydligt uttryckt i direktivet, även om vi självklart kommer att redogöra för båda i vårt betänkande som kommer i december. Eventuellt skulle utredningen komma till en annan slutsats än regeringen och utifrån det vilja förändra lagstiftningen. Risken är annars att vi kommer att leva med parallella system som ska beaktas av myndigheterna. Erfarenheten hittills visar att det inte fungerar. Det blir för svåröverskådligt, och det blir svårt att utkräva ansvar.

Vi vill också att regeringen i sin årliga uppdragsbeskrivning till ISP, alltså Inspektionen för strategiska produkter, tydliggör att ATT:s humanitära syfte måste få större genomslag i tillståndsprövningen. Det är dessutom helt i linje med Sveriges politik för global utveckling, som ju också omfattar svensk vapenexport.

Jag vill därför yrka bifall till reservationen i betänkandet från Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Anf. 25 HANS LINDE (V):

Herr talman! Regeringen har föreslagit riksdagen att Sverige ska tillträda FN:s vapenhandelsfördrag arms trade treaty, ATT. Ett enigt utrikesutskott står i dag bakom regeringens förslag.

Jag tycker att det är glädjande. ATT är en milstolpe i arbetet för en mer reglerad handel med vapen och krigsmateriel. Genom ATT skapas bindande internationella instrument för vapenhandel genom att man ställer upp en rad krav och normer för enskilda staters kontroll av handel med krigsmateriel.

Det behövs. Av jordens drygt 200 stater är det bara drygt 50 som i dag har en effektiv kontroll över sin handel med krigsmateriel, och vi vet att det även bland dessa 50 länder är flera stycken som har bristfälliga regelverk som fortfarande möjliggör vapenexport till diktaturer och krigförande stater. I klartext betyder det att det runt om på jordklotet inte är några större problem i dag för en diktator, en förtryckarregim eller för den delen en väpnad grupp att köpa vapen på den globala marknaden.

Vänsterpartiets förhoppning är att ATT kan vara ett första steg mot att på global nivå börja reglera vapenhandeln och täppa igen de kanaler som innebär att världens förtryckare, diktatorer och väpnade grupper kan få tillgång till vapen på den globala marknaden. Men jag vill betona att för oss är ATT bara ett första steg. Vi anser att fördraget skulle ha kunnat gå längre. I dag slår man i fördraget fast en rad krav och normer, men problemet är att det blir upp till FN:s enskilda medlemsstater att garantera att kraven efterlevs. Ska vapenhandelsfördraget ATT verkligen få några konsekvenser för den globala handeln med vapen krävs det att de enskilda medlemsstaterna i FN tar sina åtaganden på allvar.

I flera länder pågår nu också ambitiösa ratificeringsprocesser. Även här i Sverige väljer regeringen att föreslå en ratificering, men regeringen slår samtidigt fast att Sveriges lagstiftning redan lever upp till alla ATT:s krav och normer och att några lagändringar med anledning av Sveriges tillträde till vapenhandelsfördraget inte behövs. Man lämnar inte heller några tilläggsuppdrag till den pågående utredning som ska se över Sveriges lagstiftning för vapenexport. Vänsterpartiet anser att det inte räcker. Ska ATT verkligen göra några avtryck måste FN:s medlemsstater ta fördraget på allvar.

Sverige är i dag en av världens största vapenexportörer. Sverige har under de senaste åren sålt vapen till diktaturer, till förtryckarstater, till länder som befinner sig i väpnade konflikter och till regimer som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Svenska vapen har dessutom gång på gång hamnat på avvägar och i händerna på väpnade grupper eller till och med privata säkerhetsföretag. Om inte vi i Sverige tar ATT på större allvar, hur ska vi då kunna kräva att andra medlemsstater i FN ska göra det?

Vänsterpartiet menar – precis som Bodil Ceballos som talade för Miljöpartiet tidigare men också en rad remissinstanser, till exempel Svenska kyrkan – att Krigsmaterielexportutredningen borde få ett tilläggsuppdrag och också utreda hur ATT kan inkluderas i de svenska regelverken i framtiden.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Anf. 26 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Arms trade treaty, ATT, eller FN:s vapenhandelsfördrag är ett viktigt steg framåt på många sätt.

Det är förstas i sak utmärkt att det nu finns en reglering av världens vapenhandel, något som inte alls funnits förut. Det har funnits fler internationella regler för hur handel med blomkrukor och bananer får gå till än för handel med bomber och granater. Det är förstas helt orimligt när vi vet vilka konsekvenser väpnat våld har i hela världen, varje dag, året runt, år efter år. 750 000 människor i världen dör av väpnat våld varje år. Miljontals fler skadas eller drabbas på annat sätt av vapenvåldets konsekvenser, som Bodil Ceballos beskrev.

Det är därför mycket välkommet att det nu kommer ett internationellt avtal på plats som etablerar normer och kontrollmekanismer i syfte att minska mänskligt lidande, hindra illegal spridning av vapen och främja fred och säkerhet.

Ett annat skäl till att det här är ett så välkommet fördrag är att det visar att FN-systemet faktiskt kan fungera. Det går att komma överens om stora, viktiga internationella fördrag och avtal inom ramen för FN-systemet.

FN har ju ofta ifrågasatts för att det är omöjligt att komma fram till beslut. Alltför många länder sätter klackarna i backen när beslut väl ska fattas, nationella intressen tar överhanden och det man till slut kan komma överens om blir så urvattnat och innehållslöst att det inte har något praktiskt värde.

Särskilt inom området nedrustning har det här varit besvärande. Till exempel har FN:s stora nedrustningskonferens i Genève, CD, varit lamslagen sedan slutet av 90-talet. Pakistan men också andra länder har mot-

arbetat steg framåt, och även de mest inbitna optimisterna – till vilka jag räknar mig – har svårt att se vägar framåt. Det har funnits ljus i mörkret på nedrustningsfronten, men det har inte varit så mycket inom ramen för FN-systemet utan har i stället kommit fram på andra vägar.

Ett exempel är klustervapenkonventionen. Det var ett initiativ av den då socialdemokratiskt ledda norska regeringen. Det var från början ett mindre antal länder som drev frågan om ett internationellt förbud mot klustervapen. Argumentet var att de här vapnen hade så katastrofala humanitära konsekvenser att de måste förbjudas.

Fler och fler länder anslöt sig, och till slut var det över hundra länder som skrev under det så kallade Osloavtalet. Sverige var ett av dem, men det vore en skönmålning att säga att den svenska regeringen på något sätt var drivande i den utvecklingen. Vi socialdemokrater, den övriga oppositionen och civilsamhället drev på under hela processen för att Sverige skulle vara mer aktivt, men det var något som inte alls bönhördes.

Ett annat exempel på möjliga vägar framåt är det arbete som nu pågår vad gäller kärnvapennedrustning. Där driver bland annat Norge, Mexiko och Österrike på för att på liknande vis arbeta för nedrustning av kärnvapen, precis som med klustervapen med hänvisning till de katastrofala humanitära konsekvenserna av en kärnvapendetonation. Det sker även här utanför FN-systemet och även här utan Sveriges aktiva stöd eller initiativ.

Det tycker vi socialdemokrater är mycket beklagligt. Vi anser att Sverige måste vara mer aktivt och ta egna initiativ i frågan om nedrustning, oavsett om det är inom ramen för FN med ATT eller utanför. Det ena utesluter inte det andra. De kan snarare förstärka varandra, och det är väl bättre att man utforskar fler vägar framåt än att man står och stampar på samma fläck när en väg inte leder någonvart.

Just eftersom FN-arbetet inom nedrustning varit så frustrerande under så många år är framgången med ATT viktig och glädjande. Det är verkligen en milstolpe. Här visar FN att man fortfarande är en kraft att räkna med inom nedrustning. Trots att det finns problem med länder som obstruerar, är motvalls och sätter egenintresset framför det allmännas bästa kommer man fram till ett avtal. Det är kanske inte ett perfekt avtal, men det är ändå skarpt och kan göra skillnad i verkligheten.

Så här i mandatperiodens sista debatt för min del skulle jag vilja passa på att berömma regeringen för att ha tagit initiativ i arbetet med ATT. Jag vill särskilt lovorda ambassadör Paul Beijer för det idoga arbete och den skickliga diplomati som han och hans team visat prov på i förhandlingarna för att komma fram till ett bra avtal.

Sverige kan alltså som ett litet land spela en viktig roll i internationellt nedrustningsarbete. Det har Sverige gjort när det gäller ATT. Just därför är det synd att regeringen inte tar chansen när det gäller det humanitära perspektivet på kärnvapennedrustning.

Hur som helst, herr talman, lovar framgången med ATT gott inför framtiden. Jag hoppas att det här är ett första steg mot ett vassare och starkare FN och början på ett mer framgångsrikt arbete med nedrustning i världen.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet. Jag passar också på att önska mina meddebattörer en skön sommar, då det här är min sista debatt för riksdagsåret och mandatperioden.

Anf. 27 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Det blir kanske inte mycket till debatt, det här. Vi är i hög grad överens. Vi kan koppla ATT och detta avtal till olika andra saker. Men i sakfrågan – att Sverige ska skriva på arms trade treaty – råder det en närmast bedövande enighet. Jag tror att det har att göra med en tradition av att vilja bygga starka samarbeten och att vilja bygga samarbeten som säkrar demokrati, mänskliga rättigheter och rättssäkerhet över hela jorden.

Jag tycker att det är oerhört positivt att avtalet finns. När man läser avtalstexten slås man av att man från någon sorts humanitetens eller det intellektuella resonemangets slutpunkter borde ha kommit fram till detta långt tidigare. Men just i det faktum att det slås fast i ett avtal ligger en del av styrkan.

Jag blev positivt överraskad i går när jag tittade på FN:s hemsida och konstaterade att det nu har kommit in 40 ratifikationsinstrument av de 50 som krävs för att avtalet ska träda i kraft. Låt mig gissa att vi efter denna eftermiddag kommer att kunna leverera ett 41:a ratifikationsinstrument. Det är det beslut vi fattar. För att använda Olle Thorells ord: Detta är säkert en milstolpe på vägen när det gäller att bygga förtroende stater emellan.

När man läser texten är det lätt att konstatera att i allt väsentligt fyller det svenska regelverket de krav som finns i avtalet på att väga samman information, på att värdera stater och på att värdera vad man kan tänkas se för utveckling. Därför tror jag att vi kan börja med att sluta oss till att det nog har varit ganska bra att vi under många år har fört en livlig diskussion om vapenexport. Det har gjort att vi successivt har utvecklat metoderna.

Det är mer tveksamt om vi sedan behöver ge ett tilläggsuppdrag till den utredning som sitter och ser över den svenska lagstiftningen. I det väsentliga fyller vi redan kraven, och dessutom är en hel del av dem som här debatterar frågan också inblandade i just samma utredning. Det är lite grann att slå in öppna dörrar även om jag tycker att mycket av de frågor som finns i avtalet är väl värda att beakta.

Herr talman! Om jag nu ska komma med lite smolk i glädjebägaren: Det är naturligtvis jätteviktigt att ett avtal sätter en norm. Det är jätteviktigt att det talar om vad vi kan förvänta oss av andra länder. Det är jätteviktigt att få ett commitment från andra stater att de ställer upp på avtalet. Men som den här våren har visat, inte minst i och med Budapestmemorandumet, är ett avtal i den starkes hand bara värt något så länge den starke vill använda det. De utfästelser från Ryssland som Ukraina fick om territoriell säkerhet var inte fullt så mycket värda när ett politiskt spel i det starkare landet eskalerade.

Därför är det viktigt att konstatera att vi parat med dessa avtal måste gå vidare med att försöka bygga demokratiska institutioner, främja mänskliga rättigheter och säkerställa rättssäkerheten över hela jorden. Avtalet är visserligen juridiskt bindande, men i en situation där makten går före rätten kommer avtalen att väga något lättare. Det är därför vi inte heller får avstanna när det gäller att stå för de värden som är bärande i den svenska utrikespolitiken. Vare sig det har handlat om tidigare regeringar eller den nu sittande står vi eniga på humanitetens grund.

Herr talman! Jag yrkar med glädje bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet och därmed till att Sverige ska ratificera arms trade treaty. (Applåder)

Anf. 28 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Jag blev lite fundersam när Ulrik Nilsson sade att det är att slå in öppna dörrar att begära ett tilläggsdirektiv till Krigsmaterielexportutredningen om att titta över vad som eventuellt fattas i vår lagstiftning i förhållande till ATT.

Detta står inte i vårt direktiv i dag. Visst kan vi välja att titta över det hela och kanske göra en djupare analys, men frågan är om vi kommer att ha tid att göra det. Ett tilläggsdirektiv skulle kanske också ge en viss ökad tid, en viss ökad tjänstemannaresurs etcetera för att sätta sig in i frågan riktigt ordentligt. Så länge det inte finns ett direktiv kan utredningen välja att skriva om det, men då på eget bevåg, så att säga. Det är ingenting som säger att regeringen sedan måste beakta det på samma sätt.

När det handlade om korruptionsfrågan var det inte en självklarhet att diskutera att vi ville ha in den när vi hade den uppe i KEX-utredningen. Tilläggsdirektiven handlade ju om det tidigare, men det var ingen självklarhet att vi skulle ta till oss frågan i utredningen. Nu har vi till viss del diskuterat det i alla fall, men det är inte ett stycke. Vi har inte uppdraget.

Jag tycker att det vore bra om vi hade uppdraget att se över ATT och se till att vi får in allt som eventuellt inte finns i vår lagstiftning. Jag skulle vilja ha allt i samma lagstiftning i stället för att man hänvisar till att detta ändå finns i brottsbalken eller än här och än där. Jag skulle vilja att vi har en lagstiftning som är lätt att följa och där vi inte behöver hoppa från en lag till en annan för att komma till rätta med de problem som eventuellt uppstår.

Anf. 29 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att jag inte ser frågan om korruption beskriven någonstans i ATT. Den ligger lite utanför detta beslut.

Det jag har hört diskussioner om gäller artikel 6 och artikel 7 i fördraget. I artikel 6 står att vapenexport ska förbjudas om man har kännedom vid tidpunkten för auktorisationen om att vapen kan bli använda för folkmord, brott mot mänskligheten, grova brott mot Genèvekonventionen, attacker mot civila objekt och civilt skyddade såväl som i andra war crimes – krigsbrott eller brott mot mänskligheten, som man nog brukar säga på svenska. Det är redan i dag så att vi inte levererar några vapen till något land som uppfyller dessa kriterier.

Låt oss gå vidare till artikel 7. Det är kanske den som det civila samhället oftare har lyft upp. Det står så här: Man ska på ett objektivt och icke-diskriminerande sätt ta hänsyn till relevanta faktorer inklusive information tillhandahållen av importstaten i enlighet med artikel 8. Där står att man ska skicka slutanvändarintyg och så vidare. Man ska titta på möjligheterna att vapen används för att underminera fred och säkerhet, för brott mot internationell humanitär lag, för allvarliga kränkningar av internationell lag, för terrorism och så vidare.

Men allt det här gör vi redan i dag. Vi tar väl hänsyn till det i prövningen redan i dag?

Prot. 2013/14:122
10 juni

*Sveriges tillträde till
FN:s vapenhandels-
fördrag*

Anf. 30 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Ulrik lyssnade på mig så noga förut när jag var uppe i talarstolen. Jag tycker att vi gör precis tvärtom; vi exporterar till många som kanske inte borde få de vapen som vi exporterar.

Jag tycker att det är bra om vi i det här läget, när vi ska göra en ny krigsmaterielexportlagstiftning, ser till att vi får in allt det som finns i EU:s uppförandekod och det som står i FN:s vapenhandelsfördrag. Det är inte fel att ha lite fler artiklar i stället för färre eftersom det ger myndigheterna mycket bättre underlag för tolkning.

Vi kan vara mycket mer explicita. Vi kan också få in många av de frågor som står i vapenhandelsfördraget i den svenska lagstiftningen. Det finns ingen anledning att säga att vi redan gör så där i dag. Vi ska göra någonting nytt. Och då är det bra att få in det som eventuellt inte finns med explicit i lagstiftningen även om det finns i praxis. Vår praxis är på ett sätt, men lagstiftningen är någonting helt annat.

Vi ska ha en ny lag, och den ska vara användbar och lätt för myndigheterna att tolka. Och den ska helst vara så lätt att civilsamhällets organisationer och människor i allmänhet förstår och också kan ställa oss till svars om vi inte gör det som står i lagen.

Anf. 31 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Bodil Ceballos blir ändå svaret skyldig. Vad är det för information, Bodil, som du påstår inte tas in när man värderar? Vad är det för information tillhandahållen av staten som köper vapen eller information tillhandahållen av andra källor som inte tas med i bedömningen i dag?

Min tro och min övertygelse är att de som sitter i Exportkontrollrådet är pålästa, är informerade och känner till det här. Det som står i artikel 7 är enligt ATT inte en grund för förbud – det är artikel 6 som reglerar förbuden – utan det står att man ska ta hänsyn och väga in det här. Har du bevis för att det inte vägs in i dag? Jag tycker snarare att debatten har varit ett tydligt bevis på att det har funnits kännedom om det, att man tar in det och att man gör en sammantagen och bra bedömning.

Sedan tror jag att vi är helt överens om att alla slutsatser kanske inte alltid har varit i enlighet med vad du har velat eller vad jag har velat, men att gå därifrån till att säga att man med dagens lagstiftning inte tar hänsyn till det är att gå för långt. Därför tror jag inte att det behövs något tilläggsdirektiv.

Det är möjligt att vi strider om påvens skägg, eftersom jag tror att vi är överens om att vi ska använda ett så brett underlag som möjligt i ställningstagandena.

Anf. 32 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet.

Att vapenhandeln bör regleras råder det stor internationell samstämmighet om. Som bekant antogs fördraget av FN:s generalförsamling med överväldigande majoritet. Det vara bara tre länder som röstade nej. Det var Iran, det var Nordkorea och det var Syrien. Några länder avstod, och några länder var inte där.

Ett betydande antal länder har inlett ett arbete för att kunna ansluta sig till fördraget. Jag tror att det är ett fyrtiotal i dagsläget, och det krävs 50 för att fördraget ska träda i kraft.

Folkpartiet liberalerna och alliansregeringen har länge efterlyst ett kraftfullt svenskt engagemang för att avtalet ska bli verklighet. Det är därför efterlängtat att Sveriges riksdag nu också godkänner vapenhandelsfördraget.

Vi behöver använda alla medel som finns för att minska det enorma mänskliga lidande som den okontrollerade vapenhandeln orsakar, framför allt i utvecklingsländer. Hänsynslösa vapenhandlare skyr inga medel för att tjäna pengar på denna illegala verksamhet. Tortyr, våldtäkter, tvångsvräkningar och mord sker till följd av den oregerade vapenhandeln.

Enligt Amnesty International dödas mellan en halv miljon och 800 000 människor med skjutvapen varje år. De dödas i strid, på grund av staters övergrepp eller av kriminella gäng. Minst 200 000 personer dödas oavsiktligt i väpnade konflikter varje år. Ytterligare flera miljoner människor dör av brist på mat, vatten och sjukvård som kan kopplas till väpnade konflikter som sporrar av det okontrollerade vapenflödet. Vi vet att kvinnor, barn och unga påverkas oproportionerligt mycket. I till exempel Demokratiska republiken Kongo uppskattar man att över fem miljoner människor, ungefär ett halvt Sverige, ska ha dödats på grund av den väpnade konflikten som har pågått där sedan 1998.

Herr talman! Att handeln med livsmedel och andra varor är hårdare reglerad än vapenhandeln måste anses som ganska märkligt. Vapenindustrin omsätter mellan 50 och 100 miljarder dollar årligen. Det är ingen liten industri vi talar om. Ändå har väldigt få länder en nationell lagstiftning eller en tillämpning som innebär kraftfulla kontroller av de olika faserna i vapenhandeln. Bara 35 länder rapporterar i dag internationella överföringar av konventionella vapen, och bara 25 länder tillhandahåller statistik om faktiska leveranser.

Vapenhandelsfördraget, ATT, är omfattande och ambitiöst. Det innefattar, förutom stridsflyg, pansarfordon, artilleri och sådant, även det som kallas för små och lätta vapen, det vill säga vapen som pistoler och gevär. Små och lätta vapen utgör ett av de största hoten mot mänsklig säkerhet i världen. Dessa vapen är lätta att få tag på, och tillgången är stor. De är de mest använda vapnen i dagens konflikter och är den huvudsakliga beväpningen i inbördeskrig. Enligt uppgifter från Förenta nationerna finns i dag drygt 875 miljoner lätta vapen tillgängliga i världen, varav merparten är i civila händer.

Den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen leder till att någonstans mellan 1 300 och 2 000 människor mister livet varje dag, det vill säga ungefär en och upp till en och en halv person varje minut. Och ytterligare tre gånger så många skadas.

Även ur biståndssynpunkt – det är också något som utrikesutskottet ägnar en ganska betydande del av vår tid åt – är det viktigt att hindra den okontrollerade spridningen av lätta vapen. Fortsatt okontrollerad och tilltagande spridning av dessa vapen riskerar att omindetgöra stora delar av våra biståndsinnsatser. Enligt det nya vapenhandelsfördraget måste man också beakta vapenexportens inverkan på könsrelaterat våld. Det är mycket betydelsefullt att det har skrivits in i fördraget.

Herr talman! Stater har rätt att försvara sig, men stater har ett stort ansvar för att vapen inte överförs om det finns en klar risk för att de skulle kunna användas för allvarliga kränkningar av den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna. Att fördraget har tydliga krav på respekt för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt är därför mycket viktigt och bra. Utskottet skriver i betänkandet att det skapar förutsättningar för att globalt stärka efterlevnaden av dessa normer. Genom att förplikta länder att införa och/eller upprätthålla normer kommer utrymmet för den oreglerade och illegala internationella handeln att kunna minskas väsentligt. Den handeln kommer också att bli lättare att spåra och beivra. Det kommer att bidra till minskat mänskligt lidande.

Processen mot ett internationellt vapenhandelsfördrag har varit banbrytande på flera sätt. Det är det första försöket att fastställa gemensamma internationella regler för att kontrollera vapenhandeln. Och det behövs. Ett gemensamt fördrag och gemensamma normer för samarbete mellan stater som ger en striktare kontroll av vapenhandeln är ett historiskt steg för minskat mänskligt lidande.

Alla människor har rätt att växa upp och leva i samhällen fria från väpnade konflikter. Det här fördraget är den plattform som behövs för att i alla fall på sikt göra världen till en något fredligare plats.

Anf. 33 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Jag tror att alla närvarande här i dag är glada. Vi är glada över att Sverige i stor enighet kommer att besluta att godkänna FN:s vapenhandelsfördrag. Det är ett avtal som har värkt fram, kan man väl säga. Det var inte riktigt så lätt som det låter i debatten att nå den samsyn som ändå nåddes till slut. Men jag är glad över att vi har kommit framåt i FN-systemet och över att man klarade att enas om ATT. Många hade hoppats att det skulle ha skarpare formuleringar. Men det är ändå bättre att vi har ett avtal än att vi inte har något avtal alls.

Från vår sida noterar vi att FN:s generalförsamling, också i stor enighet, beslutade att godkänna fördraget. Bland de 23 länder som avstod kan vi notera Ryssland, Kina, Jemen, Indonesien, Nicaragua och Indien. De tre som röstade nej – Nordkorea, Iran och Syrien – har redan omnämnts.

Herr talman! Efter andra världskriget har vi alla på olika sätt sökt vägar för nedrustning, för att undvika det humanitära lidande som vapen och krig medför. Vi har valt att jobba starkt på det benet i FN.

Väpnade konflikter har vi kunnat se i snart sagt varje världsdel. Det är stor grymhet och oerhört mänskligt lidande. I stor utsträckning är det civilbefolkningen som drabbats.

Vi kan notera att vissa länder systematiskt har låtit politiska och ekonomiska faktorer väga tyngre än de säkerhetspolitiska och mänskliga konsekvenser som handeln får. Från svensk sida har vi inte valt den vägen. Det är jag glad för och verkar aktivt i den riktningen i olika sammanhang.

Vi kan dock se att konflikterna efter det kalla krigets slut i stor utsträckning har involverat icke-statliga aktörer. Den oreglerade handelns vapenflöden har bidragit och bidrar till växande väpnat våld i länder som inte är i direkt konflikt. I vissa länder ser vi dock samtidigt hur den oreglerade vapenhandeln och vapenflödena formligen göder och föder väpnade konflikter. Alla förskräcks vi över den utveckling vi har kunnat

följa i Syrien och det sätt – får man väl säga – på vilket vapnen har stimulerat den. Konsekvenserna för civilbefolkningen, för landet och för landets ekonomi är förödande.

740 000 människor beräknas dö årligen direkt eller indirekt till följd av väpnade konflikter och väpnat våld. Det är klart att det inte är acceptabelt. Det är viktigt att finna vägar ut ur det våldsgrepp som vapenflödena leder till.

För svensk del är det självklart viktigt att vi följer ATT. Det finns nya spännande skrivningar för oss att ta fasta på. Jag utgår från att Krigsmaterielexportutredningen kommer att studera detta noggrant. Vi är flera i kammaren som finns med i det sammanhanget. Jag är övertygad om att vi kommer att hitta stöd för vårt arbete i ATT liksom självklart också ESP i den prövning som pågår redan efter det att fördraget är undertecknat.

Herr talman! Det handlar inte minst om att stärka tillsynsfrågorna. Det är alldeles uppenbart att bristen på tillsyn och kontroll i många länder är en del av problemet och något vi måste titta noggrant på. Det är som sagt endast ett femtiotal länder eller stater som bedöms utöva effektiv kontroll över sitt lands internationella handel i dag. Det är väldigt många som saknas och som borde skärpa sin tillsyn för att kunna leva upp till det avtal vi har undertecknat.

För Centerpartiet är, som jag nämnde, FN vägen till nedrustning. Jag är glad att det nu blir ännu ett redskap i den box FN har skapat för att kunna ta sig vidare.

Centerpartiet har verkat aktivt för en konvention mot personminor för att få bort detta humanitära skräckvapen. Vi har verkat för en konvention mot klustervapen. Jag är glad att vi under denna mandatperiod har kunnat underteckna den och fatta beslut här i kammaren. Nu kommer som sagt en ytterligare. Det är den andra under den här mandatperioden när det gäller ATT. Därmed hedrar vi FN:s roll i att klara nedrustningsuppdraget.

Centerpartiet skulle välkomna ett fortsatt arbete för en konvention mot kärnvapen. Det är det vapen som fortfarande saknar riktig konventionsreglering. Vi hoppas att man kan ta sig vidare även i den delen, inte minst därför att vi tror att det skulle underlätta värnandet av det NPT-avtal som fortfarande är i bruk men som har en ganska tuff resa att göra, särskilt inför översynskonferensen nästa år. Det är ett viktigt inslag i detta.

Herr talman! Jag är glad att vi har stor enighet. Jag noterar att det finns en reservation, som berördes tidigare. Jag tycker att det egentligen snarare är ett särskilt yttrande än en reservation. I och med att vi undertecknar ett tilläggsuppdrag måste rimligen både myndigheten ISP och den utredning som finns ta fasta på det. Vi är faktiskt bundna av detta som nation.

Jag yrkar avslag på reservationen och bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 34 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Vi är ett enigt utskott här i dag, och även vi välkomnar FN:s vapenhandelsfördrag ATT. Vi hoppas att det ska bidra till minskad

skadlig och okontrollerad spridning av vapen som hamnar i orätta händer och bidrar till stort mänskligt lidande.

Herr talman! Svensk krigsmaterielexport har en lång historia av reglering med syfte att begränsa oavsedda skadeverkningar av försäljningen av den svenska försvarsindustrins produkter. Motivet för detta har alltid varit att upp fylla två mål. Vi har haft två vågskålar: å ena sidan att kunna upprätthålla en konkurrenskraftig svensk försvarsindustri, för att tillgodose de behov som svenskt försvar har haft och har, och å andra sidan att ta hänsyn till den vilja som finns att undvika okontrollerad spridning av krigsmateriel som kan bli konflikt drivande eller användas av olika illegitima regimer för att förtrycka sin egen befolkning.

Det här är naturligtvis en svår balansgång. Det går säkert att hitta enskilda fall där sådana bedömningar har lett till konsekvenser som ur det ena eller andra perspektivet har fört med sig mindre goda resultat.

Trots det tycker jag att vi i Sverige kan se oss som föregångare. Också enligt internationella bedömare är vi ett föregångsland i jämförelse med många andra länder. Vi har haft mycket stränga krav på detta område, och det tycker jag att vi ska vara stolta över.

Eftersom dessa skillnader har funnits mellan länderna och andra länder har mycket sämre kontroll har det bidragit till att vapen hamnat i olämpliga händer och till förtryck och mänskligt lidande. Det är naturligtvis inte bra, men det är bra att vi nu går i en annan riktning genom fördraget.

Skillnaderna har också inneburit en viss konkurrensfördel för de länder som har en mindre strikt kontroll av sin vapenexport, vilket kan innebära en konkurrensnackdel för Sverige. Det tycker vi inte är bra.

Med dessa utgångspunkter är det nu aktuella ATT-avtalet ett steg i rätt riktning. Fördraget är, som tidigare sagts, ett bindande internationellt instrument som uppställer krav så att statsparter upprättar en nationell kontroll över den internationella handeln med försvarsmateriel och uppställer normer för denna kontroll.

Såsom utskottet framhåller i betänkandet innehåller fördraget tydliga krav på respekt för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt och skapar förutsättningar för att globalt stärka efterlevnaden av dessa normer och bidra till minskat mänskligt lidande. Vapenhandelsfördraget är det första instrument i sitt slag som förhandlats fram i FN:s regi. Det antogs i FN:s generalförsamling med röstsiffrorna 155 ja, 23 avstående och 3 nej. Det var ett stort stöd, vilket är glädjande.

Detta internationella avtal är utformat på ett sätt som förtydligar det som Sverige redan är skyldigt att följa i svensk vapenexport, samtidigt som det ålägger en hel del restriktioner på länder som har haft en mycket sämre kontroll över vapenexport än Sverige. Det är en given slutsats att Sverige ska ansluta sig till fördraget.

Herr talman! En förutsättning för att avtalet skulle skrivas på för ett flertal av fördragsländerna var att det inte skulle innehålla några överstatliga inslag. Det motiverades av att frågan om krigsmaterielexport för ett flertal länder ansågs beröra nationella säkerhetsintressen. För oss är det fortsatt viktigt att fördraget inte har överstatliga inslag, utan det ska vara ett fördrag som uppnås genom överenskommelser i FN:s generalförsamling.

Det finns, som tidigare nämnts, i betänkandet en reservation från Miljöpartiet och Vänstern om att Sveriges lagstiftning på området borde ses över. Jag vill understryka att Sverige redan har bra restriktioner och kontroll på vapenexporten. Jag ser inte att några lagändringar är nödvändiga. Däremot är det viktigt att vi följer de restriktioner som finns och att vi är noga med det. Vi i utskottet besökte nyligen ISP. Där var man tydlig med att man är medveten om till exempel aspekten könsrelaterat våld. Man ska ta hänsyn till det vid export av vapen, och jag tycker att det är väldigt glädjande.

Oavsett om Sverige skulle ansluta sig till ATT eller inte pågår redan diskussioner kring ytterligare skärpning av vapenexporten inom ramen för Krigsmaterielexportutredningen. I och med att vi ansluter oss till ATT ser jag inte något behov av att göra några lagändringar.

Det är viktigt att komma ihåg att det finns, som jag tidigare nämnt, två vågskålar. Den ena gäller situationen vad gäller mänskliga rättigheter, att förhindra att vapen kommer i orätta händer och bidrar till förtryck. Det gör vi redan, och då menar jag att vi naturligtvis ska väga in de kriterier som finns i FN:s vapenhandelsfördrag. Den andra vågskålen gäller möjligheten att upprätthålla en konkurrenskraftig försvarsindustri och tillgodose de behov som finns för svenskt försvar.

Jag förutsätter att det görs noggranna överväganden. När det inte görs får vi kritisera det. Men jag har förtroende för att det görs en bra avvägning och att de olika vågskålarna kommer att ligga till grund för Krigsmaterielexportutredningens arbete. Jag ser ingen anledning för oss att föregripa den utredningen. Den ska få ha sin gång. Vi väntar med spänning på resultatet.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag.

Anf. 35 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Att minska och reglera vapenhandel världen över är enligt oss kristdemokrater viktigt när det gäller att arbeta för en mer hållbar utveckling i världen men också för fred och säkerhet för oss alla. Därför är det glädjande att vi i dag ska godkänna Förenta nationernas vapenhandelsfördrag, ATT, arms trade treaty, ett fördrag som är tänkt att sätta högsta möjliga gemensamma internationella normer för att bättre reglera internationell handel med konventionella vapen men också för att förhindra olaglig handel med vapen och förhindra att vapen sprids vidare illegalt.

Många ställer sig bakom fördraget i förhoppningen att vi ska kunna minska död och lidande och bidra till hållbar utveckling. När man beslutade om avtalet i FN i april förra året var det ett stort antal länder som röstade ja och som önskade underteckna fördraget. I dagsläget har, som det skrivs i betänkandet, 116 stater undertecknat fördraget och 12 överlämnat sina ratifikationsdokument. Fördraget träder i kraft 90 dagar efter att 50 länder har överlämnat sina ratifikationsdokument. Därför är det viktigt att Sverige är med och bidrar i denna process. Förhoppningsvis träder det i kraft inom en snar framtid.

Regeringen undertecknade fördraget i maj förra året. Men när ett avtal av denna dignitet ska undertecknas, som alltså är av större vikt, ska riksdagen godkänna det. Det är därför vi nu har denna debatt med ett beslut senare i dag.

Herr talman! I dag bedömer man att det bara är ett femtiotal stater som har någorlunda effektiv kontroll över sitt lands internationella handel med konventionella vapen. Därför kommer det här fördraget att vara viktigt när det gäller att stärka regleringen av vapenhandeln och minska antalet vapen som sprids olagligt, något som vi genom fördraget ska förebygga.

Ju fler stater som ökar sin kontroll, desto säkrare blir vår värld. Vi skulle helst vilja att inga vapen fanns, men dess värre kan vi behöva det i självförsvar. Alla länder har rätt att försvara sina territoriella gränser och sin befolkning. Seriösa företag som säljer konventionella vapen önskar ha en stark reglering och att alla följer samma regelverk. Det är bättre för konkurrensneutraliteten, menar man. Vi vill inte ha oseriösa aktörer på den här marknaden utan ansvarsfulla aktörer.

De krav som sätts upp i fördraget är minimikrav, och varje land kan naturligtvis tillämpa hårdare regler. Jag förutsätter att detta fördrag, som vi i dag ska godkänna, kommer att påverka det arbete som utförs i den av regeringen tillsatta Krigsmaterielexportutredningen, kallad KEX, och att vi kan se om det behövs några ytterligare förstärkningar i det svenska regelverket.

I de motioner och den reservation som Vänstern och Miljöpartiet har och som redovisas i betänkandet föreslås att Krigsmaterielexportutredningen ska ges tilläggsuppdrag att behandla det här fördraget. Vi har redan den parlamentariskt tillsatta utredningen, där alla partier ingår och där vi kan föreslå förändringar. När vi har godkänt fördraget kommer det naturligtvis att gälla för Sverige.

Så småningom ska regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag till ny krigsmateriellagstiftning. Tanken är att regeringen ska återkomma med förslag om en skärpning av exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater – det är viktigt att betona. Regeringen ska också komma med förslag som innebär ökad transparens inom den svenska exportkontrollen, inklusive Exportkontrollrådet, men också redovisa hur EU:s gemensamma ståndpunkt, de svenska riktlinjerna för krigsmateriellexport och Sveriges politik för global utveckling har omvandlats i praxis och om denna har förändrats över tid samt utreda och bedöma om man därmed behöver förändra i krigsmateriellagstiftningen.

Det är alltså flera områden inom svensk krigsmaterielexport som ska ses över i den utredning som är tillsatt. Det finns möjligheter att återkomma till hur detta fördrag kan påverka vår lagstiftning och de riktlinjer som finns.

Varför är det så viktigt med ett vapenhandelsfördrag? Ja, man kan ju konstatera att konflikter och väpnat våld skapar stora kostnader, mänskligt i och med att flera hundra tusen människor dör varje år som offer för väpnad konflikt eller som resultat av umbäranden som svält och sjukdomar i krigens kölvatten. Men det får även sociala och ekonomiska konsekvenser. Som nämns i betänkandet talar man i dag om årliga kostnader på 100 miljarder dollar bara i produktivitetsbortfall med anledning av väpnat våld världen över. Och det mänskliga lidandet är enormt.

Den internationella vapenhandeln omsätter, enligt de uppgifter jag hittade på Wikipedia, ungefär 70 miljarder US dollar. Det är nästan obegripligt hur mycket skada vapen kan ge. De 70 miljarder US dollar som handeln omsätter skapar kostnader för över 100 miljarder US dollar bara

i form av inkomstbortfall. Den här handeln måste vi naturligtvis få bättre kontroll på.

När det gäller slutdokumentet i vapenhandelsfördraget var det många som blev positivt överraskade över att det fanns skrivningar om hur civila drabbas, särskilt kvinnor och barn, och om att de civila utgör en övervägande majoritet av dem som drabbas av de väpnade konflikterna och det väpnade våldet. I dag är det inte längre militärer i uniform som är mest utsatta, utan det är oskyddade kvinnor och barn. Att detta har kommit in i art. 7 om könsrelaterat våld är en nyhet, och det är en fantastisk skrivning för alla oss som länge har kämpat för att lyfta fram kvinnors situation i krig och konflikter.

Herr talman! Ju fler vapen som finns i omlopp desto osäkrare värld får vi, vilket jag har varit inne på. Framför allt gäller det kvinnor och barn, och vi har som någon tidigare var inne på sett hur konflikten i Demokratiska republiken Kongo resulterat i över en miljon våldtäkter. Fem miljoner människor har dött, antingen genom direkt dödande eller på grund av umbäranden orsakade av konflikten där. Naturligtvis finns det alltså oerhört mycket kvar att göra för att minska det lidande som bör beaktas vid all vapenhandel.

Herr talman! Avslutningsvis är det ett stort framsteg att världens ledare har valt att underteckna vapenhandelsfördraget. Förhoppningsvis kommer också många att ratificera det. Vi behöver nu ett tryck på att fler ledare lever upp till åtagandet och ställer sig bakom fördraget. Förhoppningsvis går vi mot bättre tider då ledare förstår att världen blir en mer osäker plats för alla att vara på ifall vi har många vapen i omlopp och en säkrare plats ju färre vapen vi har i omlopp. Därför är det viktigt att vi tar beslutet att godkänna det nya vapenhandelsfördraget.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 36 CHRISTER WINBÄCK (FP):

Herr talman! Under den timme denna debatt har varat har ungefär 90 personer mist livet på grund av vapenvåld. Sedan debatterna startade i morse är det 300–350; det är lite olika siffror beroende på vilka källor man har.

I åtta år har jag följt processen om ett globalt vapenhandelsfördrag – från starten i och med generalförsamlingens beslut 2006 till den 3 juni förra året, då möjligheten att underteckna fördraget öppnades i New York. Ettårsdagen av fördragsöppnandet firades i förra veckan, och det är intressant att Sverige av många av dem jag då pratade med fick beröm för goda insatser under de förhandlingar som föregick fördragsbeslutet.

Sedan dess har, om jag räknar rätt, 118 stater undertecknat fördraget. Av dem har 40 stater ratificerat det, och snart är det Sveriges tur. Nummer 39 och 40 var Saint Vincent och Grenadinerna samt Jamaica. Det förväntas att vi under hösten kommer upp i de 50 stater som måste ratificera, och tre månader därefter – har vi hört – kommer fördraget att börja gälla. Det blir förhoppningsvis redan vid kommande årsskifte.

I regeringens proposition talas det om att Afrika, Latinamerika och Karibien har varit starka förespråkare för vapenhandelsfördraget, då de har varit några av de mer utsatta regionerna. Jag har själv rest runt och träffat och lyssnat på flera kolleger i dessa regioner. De har berättat om

de umbäranden hela samhällen drabbas av när våld och vapen får fäste i en region. Därför är det särskilt glädjande att höra Folade Mutota – ordföranden för Caribbean Coalition for Development and the Reduction of Armed Violence, som närvarade vid Jamaica och Grenadinernas undertecknande – glädjas åt att ytterligare två Caricomländer nu införlivats i ATT-fördraget.

I går hade vi en debatt om regeringens skrivelse kring biståndsplattformen. Jag är glad att man där betonar vikten av att arbeta mot den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen för att kunna få resultat av biståndsinsatser i oroliga delar av världen. Det är här viktigt att skilja mellan den okontrollerade spridningen och den illegala spridningen – den okontrollerade är den vi kanske kan komma åt en del av genom det här fördraget, och den är så otroligt mycket större och viktigare. Om jag har förstått det rätt kommer vi genom detta fördrag att framledes få statistik även i Sverige över importen av dessa, vilket flera av oss har saknat länge.

När nu vapenhandelsfördraget är på plats är det angeläget att få mekanismer för övervakning och rapportering att fungera och att ansvarsfulla länder tar sin del av ansvaret för detta. Jag ser fram emot FN:s första översynskonferens mellan stater, som planeras till våren 2015.

Anf. 37 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! FN:s vapenhandelsfördrag är historiskt och innebär ett paradigmskifte. Vapenhandelsfördraget öppnades för signering för ett år sedan. Det har redan ratificerats av nästan 50 länder, och 118 stater har signerat. Detta är historiskt.

Förhandlingarna kring fördraget inleddes för nästan 20 år sedan, och den 3 juni 2013 var avtalet klart för signering. Jag vill ge en liten historisk bild, och det är att det faktiskt är NGO:er – non-governmental organizations – som har varit pådrivande för fördraget. Inledningen kom 1993 när Arms Control Association och Amnesty International aktivt startade en process för att stödja vapenhandelsfördraget. År 2006 togs ett avgörande steg när FN:s generalförsamling antog en resolution om att utreda möjligheterna för ett framtida vapenhandelsfördrag. Det beslutet antogs med 153 röster för och endast en röst emot. Detta är fantastiskt.

Därefter har arbetet ur ett FN-perspektiv gått snabbt, och i dag har USA signerat avtalet. De har dock inte ratificerat det. Ryssland har inte signerat utan förhåller sig skeptiskt, och Kina har indikerat att man kan tänka sig att signera i det fall USA ratificerar. För att fördraget ska få ett ordentligt, reellt genomslag krävs att stora vapenländer som Ryssland, Kina, Indien, Pakistan, Iran och Saudiarabien ansluter sig.

Samtidigt vill jag lyfta fram att det är oerhört viktigt och glädjande att det finns ett omfattande internationellt stöd för fördraget. Jag har via mitt engagemang i en NGO – Parliamentarians for Global Action, PGA, som också har fått stort stöd här i Sveriges riksdag – haft förmånen att få vara med och påverka fördragets genomförande samt att fler och fler länder ratificerar. Från svensk sida har det varit glädjande att se hur ambassadör Paul Beijer har drivit på och varit en nyckelperson när det gäller länders anslutning till fördraget. Sverige har här haft en ledartröja, och vi har det även fortsättningsvis.

Vad som har varit slående under den tid förhandlingarna har pågått är hur viktigt fördraget är för människor. Det har reell betydelse; det handlar inte bara om att reglera handeln, utan det handlar om att förhindra att människor far illa och drabbas av krigets våld. Jag vill också understryka att vi från PGA:s sida inte kommer att stanna vårt arbete på den internationella arenan med att 118 länder har signerat och ett femtiotal ratificerat, utan vi kommer att fortsätta vårt arbete för att fler länder ska ansluta sig och för att det ska bli en implementering, en tillsyn och en utvärdering.

I dag är en historisk dag, både för Sverige och för resten av världen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

10 § Strategisk exportkontroll 2013 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

*Strategisk export-
kontroll 2013 –
krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Utrikesutskottets betänkande 2013/14:UU11
Strategisk exportkontroll 2013 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2013/14:114)
föredrogs.

Anf. 38 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Så är det då dags att debattera förra årets vapenexport-siffror. Jag kommer dock inte att kunna låta bli att också koppla det lite grann till de allra senaste händelserna.

Miljöpartiet har skrivit ett stort antal motioner om vapenexport under årens lopp, och så även i år.

I det här betänkandet har vi ett antal yrkanden. Vi vill att Sverige ska vara en global förebild och stötta demokratiaktivister. Sverige ska inte exportera övervakningsteknik som regimer kan använda för att slå ned demokratiörelser. Vi ska vara en stark röst i det internationella arbetet för en reglerad och minskad vapenhandel. Sverige ska aktivt ta ställning mot utvecklandet av nya vapentyper, exempelvis så kallade drönare.

Vi vill ge regeringen i uppdrag att skyndsamt göra ett tilläggsdirektiv till Krigsmaterielexportutredningen så att den även granskar korruption och mutor vid svensk vapenexport. Vi vill med hänvisning till pågående Krigsmaterielexportutredningen skärpa regelverket för exportkontroll så att det även omfattar Rymdbolagets produkter och tjänster. Vi vill också ha ett förbud mot mutor och hemliga agenter vid vapenförsäljning. Vi anser att regeringen bör ta arbetet mot korruption på större allvar. Vi menar att motköpsaffärer öppnar för korruption och att tuffare krav på transparens ska ställas i samband med motköpsaffärer.

Sist men inte minst vill vi att Sverige ska inta en aktiv roll i översynen av EU:s regler för vapenexport, inte minst när det gäller att stärka kriterium åtta om hållbar utveckling.

Herr talman! Det har varit ett märkligt år för vapenexporten. Särskilt gäller det vårt flaggskepp JAS. Saab- och JAS-projektet har haltat vidare under året. Jag säger haltat då det knappast har gått som på räls för JAS.

Tjeckien tyckte att deras hyra var hög och insåg Saabs trängda läge. De valde därför att omförhandla hyreskostnaden, och vips fick de sänkt hyra. Året började bra då Linköping kunde glädjas över beskedet från Brasilien att de ville köpa 36 JAS E-plan. Förhandlingar har inletts men beräknas inte bli formellt klara förrän någon gång under 2015.

Hoppet stod annars till Schweiz. Alla instanser gav grönt ljus, men sedan skulle frågan avgöras i en beslutande folkomröstning. När den väl kom den 18 maj i år röstade en majoritet av schweizarna nej till förslaget att köpa JAS. Därmed dog planerna på att låta Schweiz bli en del av JAS-familjen. Beskedet från folkomröstningen var en kalldusch för JAS-projektet.

Dessförinnan hade Försvarsberedningen och alliansregeringen redan föreslagit att Sverige skulle köpa ytterligare tio JAS-plan, totalt 70 stycken. Nu måste nog den siffran ökas ytterligare, oklart till vilken kostnad då regeringen inte vill kommentera frågan. Min kollega Peter Rådberg i försvarsutskottet menar att det kan bli avsevärt mycket dyrare, kanske så mycket som 20 miljarder.

Regeringen och industrin vill inte prata om vad nejett från Schweiz innebär i form av ytterligare kostnader för svenska skattebetalare. Men dyrare blir det. Det är helt säkert.

Några dagar efter Schweiz nej kom nästa kalldusch, militärkuppen i Thailand. Denna stabila ”demokrati”, som Sverige nu under ett par år har sålt JAS-plan till, skakas av en statskupp. USA drar i handbromsen och meddelar att man lägger allt militärt samarbete på is. EU och många andra länder fördömer. Utrikesminister Carl Bildt twitterar. Det är den enda svenska reaktion jag hittills sett. Det är ett twitter på 133 tecken där kuppen fördöms och återgång till demokrati rekommenderas.

Ett twittermeddelande lär inte vara av sådan karaktär att den thailändska militärjuntan uppfattar Sveriges kritik. Det krävs nog ytterligare någon form av traditionella diplomatiska medel för att den svenska kritiken ska uppfattas i Bangkok. Det kan förstås ha skett med sedvanlig svensk tyst diplomati.

Herr talman! Det är ett problem när de svenska utrikespolitiska värderingarna gång efter annan får stå tillbaka för industrins möjligheter att sälja vapen till länder som åsidosätter sådana grundläggande utrikespolitiska värderingar som demokrati och mänskliga rättigheter. Nu står vi inför ett dilemma.

Enligt riksdagsbeslutet ska Saab finna en strategisk partner före utgången av 2014. Om inte har riksdagens möjlighet att dra i handbromsen och säga upp affären med de 60–70 svenska JAS-planen. Nu är det väl ingen som tror att så kommer att ske eftersom det finns en majoritet för fortsatta försök att finna en strategisk partner. Pengar finns i budgeten för att hålla projektet i gång till dess att Brasilien eller Danmark kan besluta om köp, vilket kan ske någon gång under 2015.

Allt fokus ligger alltså nu på Brasilien, ett Brasilien som i sommar arrangerar fotbolls-VM och nästa år OS. Det sker samtidigt som missnöjet med regeringen i landet frodas och det är upplopp på gatorna nästan dagligen. Anledningarna är många. De stora ekonomiska klyftorna i samhället, vilka hela tiden ökar, är en anledning. Det är därför inte alls säkert att Brasilien kan fatta beslut under 2015, som Saab och JAS-före-

språkarna hoppas. Blir det oroligt under OS kommer det att bli mycket nervöst i Linköping, skulle jag tro.

Förhoppningsvis ska vi dock slippa skandaler, som den i Sydafrika, där Saab till och med erkände att mutor hade betalats ut genom dotterbolaget Sanip. Men de kom undan eftersom de svenska lagarna inte räckte till, och utredningen lades ned.

Herr talman! I spåren av Ukrainakrisen höjs röster i Sverige för en ny säkerhetspolitik. Borta är den politiska konsensus som tidigare rådde om att vi inte står inför något hot från Ryssland. I stället höjs krav på upprustning av det svenska försvaret, vilket naturligtvis passar vapenindustrin som hand i handske med tanke på att vi enligt riksdagsbeslut ska skärpa lagstiftningen avseende export av krigsmateriel till icke-demokratier.

Självklart är det enklare och bättre att sälja till Sverige än till diverse gråzonsländer där demokrati är färskvara och varierar från den ena dagen till den andra. Eller så finns den inte alls, som i fallet med Saudiarabien. Få har nog glömt att svensk hjälp till byggandet av en vapenfabrik doldes i ett bulvanföretag eftersom det självklart hade stått i strid med svensk utrikespolitik om det handlat om försäljning av krigsmateriel. Varför mörkade de annars? Nu var det i stället en tjänst, och ISP med flera kom därför undan – inte med hedern i behåll, men med hjälp av en lucka i lagen. Nu har lagen ändrats för att överensstamma med EU-regelverket. Det innebär att även försvarsrelaterade konsulttjänster ingår.

Frågan är vilka luckor som kvarstår. Var drar man gränserna för vad som till exempel är materiel, tjänst, kunskapsöverföring och försvarsrelaterad forskning? Det är ju inte bara produkter som säljs. Vi säljer också kunskap, och det kan vara kunskap som indirekt leder till att regimer kan förtrycka sin befolkning, kränka de mänskliga rättigheterna eller hjälpa ett land i dess krigföring mot ett annat. Det kan också innebära att gråzonsregimer legitimeras.

Ett annat stort problem är att hemliga agenter används i affärsöverenskommelser om vapen runt om i världen. Vi vill att Krigsmateriel-exportutredningen ska få ett tilläggsuppdrag att granska korruption och mutor vid svensk vapenexport. Vi har sagt det förr, och vi säger det igen. I dag ingår det inte i utredningens uppdrag trots att regelverket har allt att vinna på att förtydligas även inom det området.

Inspektionen för strategiska produkter och exportorganen måste ha tydligt utskrivna klausuler om att korruption och hemliga agenter eller bulvaner inte får förekomma i affärsverksamhet som backas upp av svenska staten. Medierna och civilsamhället har centrala roller i att bekämpa korruption och ska ges de bästa förutsättningarna att utkräva transparens och ansvar.

Herr talman! Frågan om nedrustning i världen får för lite plats i den svenska debatten. Sverige har tidigare varit en stark röst för militär nedrustning i världen. Det kan man inte längre säga att vi är, tyvärr. Den övervägande delen av världens vapen säljs från rika länder medan de flesta väpnade konflikter pågår i fattiga länder. I stället för att vara ledande i nedrustning är vi ledande i vapenförsäljning och utveckling av nya vapentyper, till exempel drönare. Det är omöjligt att förutsäga de humanitära konsekvenserna av dessa nya vapen, och vapen som urskill-

ningslöst dödar civila bör ses som illegala i linje med internationell humanitär rätt.

Sveriges krigsmaterielexport har fortsatt att öka under det senaste decenniet, och Sverige är i dag en av världens största exportörer per capita. En stor del av vår försäljning går till icke-demokratier. Krigsmateriel får enligt svensk rätt inte säljas till konfliktområden eller områden som riskerar att hamna i en konfliktsituation. Krigsmateriel får bara säljas om det är ett svenskt försvars- och säkerhetspolitiskt intresse och inte strider mot svensk utrikespolitik.

Krigsmaterielexport till diktaturregimer eller till länder där människorättskränkningar är utbredda kan bidra till ökad instabilitet med grova brott mot mänskliga rättigheter som följd. Därför är vårt uppdrag i Krigsmaterielexportutredningen att göra det svårare för Inspektionen för strategiska produkter att godkänna export till ett antal länder som i dag, utan större betänkligheter verkar det, får importera svensk krigsmateriel.

I Saudiarabiens fall undertecknades 2005 ett löst avtal om samarbete av den socialdemokratiska regeringen. Alliansregeringen har lyckats fylla det med innehåll, och det med råge, under de år som gått sedan dess. Frågan är om det finns flera sådana avtal som vi inte känner till och som kan dyka upp som obehagliga överraskningar längre fram.

Den andel krigsmateriel som gick till stater med stora demokratibrister ökade med 48 procent 2013 jämfört med året före. Den siffran skulle säkerligen bli ännu större om man räknade in det statliga företaget Rymdbolagets försäljning samt utbildning av soldater i Förenade Arabemiraten gällande satellitkontroll. Nu omfattas inte Rymdbolagets verksamhet av ISP:s kontroll, vilket den borde göra med tanke på att dess produkter och tjänster kan användas till mer än ett användningsområde. Med Rymdbolagets hjälp möjliggörs USA:s drönarkrigföring, som av många kritiserats för att vara ett väldigt trubbigt vapen som dödar inte bara motståndsmän utan även helt oskyldiga civila.

Sverige är också bra på att sälja bland annat övervakningsutrustning för massavlyssning. Sverige försökte exportera övervakningsmateriel till Libyen under Gaddafis styre, hur man nu ens kan tänka sig tanken. Telia Soneras miljardaffärer i till exempel Uzbekistan är en annan högst tvivelaktig affär. Det är inte utan att jag kommer att tänka på alla de debatter jag haft med handelsministern här i kammaren om svenska företags förehavanden i andra länder. Enligt ministern respekterar svenska företag alltid mänskliga rättigheter, i princip bara genom att de är svenska. Jag delar inte hennes uppfattning.

Herr talman! I Krigsmaterielexportutredningen har vi gått från fasen där vi samlade in kunskap till att stöta och blöta idéer med varandra. En fråga som verkar lätt att svara på är vad en demokrati är, men det har visat sig att det finns väldigt många tolkningar. Likaså kan man göra olika tolkningar av vad som strider mot svensk utrikespolitik, det vill säga respekt för mänskliga rättigheter. Måste det vara omfattande och grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna, eller räcker det med att man kränker en hel grupp, till exempel kvinnor, minoriteter etcetera?

En intressant fråga är om Sverige skulle kunna sälja vapen till Ryssland. Det finns inget vapenembargo, och det är formellt sett en demokrati, även om det sker brott mot de mänskliga rättigheterna. Men det är ändå inte troligt att en försäljning till Ryssland skulle ske, med tanke på

svensk säkerhetspolitik där i princip den enda fienden är just Ryssland. Om man utgår från lagens ram faller det förmodligen redan på både försvars- och säkerhetspolitiken.

Kina då? Det finns ett vapenembargo. Det är inte en demokrati. Det sker grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Kina är till exempel det land i världen som genomför flest avrättningar per år. Det kan inte heller anses ligga i linje med svensk säkerhetspolitik att bidra till upprustningen i Sydostasien, där Kina bedriver en alltmer expansiv politik sedan flera år tillbaka. Nej, vi skulle knappast inom lagens ram sälja vapen eller tjänster till Kina, eller något annat försvarsrelaterat heller för den delen.

USA då? Det är ett land som för det mesta befinner sig i krig med något land. Det är en demokrati med brister vad gäller mänskliga rättigheter. Till exempel får inte alla rösta. Rent formellt skulle det inte gå att sälja till USA på grund av regeln att inte sälja till krigförande land, men i praktiken har det inte utgjort något hinder. Förmodligen görs undantag för att det är av försvars- och säkerhetspolitiskt intresse att ha USA:s stöd.

Jag ska inte föregå de diskussioner vi kommer att ha i utredningen om demokratibegrepp, mänskliga rättigheter och vad som är okej och inte okej. Jag kan bara säga att vi kommer att föra intressanta diskussioner och att allt fler synvinklar dyker upp efter hand. Inte minst är det intressant att fördjupa sig i kopplingen till politiken för global utveckling och EU:s uppförandekods åttonde artikels koppling till vapenexporten.

Herr talman! I dag ser vi en utveckling där det inte bara är materiel utan också alltmer av försvarsrelaterad teknik, kunskapsöverföring, forskning etcetera som säljs. Detta omfattas inte på samma sätt av den nuvarande lagstiftningen. Frågan är om Sverige skulle kunna sälja till exempel försvarsrelaterad teknik och försvarsrelaterad forskning till diktaturer, till icke-demokratier. Jag tänker på det uppdrag vi har att skärpa reglerna gentemot icke-demokratier. Skulle vi kunna sälja försvarsrelaterad teknik eller forskning till icke-demokratier?

Anf. 39 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Sverigedemokraternas grundläggande syn är att det svenska försvaret i huvudsak ska ha till uppgift att försvara Sverige. Här skiljer vi oss uppenbart från partierna i regeringen, som under längre tid valt att prioritera utlandsinsatser och internationella krig på bekostnad av vår egen försvarsförmåga. Under många år har vi dessutom hört hur obefintliga hoten är i våra närområden, trots att vi varnat för att förändringar i vår omedelbara närhet kan ske mycket snabbt.

Nu ser vi att vi åter har rätt. Ukrainasituationen påminner oss om hur snabbt säkerhetsbilden kan förändras. Rysslands upprustning och agerande visar återigen att landets stormaktsambitioner finns där på allvar. De som tidigare skrattade åt hotet från öst tycks ha satt skrattet i halsen. Nu tycks även allianspartierna ha vaknat och förstått vikten av att kunna freda vårt eget territorium och av att försvaret ska kunna försvara Sverige.

Ytterst handlar det dock enbart om retorik från övriga partier, för några betydande ekonomiska satsningar är man inte beredd att göra från vare sig allianspartierna eller Socialdemokraterna. Under denna mandat-

period är det bara vi sverigedemokrater som avsatt betydande medel i vårt budgetförslag för att återupprusta den svenska försvarsmakten.

Som ett led i att kunna tillgodose en stabil tillgång på materiel till vårt territorialförsvar måste Sverige också ha en egen försvarsindustri. Det är svårt att se att vi nu eller i framtiden kan räkna med att vi i alla tänkbara sammanhang kommer att ha möjlighet att köpa materiel från internationella källor, speciellt i en situation där det internationella läget försämras. Om en sådan situation uppstod och Sverige var utsatt för en förhöjd hotbild skulle vi i och med detta riskera att lida brist på viktigt militär materiel.

I detta avseende gör vi en annan bedömning än regeringen, som har valt principen att fokusera på inköpt materiel i stället för att ta hänsyn till att detta också kan medföra betydande fördyringar. I synnerhet bör man beakta att även om sådana vapensystem som vi har behov av finns tillgängliga att köpa från hyllan är det inte säkert att de är kompatibla med varandra eller med vår befintliga materiel, vilket medför ytterligare kostnader för anpassning av dessa. Det är därför viktigt att sådan industri behålls inom landet.

Vår utgångspunkt är att denna försvarsindustri måste kunna verka under förhållanden som så långt som möjligt är ekonomiskt fördelaktiga för de svenska skattebetalarna. Det betyder att försvarsindustrin ofrånkomligen också måste ägna sig åt export för att genom försäljning kunna bidra till att bära utvecklingskostnaderna. Under 2013 ökade Sveriges export med cirka 22 procent, och värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel var drygt 11,9 miljarder kronor.

Nu finns det ju krafter i denna kammare som helst såge att Sverige inte hade någon krigsmaterielexport alls. Resonemanget håller dock inte. Den internationella efterfrågan på krigsmateriel försvinner inte för att svensk industri slutar delta på marknaden, utan köparna kommer naturligtvis att köpa av någon annan. Den enda konkreta förändringen blir då att försvarsmateriel blir svårare att anskaffa för det svenska försvaret och därmed dyrare – en fördyring som ytterst landar i knät på skattebetalarna.

Vi ska komma ihåg att när vi själva investerar i svenskproducerade materielprojekt kan nettokostnaden bli mycket låg. Vi kan till och med gå med vinst i samhällsekonomin på grund av spillöreffekter och export. Försvarsindustrin berör ca 30 000 jobb, och indirekt sysselsätter försvarsindustrin ca 100 000 personer. Låt oss inte glömma detta. Gripen, robotar, luftvärn, ubåtar och korvetter samt rymdteknik med kommande militär tillämpning visar att de svenska vapensmedjorna inte bara har stolta anor utan även en framtid – om regering och riksdag sköter frågor om upphandling samt forskning och utveckling klokt.

Herr talman! Det finns givetvis inte något principiellt fel i att Sverige ingår i samarbeten om krigsmaterielutveckling eller avtal som reglerar internationell handel med krigsmateriel så länge dessa samarbeten står i samklang med Sveriges långsiktiga intressen. Det är dock viktigt att sådana samarbeten inte hamnar i strid med Sveriges behov av en egen försvarsindustri.

EU:s gemensamma ståndpunkt och de åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut om krigsmaterielexport till ett land fattas är kriterier som vi tycker är bra och ska följas. Men ur vår synvinkel kan EU-samarbetet kring frågor av denna typ aldrig tillåtas leda till att Sveriges handlingsfri-

het eller möjligheter till en egen livaktig försvarsindustri inskränks, något som i förlängningen riskerar leda till att Sverige inte kan uppfylla sina säkerhets- och utrikespolitiska mål.

Sverige bör inte ingå i samarbeten som har sådana följder. Som ett led i detta menar vi att regeringen i sina fortsatta kontakter med EU bör driva en linje som så långt som möjligt värnar medlemsstaternas rättigheter att använda sig av art. 346 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt för att kunna skydda sina respektive rättmätiga intressen av en inhemsk försvarsindustri. Detta vill vi att riksdagen tillkännager för regeringen, och därför yrkar vi bifall till reservation 4.

Herr talman! Avslutningsvis anser vi att det självklart är önskvärt med en reglering av vapenexporten. Vi menar att principerna för Sveriges vapenexport innebär en ständig avvägning mellan Sveriges försvarsindustriella och säkerhetspolitiska intressen å ena sidan och exempelvis hänsynstaganden till svenska utrikespolitiska mål, situationen för mänskliga rättigheter och risken att vapnen används mot den egna befolkningen i ett presumtivt köparland å den andra.

Det vore naturligtvis även kontraproduktivt att sälja vapen till en fientligt sinnad makt eller till någon gruppering som skulle kunna tänkas använda vapnen mot oss eller någon hypotetisk allierad. Enligt vår mening måste bedömningen av vapenexporten också i framtiden vila på en avvägning mellan dessa faktorer.

Världen är inte svart och vit. Sveriges ställningstagande bör också i framtiden präglas av realism och kompromissvilja. Regeringen fattade den 1 juni 2012 beslut om en parlamentarisk kommitté för översyn av exportkontrollen av krigsmateriel med uppgift att utreda den framtida svenska exportkontrollen och ramarna kring den. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december i år.

Vi sverigedemokrater anser att den främsta utmaningen inom exportkontrollpolitiken inte består i att införa ytterligare villkor för försvarsmaterielexporten, utan i att i praktisk handling tillämpa och efterleva de redan existerande regelverk som har upprättats i bred politisk enighet på såväl nationell som internationell nivå.

Vi anser att det existerande regelverket är restriktivt. Dessutom har vi en demokratisk insyn genom att riksdagspartierna är representerade i Exportkontrollrådet.

Anf. 40 HANS LINDE (V):

Herr talman! På kvällen den 22 maj möttes Thailands befolkning av nyheten att militären tagit makten i deras land. Regeringen hade avsatts, parlamentet upplösts, grundlagen upphävts, undantagstillstånd införts och medier och internet censurerats. Runt om i landet fängslades människor som uttalat sitt stöd för den tidigare demokratiskt valda premiärministern Yingluck Shinawatra.

Daligen får vi nu rapporter om hur människor grips i Thailand för att de uttryckt sitt missnöje med den nya militärjuntan. Demokratiaktivister i Thailand har börjat använda hälsningen från filmen *Hunger Games* för att visa sitt missnöje med den thailändska militärjuntan, med resultatet att juntan har förbjudit hälsningen och nu börjar fångsla människor på Bangkoks gator bara för att de sträcker upp tre fingrar i luften.

Varför inleda en debatt om Sveriges vapenexport med att tala om situationen och militärkuppen i Thailand? Jo, därför att Thailand 2013 var den största köparen av svenska vapen. Sverige sålde vapen till Thailand, främst JAS Gripen-plan, för 3 319 miljoner kronor. Den militärjunta som nu styr landet har inte bara gripit den politiska makten i Thailand. Den har också tagit kontroll över toppmoderna stridsflygplan som har producerats i Sverige. Samma junta som nu med våld kväser demokrati och fängslar demokratiaktivister, ibland bara därför att de sträcker upp tre fingrar i luften, har Sverige varit med att beväpna.

Vad händer nu med fortsatta framtida affärer? Vad händer med eventuella följdleveranser? Om detta har varken regeringen eller ansvarig myndighet ISP lämnat några besked. Thailand sätter fingret på problemen med svensk vapenexport. Hur ska vi med trovärdighet kunna tala om demokrati, mänskliga rättigheter och frihet och fred i någon del av världen så länge vi är med och beväpnar en militärjunta som den i Thailand?

Herr talman! Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt och konsekvent står upp för fred och nedrustning samt ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Vänsterpartiets mål är därför glasklart och tydligt. Vi vill ha en värld utan vapen, en värld i fred. Därför menar vi att Sverige på sikt bör ha målet att helt avveckla sin vapenexport.

Vi har däremot nu valt att väcka en motion i Sveriges riksdag om hur vi vill reglera svensk vapenexport här och nu. Vi vill utan undantag förbjuda export till diktaturer, krigförande stater och regimer som kränker de mänskliga rättigheterna. Vi vill reglera vapenimporten, uthyrning och utlåning av krigsmateriel och tjänster kopplade till vapenhandeln. Vi vill att Sverige ska upphöra att understödja vapenexport med exportkrediter och exportgarantier. Vi vill avveckla Försvarexportmyndigheten. Jag vill därför yrka bifall till reservation 1 som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har tillsammans.

Herr talman! Det är nu åttonde gången som den borgerliga regeringen lämnar ifrån sig en skrivelse om vapenexport. Vi kan nu konstatera att regeringen Reinfeldt blivit svenska mästare i vapenexport. Aldrig förr i vårt lands historia har vi exporterat så mycket vapen och krigsmateriel som under de gångna åren. År 2011 lyckades den borgerliga regeringen till och med se till att Sverige blev världens största vapenexportör per capita.

Den svenska vapenexporten har ökat kraftigt de senare åren och i det närmaste fyrdubblats sedan 1994. Under bara det senaste året märks en tydlig ökning i värdet av den faktiska vapenexporten med 22 procent. Sammanlagt sålde Sverige vapen för 12 miljarder kronor förra året. Bland köparna finns en lång rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Där finns Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Brunei. Till och med till Bahrain exporterade Sverige vapen, ett land som samtidigt har fängslat en svensk medborgare på grund av hans engagemang för demokrati och mänskliga rättigheter i Bahrain. Ett grattis är väl därför på sin plats till de partier i denna kammare som så tydligt försvarar svensk vapenexport. Grattis till er!

Herr talman! Det är också åttonde gången jag står i talarstolen med anledning av regeringens skrivelser. I de sju tidigare debatterna har företrädare för de partier som i grunden stöder Sveriges vapenexport gömt sig bakom lagstiftning och myndigheters beslut. Numera gömmer de sig också bakom den utredning som pågår. Jag misstänker att den debatt vi har i dag inte kommer att vara något trendbrott på detta område.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte är några osynliga händer eller anonyma tjänstemän som beslutar om svensk vapenexport. Det är inte av naturen givet att Sverige ska exportera vapen till Saudiarabien. Det finns ingenting som hindrar Sverige från att förbjuda vapenexport till diktaturer, krigförande stater och länder som kränker de mänskliga rättigheterna. Det enda som egentligen saknas är den politiska viljan att fatta det beslutet här i riksdagen.

Dagens svenska vapenexport är resultatet av politiska beslut av folkvalda politiker, må vara att inte alla politiska företrädare i denna kammare är beredda att ta sitt ansvar för de beslut de har fattat. Det kanske ändå inte är så konstigt. Svensk vapenexport till diktaturer saknar folkligt stöd i vårt land. Det är knappast så att vapenexport till Saudiarabien är någon kioskvältare i kommande personvalskampanjer för enskilda riksdagsledamöter.

Valet i höst som vi ska ha i september handlar också om vilka regler Sverige ska ha för vapenexporten. Nästa mandatperiod kommer den utredning som nu pågår att presenteras. Då kommer vi förhoppningsvis också att på riksdagens bord få förslag om en ny lagstiftning om svensk vapenexport. Hur nästa lagstiftning kommer att se ut avgörs av hur nästa regering ser ut och hur sammansättningen i denna kammare kommer att se ut efter valet i september.

I detta val är Vänsterpartiet därför mycket tydligt. Vi är garanten i denna kammare för att vi i nästa lagstiftning tydligt och klart förbjuder export till diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Anf. 41 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har under en längre tid förespråkat ett demokratikriterium. Det är knivigt att lösa. Frågan är: Var går gränsen mellan en demokrati och en icke-demokrati? Det är någonting som utredningen ska titta på.

I Sverige har den politiska makten gjort demokratibegreppet synonymt med egna politiska uppfattningar. Delar man inte dem är man per definition inte demokrat. Om vi avstår från att sälja till länder vilkas samhällssystem inte är som Västvärldens demokratier och resultatet blir att ännu värre regimer ökar i styrka, vad har vi då vunnit?

Jag skulle gärna vilja att Vänsterpartiet utvecklar: Var går gränsen mellan en demokrati och en icke-demokrati?

Anf. 42 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det må vara att Sverigedemokraterna har svårt att dra gränser för vad som är demokrati och diktatur och att det finns många gråskalor. För Vänsterpartiet är det inte speciellt svårt.

Om vi tittar på listan över de länder som Sverige har sålt vapen till är det ganska glasklart hur man kan kategorisera länder som Saudiarabien,

Förenade Arabemiraten, Brunei, Pakistan, i dagsläget Thailand och Bahrain. Det är alla länder som i dagsläget måste betecknas som diktaturer.

Var drar vi då gränserna? Det är någonting som man ska titta på i den utredning som finns. För mig är det inte så komplicerat. Ska man ha ett demokratikriterium förutsätter det att man skapar skarpa kriterier som man kan bocka av och se om de är uppfyllda eller inte.

Det kan vara saker som: Har man haft regelbundna flerpartival? Det kan man svara ja eller nej på i alla stater. Har man fria medier? Ja eller nej. Har man fria och oberoende fackföreningar? Ja eller nej. Finns det en fri press som inte är regeringskontrollerad? Alla de kriterierna är sådant som går att utläsa.

Jag är ändå lite förvånad. Vi har ofta diskussioner och debatter i den här kammaren från utskottet i frågor som gäller demokrati och diktatur, och vi har sällan några större problem i denna kammare med att sätta etiketter på enskilda länder – med ett undantag, och det är när vi ska diskutera vapenexporten. Då blir det plötsligt väldigt svårt och väldigt mycket gråskalor.

Jag tycker trots allt att det var nästan lite komiskt att höra Björn Söder tidigare prata om att vi inte kan beskriva världen som svart eller vit. Det som är grunden för Sverigedemokraternas politik är väl att just beskriva världen och människor som svarta eller vita. Varför är det plötsligt så komplicerat när det gäller vapenexporten?

Anf. 43 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag vill hävda att det verkligen är en stor gråzon. Med Hans Lindes resonemang här skulle vi till exempel inte kunna sälja vapen till Tibet, som vill frigöra sig från det totalitära och socialistiska Kina. Det kanske i och för sig inte är något som Vänsterpartiet skulle önska. I ett historiskt perspektiv skulle vi inte kunna sälja vapen till Polen, Finland eller Kuwait, för det skulle då motverka Hitler, Stalin och Saddam Hussein.

Jag vill bara problematisera detta med demokratikriteriet, för det är verkligen inte svart eller vitt. Jag ställde frågan vad vi egentligen har vunnit om vi låter regimer som vi inte tycker är särskilt önskvärda växa i styrka i stället för att vi låter samhällssystem som kanske inte är så utvecklade som västvärldens demokratier att utveckla demokrati. Sätter du upp ett demokratikriterium kan du inte sälja till exempelvis Tibet som vill frigöra sig från Kina.

Jag menar verkligen att världen inte är svart eller vit och att det finns en enorm gråzon. Jag tycker att det vore olyckligt om man införde ett demokratikriterium, utan man måste bedöma i fall från fall. Vi har restriktiva regelsystem som det är i dag. Det gäller bara att vi tillämpar dem.

Anf. 44 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Det är lite komiskt att enda gången Sverigedemokraterna vill prata om Tibet i denna kammare är när de ska argumentera för svensk vapenexport till Saudiarabien. Logiken går inte riktigt ihop.

Björn Söder älskar i de här debatterna att tala om historiska exempel från 30-talet och om framtida potentiella konflikter. Men vi har ju en reell vapenexport i dag. Det här handlar om skrivelsen om svensk vapenexport under 2013. Då måste vi förhålla oss till den verklighet som finns,

och det är att Sverige under 2013 sålde vapen till Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Bahrain och Brunei – länder som för mig uppenbart är diktaturer.

Man skulle någon gång vilja få veta om Sverigedemokraterna tycker att det också är länder som befinner sig i gråzonen, som inte har en västerländsk demokrati men kanske befinner sig i något annat skede. Det skulle vara intressant att höra från er sverigedemokrater hur ni ser på Saudiarabien. Är det en diktatur? Hur ser ni på Förenade Arabemiraten? Är det en diktatur? Hur ser ni på Bahrain? Är det en diktatur i dag?

Sedan noterar jag, och det gör jag ganska ofta, att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna har ganska olika syn på vad Sveriges roll ska vara i världen och hur Sverige bör agera vid väpnade konflikter. När jag tittar i min utrikespolitiska verktygslåda ser jag ganska många verktyg när det gäller hur vi kan agera för att stödja länder som vill slå sig fria från förtryck och ockupation och hur vi kan agera för politiskt frihet. För Björn Söder verkar det bara finnas ett enda verktyg, och det är att vi ska exportera vapen till de olika konfliktområdena.

Jag måste säga att jag har väldigt svårt, fru talman, att se att det skulle finnas en militär lösning på situationen i Tibet. Det är väl där jag och Björn Söder skiljer oss åt. Jag tror att vi bygger fred med fredliga medel, inte genom vapenexport.

Anf. 45 URBAN AHLIN (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater har inte reserverat oss i det här betänkandet utan har enbart ett särskilt yttrande, varför jag ska fatta mig någorlunda kort och förklara varför.

Vi socialdemokrater har under en lång period i den här riksdagen lagt fram förslag om en ny vapenexportlagstiftning. Den lagstiftning som vi nu har är från början av 90-talet och är ganska obsolet i många avseenden.

När lagstiftningen beslutades var vi inte medlemmar av Europeiska unionen och omfattades inte av EU:s uppförandekod vad gäller vapenexport. Vår svenska försvarsindustri var i praktiken enbart ägd av svenska företag. I dag ser världen helt annorlunda ut. En hel del av de produkter som utvecklades förr i tiden utvecklades bara i Sverige. I dag är utvecklingskostnaderna enorma. Därför finns det ett betydligt större internationellt samarbete när man utvecklar vapenexport.

Till detta ska läggas att efter kalla krigets slut skedde en dramatisk minskning av vapenexporten i världen, vilket ledde till problem för den svenska försvarsindustrin. Det är ingen tvekan om att i skenet av detta tolkades en del av den lagstiftning som ändå fanns på plats ganska vidlyftigt för att hjälpa svensk försvarsindustri att hitta nya marknader som kompensation för de förluster som den åsamkades av att Sveriges riksdag drog ned på anslaget till det svenska försvaret. Så såg det ut.

Vi har under en lång period sagt att vi måste få till en lagstiftning som helt enkelt är mer modern och anpassad efter dagens realiteter. Och vi är glada över att vi häromåret fick en majoritet i den här kammaren, när de borgerliga bestämde sig för att stödja det socialdemokratiska förslaget om att tillsätta en ny krigsmaterielexportsutredning som har till syfte att försvåra exporten till icke-demokratiska stater.

Prot. 2013/14:122
10 juni

Strategisk exportkontroll 2013 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Det är av det skälet som vi känner att det inte finns någon anledning att i dag göra en reservation, utan vi väntar helt enkelt på att utredningen kommer och att vi får se ett förslag här i kammaren så småningom.

När man lyssnar på debatten tror jag att man ska vara klar över några saker. Vapenexportlagstiftningen i Sverige har aldrig varit så restriktiv som den är i dag. Den är gammal, men det har lagts på nya kriterier efter hand. Det senaste var det som Bodil Ceballos nämnde, nämligen det tekniska biståndet, alltså att man ska kunna ge konsult hjälp till andra länder. Det täcks i dag av att EU införde regler som också påverkade oss i Sverige.

Det är värt att komma ihåg, när debatten stormar om svensk vapenexport, att vi faktiskt har den striktaste lagstiftning som vi någonsin har haft. Med detta försvarar jag inte allting. Det finns, som jag sagt, absolut stora möjligheter att förbättra lagstiftningen och speciellt att se till att lagstiftningen skärps när det gäller försäljning till länder som inte är demokratiska.

Vi socialdemokrater tycker att svensk försvarsindustri är viktig, och det har den varit genom historien. Vi har varit ett militärt alliansfritt land. Vår försvarsindustri har skapat trovärdighet för den säkerhetspolitiska linje som vi har valt i Sverige. Hade vi inte haft försvarsindustrin hade vi naturligtvis varit helt beroende av något annat land för att kunna beväpna våra trupper. Då hade det varit betydligt svårare att förklara hur Sverige kan anse sig vara militärt alliansfritt.

Vi tycker fortfarande att den försvarsindustri som finns i Sverige är en säkerhetspolitisk tillgång, och inte bara det, utan de produkter som utvecklas och de spin-off-effekter detta får också på civilproduktion har stor betydelse för svenskt näringsliv. Det är många civila produkter som har uppfunnits just inom den svenska försvarsindustrin och som har skapat många jobb inom den civila sektorn. Det är naturligtvis väldigt positivt.

Vi kritiserar den borgerliga regeringen för att man har ändrat synen på svensk försvarsindustri när man hellre vill köpa från hyllan, som man kallar det. Det innebär att gå ut på den internationella marknaden och hitta en produkt som finns på hyllan och köpa den till det svenska försvaret. Därmed betalar svenska skattebetalare annan försvarsindustri utvecklingskostnader i stället för att produktionen läggs i Sverige och vi själva betalar utvecklingskostnaden eller att vi kanske, vid en lyckad exportaffär, låter någon annan betala för de utvecklingskostnader som vi har.

Svensk försvarsindustri befinner sig på ett mycket högt plan när det gäller teknisk utveckling och forskning. Det är något som vi i Sverige ska slå vakt om.

Vi socialdemokrater strävar inte alls efter en politik som på något vis skulle snörpa svensk försvarsindustri, absolut inte. Vi tycker att det måste till en försvarsindustriell strategi i Sverige. Vi tycker att vi ska ha ett bra samarbete med svensk försvarsindustri. Och vi har inget problem med att det svenska försvaret skulle kunna peka ut ett antal strategiska områden, såsom ubåtsverksamhet, flygverksamhet och andra områden, där vi behöver ha ett djupt samarbete mellan den svenska staten och svensk försvarsindustri.

Vi har inga problem med att säga och stå fast vid att svensk försvarsindustri är en tillgång för svensk säkerhetspolitik. Men självklart ska vapenexporten omgärdas av strikta regler. Sverige är ett av de länder som har de absolut striktaste reglerna, och vi vill förbättra dem. Det är detta vi har skrivit om i vårt särskilda yttrande.

Vi ser fram emot att utredningen presenterar ett förslag som gör det svårare att sälja vapen till icke-demokratier, men till dess nöjer vi oss med ett särskilt yttrande.

Anf. 46 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Det stämmer att det pågår en utredning där Urban Ahlin själv sitter med. Därför skulle jag vilja veta lite mer vad Socialdemokraterna driver i denna utredning.

Först ska vi kanske klargöra historieskrivningen om hur utredningen kom till. Det var inte Socialdemokraterna som drev fram denna utredning, Urban Ahlin, utan vi hade en majoritet i utrikesutskottet för att införa ett skarpt demokratikriterium. Det var en majoritet bestående av Folkpartiet, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. I detta läge fick Moderaterna kalla fötter och föreslog en utredning, och Socialdemokraterna hängde på.

Nu sitter vi med en utredning, och vi diskuterar vad den ska komma fram till. Urban Ahlin säger i sitt anförande att lagstiftningen ska skärpas mot icke-demokratier. Det upprepar Urban Ahlin gång på gång. Det demokratikriterium som det inte var så många år sedan Socialdemokraterna drev nämns dock inte av Urban Ahlin.

Vad innebär det för Socialdemokraterna att lagstiftningen ska skärpas gentemot icke-demokratier? Driver Socialdemokraterna i den utredning som pågår att Sverige ska införa ett demokratikriterium, ett förbud mot vapenexport till icke-demokratier?

Anf. 47 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! När det gäller historieberivningen står det var och en fritt att kolla i gamla betänkanden och motioner. Socialdemokraterna har under en lång rad år beskrivit exakt det som jag sade i mitt anförande: Den lagstiftning som är i dag är obsolet och behöver stärkas. Det handlar om att skärpa vapenexporten till icke-demokratier. Detta motionsyrkande har vi haft år efter år.

Visst har det funnits andra partier som också har tyckt så, men det som hände var att vi fick de borgerliga partierna med oss. Därmed kunde vi få en majoritet i Sveriges riksdag. Innan dess fanns det ingen majoritet i detta.

Det är historieberivningen, och det är som sagt upp till var och en att titta i betänkandena och texterna om det.

När det gäller demokratikriteriet sitter utredningen och funderar just på hur lagstiftningen ska kunna utformas så att den kan skärpas mot de länder som inte är demokratiska. Det är ingen enkel fråga. Det går inte bara att sätta upp en lång lista på ett antal länder som vi frånar och med nu inte tänker sälja vapen till. Vi tror inte på en sådan lagstiftning.

Den lagstiftning vi har är från 90-talets början. Vem tror att vi i dag kan sätta upp ett antal länder på en lista som kommer att vara giltig om 10, 15 eller 20 år? Jag tror inte på det. Vi måste hitta olika former för att

utforma lagstiftningen så att den skapar förutsättningar att hindra vapenexport till icke-demokratier.

Det är vår utgångspunkt i arbetet, och i utredningen arbetar vi med att lägga fram förslag på hur texterna skulle kunna förändras så att Exportkontrollrådet kan ha koll på det och hindra export till länder som är icke-demokratiska.

Anf. 48 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Jag noterar då tyvärr en tydlig positionsförflyttning hos Socialdemokraterna. Det är inte så många år sedan Socialdemokraterna talade om att de ville ha ett demokratikriterium. Så låter det inte riktigt när man lyssnar på Urban Ahlin nu.

Låt mig därför dubbelkolla med Urban Ahlin. Är det så att Socialdemokraterna inte längre driver kravet på ett demokratikriterium i svensk krigsmaterielexportlagstiftning?

Anf. 49 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte när Hans Linde blev uttolkare av socialdemokratisk politik. Vi socialdemokrater har hela tiden sagt att vi vill ha en lagstiftning som skärper regelverket så att det blir svårare att sälja till icke-demokratier. Det är vad som har stått.

Vi har värjt oss mot just ordet ”demokratikriterium” av det enkla skälet att vi inte tror att vi i dagens lagstiftning kan sätta upp en lista på vilka länder som är demokratiska och att den lagstiftningen kommer att gälla om 10–15 år.

Hans Linde har i kammaren själv talat om ett exempel som belyser detta. Sverige sålde vapen till Thailand när Thailand var en demokrati. I dag har militären tagit över makten i Thailand. Skulle vi ha haft ett demokratikriterium à la Hans Linde med en lista i lagstiftningen på ett antal länder som är okej att sälja till, vad skulle vi då göra?

Det är inte så enkelt att få till denna lagstiftning, men vi socialdemokrater arbetar för att skärpa lagstiftningen så att det ska bli svårare att sälja till länder som inte är demokratiska. Hur detta exakt ska uttolkas i lagstiftningen tittar utredningen just nu på.

Anf. 50 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag delar mycket av det Urban Ahlin anför, och det känns tryggt att veta vad Socialdemokraterna anser om den svenska försvarsindustrin, speciellt med tanke på hur opinionsläget ser ut.

Men hur säkra kan vi vara på att denna syn på den svenska försvarsindustrin gäller efter valet eftersom de båda tilltänka samarbetspartierna har en diametralt motsatt åsikt och vill skärpa de redan skarpa kraven vi har i Sverige ytterligare för att strypa den svenska försvarsindustrin helt?

Anf. 51 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater går till val på en socialdemokratisk politik. Vi vill att väljarna i sitt val ska ge oss socialdemokrater ett starkt mandat. Det är inte bara på detta område vi har en bra politik. Vi har det på mängder av andra områden också där vi naturligtvis vill ha folkets stöd för att genomdriva vår politik. Det handlar mycket om vilka stor-

leksförhållanden de olika partierna får. Det är det vi slåss om i denna valrörelse.

Frågan om hur regeringen kommer att se ut efter valet har jag svarat på miljoner gånger i talarstolen. Det vet vi inte förrän väljarna har gjort sitt val. En regering efter det kan se ut på många olika sätt. Vi socialdemokrater har redovisat att vi ser naturliga samarbetspartner. Vi har klart deklarerat att vi inte tänker ha något samarbete med ditt parti, Björn Söder. Vi utesluter dock inget annat parti, för detta land måste givetvis ha en regering.

Vi socialdemokrater har under en mängd år arbetat tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet. Vi har lagt fram budgetar och skött utrikespolitik och annan politik tillsammans med dem inom många olika områden. Vi har klarat det tidigare, och jag är övertygad om att vi kommer att klara det även denna gång.

Vi står upp för en svensk försvarsindustri. Det är en säkerhetspolitisk tillgång. Men vi vill skärpa regelverket.

Anf. 52 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag förstår att man går till val som eget parti. Men trots allt finns det vissa naturliga samarbetspartner, vilket Urban Ahlin själv nämnde.

Låt oss ponera att det blir Miljöpartiet och Vänsterpartiet, vilket kanske är det mest realistiska i dagsläget med tanke på opinionssiffrorna. Då vore det intressant att få klart besked från Socialdemokraterna att det Urban Ahlin anförde i talarstolen om Socialdemokraternas syn på hur viktig den svenska försvarsindustrin är, på vapenexportregler och så vidare kommer att gälla också i det fall Socialdemokraterna samarbetar med Vänsterpartiet och Miljöpartiet efter valet.

Anf. 53 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Jag är helt övertygad om att det kommer att gälla.

Anf. 54 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Vi diskuterar i dag skrivelsen om exportkontrollen under 2013. Lyssnar man på debatten skulle man kunna dra slutsatsen att det är en generaldiskussion om all vapenexportlagstiftning, men egentligen handlar det om att regeringen har redovisat hur verksamheten såg ut under 2013.

Det kan vara lite svårt att läsa siffrorna eftersom man i det ena fallet laborerar med faktisk export, alltså värdet av det vi faktiskt har sålt, och i det andra fallet med siffror på värdet av de tillstånd till export som är givna. Tillstånd kan ju ges långt innan produkten har levererats och betalningen kommit in, vilket gör att det kan verka som att det går upp och ned och se väldigt olika ut. Man får se det över tid.

För 2013 varierar dessa siffror mellan i storleksordningen 10 och 12 miljarder. Ser vi det över tid har de varierat mellan 3 och 13 miljarder. Där någonstans ligger volymen. Ungefär 1 procent av värdet av svensk export är vapenexport.

Skulle till exempel Brasilien köpa JAS skulle värdet av det årets exporttillstånd, under förutsättning att det beviljas, stiga väsentligt medan värdet av den faktiska exporten skulle synas först senare.

Man ska också ha klart för sig att under åren har fler och fler saker lagts till i regelverket. Bodil var inne på produkter med dubbla användningsområden, det vill säga sådant som kan ha civil tillämpning och som spelar stor roll vid militär tillämpning.

Det är lite av statistikernas julafton att läsa siffrorna, och det går att dra slutsatser av dem. Varningen är ju att man inte ska använda statistiken på det sättet som en berusad använder lyktstolpen. Den lyser upp en begränsad del av tillvaron, men den är rätt bra att hålla sig i. Låt oss försöka se det hela i ett lite större perspektiv.

Fru talman! Den första frågan som man ska ställa sig är egentligen varför vi har vapenexport. I botten finns naturligtvis ställningstagandet att vi ska ha ett försvar i Sverige och att det försvaret behöver ha en beväpning. Av strategiska skäl är det då rimligt att vi producerar egna vapen för att stå oberoende av andra stater. När vi valde den vägen och för att kunna dela kostnaderna sade vi: De som har samma uppfattning som Sverige ska vi också kunna sälja vapen till – detta för att det inte skulle bli lika dyrt att ta hela utvecklingskostnaderna själva.

Under tiden har detta förskjutits i och med att det blir mer och mer komplicerade och systemintegrerade vapen. Man behöver kanske också byta kompetenser. Just därför är det viktigt att regelverket har vidgats till att också omfatta intellektuellt kapital som ingår i begreppet vapenexport. Det rör sig då om konsulttjänster och andra saker än kulor, krut eller plåtbitar. Det här måste man väva samman.

Fru talman! Den så kallade KEX-utredningen har nämnts här flera gånger. Den ska se över principerna, men låt oss börja med att slå fast att i grunden är det nog bra att vi har ett system där vi i riksdagen inte tar ställning till enskilda affärer, utan att vi tar ställning till de vägledande principer som ska gälla, att vi försöker formulera en lagstiftning som är så klar och tydlig att det blir möjligt för myndigheter att uttolka reglerna och fatta de faktiska besluten.

Men det innebär också att vi måste se till att kriterier som vi väljer att föra in är så tydliga att det blir en rättssäker prövning. Det får inte bli så att det blir chansartat precis när man gör prövningen. Prövningen ska göras utifrån de fastställda principerna.

Det är naturligtvis svenska intressen som måste komma i första hand. Jag tror inte ens att någon skulle komma på idén att leverera vapen till ett land som vi befann oss i konflikt med. Det har ställts frågor om Ryssland här, och det är ju som det är med den diskussionen. De svenska intressena begränsas inte till försvarets intressen utan handlar också om utrikespolitiska intressen. Vi har sagt att politik för global utveckling ska påverka alla politikområden. Det är en naturlig utgångspunkt att det finns med i de svenska intressena när Sverige agerar på den internationella arenan.

Fru talman! Det här har blivit en ganska politisk diskussion. Det förekommer ibland i debatten påståenden, frågor, problematiseringar – en del relevanta, andra mindre relevanta. Jag minns när vi för några veckor sedan hade en debatt här i kammaren då det var någon som sade: Vi har ju levererat vapen till Ukraina.

Går man in och ser i statistiken på vapenexporten – bara för att ta upp ett exempel, det är så lätt att slänga ur sig saker – visar det sig att vi under 2013 har meddelat två exporttillstånd till Ukraina till ett totalt värde

av ungefär 60 000 kronor. Vi pratar här om ett område på i storleksordningen 9 miljarder. Det är alltså en mycket liten del som har exporterats till Ukraina.

Går man vidare i statistiken ser man att det gäller kategori 1 som är slätborrade vapen med låg kaliber samt tillbehör. Jag misstänker att det är sportskytteammunition, men jag vet inte säkert, för så noggrann är inte statistiken. Sedan är det också pansar- och skyddsutrustning, alltså pansarplåt, skyddsmasker eller någonting sådant. Gör man detta till en stor fråga kanske man ska ställa den i relation till en hel del andra händelser i ett sådant land.

Det har nämnts att det flygburna radarsystemet Erieye skulle kunna användas för övervakning. Ja, det är ett system för att övervaka så att ingen kränker en stats neutralitet eller territorium. Däremot kan man inte med radar skanna in en mobiltelefon. De ligger på helt olika frekvensband och har helt olika teknik för att man ska kunna göra det. Inte heller en radar kan ange var telefonen finns, för det krävs det att man har åtminstone två, helst tre, mätningar som på rätt frekvensband skulle ange riktningarna. Man kan aldrig kryssspejla på det sättet med radarutrustning. Den har en upplösning i sida och avstånd som är väsentligt grövre för att över huvud taget kunna markera ens ett torg.

Ibland verkar det som att man försöker att skrämmas mer än vad som behövs. Vi i Sverige kan ändå konstatera att vi kan ha rätt så gott samvete. Vi har en strikt lagstiftning, strikta regler och en ambition att följa dem.

I anslutning till detta kan man naturligtvis ställa ett antal frågor. Jag hoppas att många av frågorna får svar när KEX-utredningen är klar. Jag tror inte att vi har diskuterat det här för sista gången. Vapenexport är ett moraliskt dilemma. Det är oftast de som känner ett behov av att ha vapen som är mest intresserade av att köpa. Men det är också knutet till dem som känner att de har störst anledning att använda vapnen.

Det finns moraliska betänkligheter, men i grunden tycker jag att vi har en bra och klar lagstiftning. Vi har ett krav på oss att hitta kriterier så att det blir en rättssäker hantering. Läser man den rapport som är föremål för dagens behandling tycker jag inte att det där finns något som sticker ut som uppenbara brott mot lagstiftningen. Det är inte heller någonting som sticker ut som skulle behöva föranleda omedelbara åtgärder.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i utrikesutskottets betänkande gällande den årliga skrivelsen om vapenexporten.

Anf. 55 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, eftersom jag glömde det i mitt tidigare anförande.

Jag vill ta upp några frågor som jag tycker fattas i skrivelsen. De försvarsrelaterade tjänsterna ingår ju inte i den, så vi får ingen redogörelse för vad för slags tjänster vi säljer. Men det är klart: Den lagstiftningen är väldigt ny, så det kan eventuellt komma senare.

Jag läste en Siprirapport häromdagen som handlade om hur andra länder i Europa gör vid sin försäljning av tjänster, forskning eller försvarssamarbete till ett antal länder som för mig är väldigt kontroversiella. Jag skulle vilja vet hur vi i riksdagen ställer oss till det.

Ett exempel är att överföra försvarsrelaterad teknik till Kina. För mig skulle det vara uppenbart felaktigt och i strid med den svenska lagstiftningen. Det finns ett antal länder i Europa som har ett försvarsrelaterat samarbete med Kina och Ryssland. Det känns väldigt främmande om vi här i Sverige skulle ha ett sådant utbyte eller att vi skulle godkänna det med tanke på den lagstiftning som vi har i dag.

Jag skulle vilja veta hur Ulrik ser på detta, att ta med de försvarsrelaterade tjänsterna i skrivelsen framöver. Hur ser vi på Kina och Ryssland? För mig är det helt ofattbart att vissa länder i Europa, trots vapenembargo och annat, har ett sådant utbyte.

Anf. 56 ULRIK NILSSON (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med tjänstefrågan. Jag utgår ifrån att det som regeringen redovisar i skrivelsen grundar sig på underlag från ESB och myndigheterna. Det är klart att om det finns förfrågningar kommer de försvarsrelaterade tjänsterna med i skrivelsen. Vi gjorde ett tillägg – jag kommer inte ihåg vad det heter – om att i princip konsultverksamhet och sådant ska tas med. Jag utgår från att när detta prövas kommer det också att gå att utläsa ur skrivelsen.

Sedan finns det, tycker jag, ett större bekymmer, och det visar väl kanske problemet. Kriterier måste man ha, och de måste hålla över tiden, men världen förändras ganska snabbt. Det är en grundläggande princip i all forskning att ha stor öppenhet så att forskare över hela världen kan granska och utvärdera den. Det innebär naturligtvis att även forskare som inte är lika snälla som vi kommer att få del av forskningsresultaten och kan dra slutsatser av dem. Jag är däremot inte beredd att säga att vi borde ändra forskningspolitiken så att vi skulle ha högre grad av slutenhet här.

Jag kan hålla med om att om det handlar om att sälja direkt kompetens och utveckling ska det prövas i enlighet med lagstiftningen. Den säger i dag att det till exempel vad gäller Kina råder ett vapenembargo. Det är ett ovillkorligt hinder. Det prövas då i enlighet med det som står i dag. Vi är överens om att vi på sikt ska se över och skärpa det.

Anf. 57 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Då återgår jag till detta med forskning. När vi i KEX-utredningen var i Washington och talade med amerikanska företrädare betonade de mycket det egna säkerhetspolitiska intresset av att inte dela med sig av teknik. I vissa europeiska länder vill man däremot ha försvarsrelaterat samarbete och forskning, och jag kan inte riktigt förstå varför. Men det är väl så att Kina ligger väldigt långt bort, och man oroar sig inte för att man skulle kunna bli angripen. Men genom att vara där och ha någon form av samarbete bidrar man ju till den upprustning som kan ske i Sydostasien. Det kan ju inte vara i ett europeiskt intresse att bidra till upprustning i världen. Det är viktigt att vi också funderar över detta, så att vi inte hamnar i samma situation. Vi får inte tänka: Gör andra länder det så kan vi!

Nu vet jag inte exakt vad det handlar om för tjänster, utbildningar eller former av kompetensöverföring som sker, för det framgår inte av rapporten. Jag tycker dock ändå att det är bekymmersamt att det sker. Kina är knappast en demokrati, och vår uppgift är att skärpa lagstiftningen så att det inte går att sälja till icke-demokratier, bland vilka Kina är en.

Ryssland är en demokrati, men det är ett land som är nära inpå oss, och jag tror inte att vi skulle sälja dit. Sedan har jag min lilla käpphäst USA, dit vi egentligen inte borde kunna sälja eftersom det är ett krigförande land, men det har vi hela tiden sett mellan fingrarna med.

Det vore intressant att höra hur du resonerar kring dessa tre länder, som vi egentligen inte borde sälja till men som vi lika fullt säljer till i ett fall.

Anf. 58 ULRIK NILSSON (M) replik:

Fru talman! Nu var det tre länder. Låt mig ta dem i tur och ordning.

Kina finns det ett embargo mot. Kommer det en fråga om vapenexport – vi har ju konstaterat att tjänster ingår i detta – är detta ett ovillkorligt hinder.

När det gäller Ryssland vet jag inte hur man har värderat det. Jag tror inte att det finns någon sådan fråga som är aktuell.

När det gäller USA är det för mig inga större problem att säga att det är en demokrati och bör uppfylla alla kriterier. Sedan är det inte min sak att säga det, för vi ska skriva ett regelverk som är så tydligt att det är möjligt att utvärdera. Där tror jag inte att det är några stora problem.

Jag tycker att det finns en annan fråga som blir mer intressant här. I ditt anförande, Bodil, nämnde du drönare. Det är klart att detta att till exempel med artificiell intelligens bestycka en drönare är ett mycket spännande forskningsfält. Det gjordes något genombrott när Turings försök genomfördes i veckan, och man konstaterade att man har kommit väldigt långt. Är det ett vapen? Ja, det kan förmodligen få militära tillämpningar, men just nu är det en vetenskaplig utveckling, och i den vetenskapliga utvecklingen behöver vi ha öppenhet. Det globaliserade samtalet och den globaliserade hanteringen av forskningsresultat blir naturligtvis lite svåra att se, men i min värld har Sverige allt att vinna på öppenhet. Vi ska inte sluta oss i fråga om vetenskap, kultur eller rörlighet. Därför kan jag inte heller säga att det är orimligt att forskningsresultat sprids över världen, även om det innebär att de naturligtvis kan tas upp av den som är något mindre välvilligt inställd.

Jag erkänner att detta är ett jätteproblem. Naturligtvis kommer frågan hur man hanterar detta framöver.

Anf. 59 CHRISTER WINBÄCK (FP):

Fru talman! Skrivelsen *Strategisk exportkontroll* är ett sätt för regeringen att öppet redovisa det gångna årets exportaktiviteter på vapenhandelsområdet. Det är viktigt, och vi ska vara glada över att Sverige har en lång tradition på detta område. Vi önskar säkert att alla andra länder skulle vara lika öppna.

Det finns många lagar och förordningar som styr den svenska vapenexporten. Det ska dessutom finnas säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för vår export, och den ska inte strida mot vår utrikespolitik. Vi ser fram emot tydliga och skarpa förslag från den KEX-utredning som för närvarande arbetar. I debatten har jag noterat att alla har sin version av upprinelsen till denna kommitté. Tyvärr förs ju inga protokoll över debatter i utskottet. Det hade annars varit intressant att följa det.

Mänskliga rättigheter och demokratihänsyn måste stå högt på dagordningen när vi beslutar om de nya villkoren för hur vi exporterar va-

pen. Flera länder som har fått leveranser av svensk krigsmateriel är länder som vi ser som mindre demokratiska och som kränker mänskliga rättigheter. Så vill vi inte ha det.

Särskilt intressant kommer det att vara hur man i utredningen kommer att hantera följdleveranser: om leveranser kan och ska brytas, om situationen förändras och försämras i landet oavsett om det är på grund av att landet går in i en konflikt, bryter mot de mänskliga rättigheterna eller blir mindre demokratiskt. Redan i dag är respekt för mänskliga rättigheter ett centralt villkor för att vapenexport ska få ske. Sedan har vi möjligen lite olika syn i denna kammare på hur detta följs och vad som bör göras på sikt.

I reservation 1 slår Miljöpartiet och Vänsterpartiet in öppna dörrar avseende ett demokratikriterium vid försäljning. Det är väl själva kärnan i den utredning som ni senare i reservationen nämner vid namn. Vi jobbar med det tillsammans med er. Att ni kallar det för att gömma sig när man arbetar tillsammans får stå för er.

Dessutom skriver ni att Sverige ska vara en stark röst i det internationella arbetet för en reglerad vapenhandel. Det är ju precis det som vi tryckte på i debatten för en stund sedan om vapenhandelsfördraget, där Sverige fått lovord för ett aktivt arbete.

Forskning på vapenutvecklande vill ni förbjuda. Ja, ni är inte främmande för tankeförbud. Vi hade ju ett avseende kärnkraft i många år, så vi hade svårt att utveckla det energislaget till något ofarligare och kanske miljövänligare.

Jag kan hålla med om att det bästa vore att inga vapen fanns. ”I natt jag drömde något som ...” – i den sången står det också att ”det finns inga soldater mer, det finns inga gevär. Och ingen känner längre till, det ordet militär.” Tyvärr är detta fortfarande en dröm, och det kommer det att vara under överskådlig tid. Så länge andra utvecklar vapen eller hot mot oss måste vi ha en möjlighet att försvara oss.

Argumentet ”per capita”, som V använde nu i debatten och som Miljöpartiet ofta använder i allt från elkonsumention per capita till vapenexport per capita, är kanske inte det mest intressanta måttet. Om Sveriges befolkning skulle fördubblas men produktionen kvarstå i samma omfattning är per capita-måttet hälften så mycket, men vi exporterar lik förbaskat lika mycket vapen. Är det då mer okej att exportera de vapnen för att vi är fler medborgare? Det är svårt att göra sådana jämförelser i ett litet land, där statistik av det slaget kan göra tvära kast med små förändringar.

Reservation 2 av Miljöpartiet och Vänsterpartiet får mig nästan att hoppa till av glädje. Man försvarar frihandel och kritiserar dem som är emot fri konkurrens. Tråkigt att ni inte var lika tydliga i förra veckan när vi debatterade handelsavtal, men jag kan hålla med om att arbetet mot mutor måste förtgå.

Vad gäller reservation 3 av MP och V är det självklart att krav på mänskliga rättigheter ska ställas när det gäller vapenexport – vi sade ju det alldeles nyss. Det är därför vi har KEX-utredningen – igen. Har ni karbonpapper mellan reservationerna, eller har skrivaren hakat upp sig?

Reservation 4 från Sverigedemokraterna är jag inte säker på att jag fullt ut förstår. Men det verkar som om ni vill ha en livaktig försvarsindustri, det vill säga så mycket vapen som möjligt, vilket vi hörde nyss i

debatten. Jag törs inte ens dra slutsatser kring hur ni tänker använda dessa vapen. Därför avstår jag.

Angående det särskilda yttrandet från S är jag naturligtvis positiv till att ni står bakom KEX-utredningen. Annat vore konstigt. Men jag har en nyfiken fråga. Tidigare var ni väldigt bestämda med att det handlade om att skärpa exportkontrollen gentemot diktaturer. Ni var dessutom, om jag kommer ihåg det rätt, mycket kritiska till dem som inte använde ordet diktatur utan sade icke-demokrati. De hade fel inställning. Nu skriver ni själva icke-demokratier. Betyder det att orden nu har fått ungefär samma betydelse, eller är det en positionsförskjutning från S?

Sedan handlar det om att köpa från hyllan eller att utveckla själv. Sverige är ett litet land. Teknik och annat tar kraft, tid och resurser i anspråk. Och Sverige har som ett litet land svårt att klara av att utveckla allt. En del måste köpas från hyllan. Ju mer vi utvecklar inom Sverige, desto större export av vapen måste vi ha för att kunna klara av en sådan utveckling. Frågan är: Är det vad vi vill? Jag är tveksam till det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Eftersom det här är min sista debatt i kammaren för mandatperioden – förhoppningsvis återkommer jag nästa mandatperiod, men vi har något i vägen i mitten av september – vill jag först och främst tacka kansliet för ett gott samarbete och goda texter och tankar. Jag vill också tacka vår ordförande, som har lotsat oss genom många svåra frågor och debatter, och framför allt kamraterna på båda sidor om blockgränsen. Även om vi har haft lite olika syn på olika frågor har vi haft mycket goda diskussioner som jag tror har berikat båda sidor.

Nästa vecka är jag i FN, i New York, för att på plats bevaka Biennial Meeting of States och försöket att minska antalet vapen i världen, framför allt små och lätta, som många av oss har jobbat med och haft synpunkter på.

Jag misstänker att någon har begärt replik.

Anf. 60 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte inte släppa i väg Christer Winbäck så lätt.

Christer Winbäck ville på något sätt antyda att vi skulle vara förespråkare för mycket vapen, eftersom vi vill värna den svenska försvarsindustrin. Det behöver inte bara handla om kvantitet, utan det kan ytterst handla om kvalitet.

Försvarsindustrin är helt avgörande för vårt eget försvars materielförsörjning. Det gör det också möjligt för oss att vara militärt oberoende. Det kanske inte är någonting som Christer Winbäck och hans parti instämmer i eftersom de är starka förespråkare för en Nato-anslutning. Men vi är inte beredda att spela hasard med Sveriges försvarsförmåga.

Sedan sysselsätts indirekt 100 000 personer i den svenska försvarsindustrin. Man kan givetvis tycka, precis som i alla fall två partier i den här kammaren, att man ska skärpa kraven så mycket att man på något sätt stryper den svenska försvarsindustrin helt och hållet. Men då är man också skyldig att tala om hur man ska ta ansvar för de 100 000 personer som drabbas av det.

Jag vill i alla fall poängtera att vi inte förespråkar att det ska finnas massor av vapen i världen, utan vi vill ha en stark svensk försvarsindustri där vi framför allt satsar på kvalitet och egna utvecklingsystem.

Anf. 61 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Fru talman! Björn Söder! Det är ganska tydligt, tycker jag, hur det är om man vill behålla svensk försvarsindustri och utveckla den, som jag förstår att Björn Söder är ute efter. Det handlar om att få bättre kvalitet, behålla mer av detta inom Sverige och så vidare. Eftersom Sverige är ett litet land och vi inte själva kommer att nyttja alla de delar som försvarsindustrin producerar eller alla de resurser som krävs för att klara av att få kvalitet i detta krävs det en mycket större export av vapen än vad vi har i dag.

Det är viktigt, för att det ska bli en intäkt för Sverige när det gäller de resurser vi lägger ned på forskning och utveckling och framtagande av vapen, att vi också säljer mycket mer utomlands. De 100 000 jobb som Björn Söder värnar kommer sannolikt att bli betydligt fler. Därför blir mitt konstaterande när det gäller Sverigedemokraternas politik på området att man kraftigt vill utöka svensk vapenexport. Är det rätt, Björn Söder?

Anf. 62 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Ja, precis som Urban Ahlin tidigare sade är det mycket smartare att vi utvecklar våra egna system här och kan exportera och låta andra länder hjälpa till med utvecklingskostnader i stället för att vi köper från hyllan och betalar andra länders utvecklingskostnader. Det är givetvis så. Och det är givetvis viktigt att vi kan exportera framöver för att bibehålla den svenska försvarsindustrin. Men det handlar inte per automatik om att vi ska öka kvantiteten av vapen i världen. Det kan också handla om att man ökar kvaliteten på de system som finns och som vi kan exportera.

När man hörde Christer Winbäck tidigare fick man på något sätt en känsla av att vi skulle vara för en massproduktion av vapen som skulle sättas i händerna på andra länders soldater och så vidare. Jag vill poängtera att det inte är fallet. Det är inte per automatik så när man vill värna svensk exportindustri.

Vi har till exempel export i dag av Gripen, som man nu också vill utveckla. Det är givetvis önskvärt. Det handlar om att i så fall byta ut olika system framöver.

Anf. 63 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Fru talman! Alla vapensystem består av mängder av komponenter. Mängder av de komponenterna köper vi i dag från tillverkare i andra länder. Ska vi, enligt vad jag förstod av Björn Söder, producera allting inom Sverige kräver det en stor utbyggnad av olika typer av industrikompetenser. Och vapenindustrin kommer naturligtvis att bli klart mycket större än vad den är i dag i Sverige. Så måste det bli. Det finns ingen annan möjlighet.

Om vi sedan ska få in pengar i Sverige för att kunna betala en del av den här utvecklingen och en hel del av den produktion som måste bli mycket större än vad den är i dag kommer detta ofelbart att sättas i hän-

derna på andra länders arméer. Eller tänker sig Björn Söder att de här vapnen köps av någon filantropisk verksamhet och läggs i stora lager någonstans, i berggrum i Saudiarabien?

Utökar vi vår försvarsindustri måste vi sälja mer. Det är liksom en naturlag, om vi inte ska behålla allting här. Då måste vi få in pengar. Då kommer det en massa nya vapen från Sverige i händerna på andra länders arméer. Jag ser ingen annan möjlighet.

Men det är bra att Björn Söder är tydlig med att man vill producera mer vapen och bättre vapen och därmed öka svensk vapenexport. Då vet vi det.

Anf. 64 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Det är svensk krigsmateriellagstiftning som vi nu följer upp. Det handlar om hur den har använts under 2013.

Sverige har i grunden en förbudslagstiftning. Man får inte producera eller sälja utan tillstånd. Precis som jag betonade i diskussionen kring vapenhandelsfördraget är kontrollen viktig. Och Sverige har en stark kontrollstruktur och bra myndigheter för detta. Det är så pass bra att vi är med och hjälper till när det gäller vapenhandelsfördraget och med att försöka stärka kontrollen i andra länder. Vi är med och stöttar myndighetsuppbyggnad utifrån vår egen erfarenhet.

Grunden för vår lagstiftning är svensk säkerhetspolitik och vårt försvarsintresse. Det måste finnas tydlighet i de här delarna för att man ska ge tillstånd. Det ska vara ett starkt försvarsintresse och vara ett tydligt säkerhetspolitiskt intresse. Det får inte strida mot svensk utrikespolitik. Det är också en signal som man måste ta fasta på.

Det handlar om PGU. Det handlar om mänskliga rättigheter. Det handlar självklart om de åtaganden vi har när det gäller FN och EU, till exempel om embargo, men också de andra regimerna, som vi står bakom för att förhindra till exempel spridning av kärnmateriel eller annat.

Den svenska regeringen har här redogjort för exportkontrollen under 2013. Jag som har lyssnat på hela debatten trodde ett tag att det var en debatt om 2014. Så lät det nästan när jag hörde en del av inläggen. Men debatten handlar alltså om exportkontrollen under 2013.

Det handlar om tre delar. Det är krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Till exempel en lastbil kan vara en produkt med dubbelt användningsområde. Och en produkt som kan användas för mejeriverksamhet kan ha ett dubbelt användningsområde. Allt som används för att mörda eller skjuta med är alltså inte vapen i denna del. Det är viktigt att se när man gör en total bedömning.

Det handlar också om en redogörelse för de ansvariga myndigheterna.

Fru talman! Under den tid som jag har varit med och diskuterat krigsmaterielexportredogörelser från regeringen tycker jag att skrivelserna har förbättrats år från år. De blir tydligare och går lättare att följa i sina olika delar.

Jag noterar också igen att de riktlinjer som gäller för den svenska krigsmaterielexporten återges i full text än en gång. Det har inte lett till speciellt stor uppmärksamhet i den här debatten. Jag tror att det finns en hel del att göra när det gäller kammarens och riksdagens granskning av den redogörelse som regeringen faktiskt lämnar. Än en gång har vi alltså

en behandling av ett betänkande där vi inte i någon del har någon åsikt om riktlinjerna – ingen motion och inga reservationer.

Däremot pekas i redogörelsen på ett antal händelser som har inträffat just under 2013, dels när de gäller ATT-frågorna, dels när det gäller förändringarna inom EU. Vi är en del av EU:s regelverk, och förändringar där påverkar och har påverkat under 2013.

Vi kan läsa att 55 länder och FN-organ har fått leveranser av krigsmateriel 2013. Vi kan också läsa att det har lämnats 22 avslag. Det är en av de frågor som ofta brukar diskuteras. Vad gör vi? Ger vi bara klartecken? Det framgår att Sverige har lämnat 22 underrättelser om avslag till EU. Det har handlat om Azerbajdzjan, Colombia, Egypten, Ekvatorialguinea, Filippinerna, Förenade Arabemiraten, Indien, Israel, Kazakstan, Libanon, Ryssland, Saudiarabien, Serbien och Turkiet. Det är intressant att notera att det är en del av redogörelsen för 2013.

Vi har ökat exporten. Det är också en effekt av de förändrade regelverken som inträffade när det gäller tekniskt bistånd och pansarplåt från och med den 30 juni 2012. Det svarar för en icke oväsentlig del av ökningen för 2013.

Vapenexport handlar om långa ledtider. Från det att tillstånd ges tills utförelse sker kan det röra sig om kanske 10–14 år. Då talar jag inte om följdleveranser utan om själva beslutet.

Det som vi har sett nu och det som vissa i oppositionen lyfte fram som en kraftfull ökning av alliansregeringen fattades det beslut om under början av 2000-talet. Då tror jag att det fanns en annan regering. Det är åtminstone min bild, men måhända inte oppositionens. Då gavs tillstånd som sedan ledde till effektivering och pinnar i statistiken för 2013.

Apropå debatten om 2014 noterade jag att det talades mycket om JAS i Bodil Ceballos inlägg. Man kan med intresse läsa i 2013 års redogörelse att det till Brasilien har levererats för 106 miljoner kronor. Det låter i mina öron inte som så mycket JAS, och det är inte det som det handlar om.

JAS-beslutet, tillståndet att försöka sälja, togs för väldigt lång tid sedan under en helt annan regering stödd av ett helt annat underlag här i kammaren än det nuvarande.

Om vi talar om Saudiarabien, som också har tagits upp, är det samma sak. Ett memorandum of understanding antogs av en tidigare regering stödd av Miljöpartiet. Det avtal som då tecknades och det beslut som togs leder till statistik i 2013 års redogörelse.

Fru talman! Vem vill inte se en värld i fred? Självklart jobbar vi för det. Vi jobbar för nedrustning, och vi vill ha en bra kontroll. Men vi inser också att världen i dag inte ser ut på det sättet, och vi behöver ändå ha ett försvar för att säkra Sveriges intressen i yttersta fall.

Urban Ahlin har lämnat kammaren. Men när jag lyssnade på denna debatt lät det lite grann som att några i oppositionen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, inte vill ha nästan några vapen alls. Men de vill ha ett försvar och till och med återgå till den gamla neutralitetspolitiken från förr som just byggde den svenska försvarsindustrin för att säkerställa att vi skulle klara oss i ett krisläge.

När jag hörde debatten mellan oppositionens partier gav det måhända en bild av hur det förmodligen skulle låta i inre förhandlingsrum om väljarna ger Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna makten efter

valet den 14 september. Det handlar då inte bara om försvarsfrågorna, utan det handlar också om svensk säkerhetspolitik och om krigsmateriel-exporten.

Fru talman! Det är kanske tur att vi har en krigsmaterielutredning som just har till uppgift att föreslå skärpningar i lagstiftningen och göra en översyn i syfte att öka transparensen, se på följdleveranser och se över riktlinjerna.

Jag hoppas att det inte blir en ny utredning liknande Krut som vi får ta del av. Krut var den förra stora krigsmaterielexportutredningen. Till följd av oenighet i styret, både gamla styren och nya styren, blev den utredningen en produkt i en byrålåda som det inte blev något resultat av, bortsett från några små delar. Jag hoppas att det inte blir fallet av Krigsmaterielexportutredningen. Men måhända låter det som att det ligger i farans riktning om man lyssnar på oppositionen i debatten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på oppositionens förslag.

Anf. 65 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Den svenska vapenexporten är ständigt omdiskuterad. Å ena sidan har man under tidernas gång betonat den tradition som finns i Sverige efter det kalla kriget och behovet av en stark försvarsindustri för att kunna värna den svenska neutralitetspolitiken men också en stark önskan om att kunna få olika spin-off-effekter av svenska innovationer och teknikutveckling från försvarsindustrin. Det handlar också om att Sverige ska knyta band internationellt för att säkra våra säkerhetspolitiska intressen. Å andra sidan har Sverige en hög svansföring i olika internationella kontakter när det gäller mänskliga rättigheter och att verka för fred och frihet. Vi har också en hög biståndsnivå som syftar till utveckling i fattiga länder.

Allt detta gör att vi vill skapa fred och säkerhet runt om i vår värld. Vi menar att det tjänar Sveriges säkerhetspolitiska intressen. För vad är bättre än en värld där människor har social trygghet och frihet från konflikter och där demokrati och mänskliga rättigheter råder? Det om något ger oss trygghet.

Men vi kan samtidigt inte vara naiva. Alldeles nyligen har vi sett situationen på Krim och Rysslands aggressionskrig.

Vi vet att vi ibland måste använda vapen för att försvara oskyldiga civila eller när våld används i förtryckande syften. Men som sagt, den balansgång vi hela tiden måste ställas inför och det vi måste avväga är att ju mer vapen det finns i omlopp, desto otryggare blir vår värld.

Fru talman! Vi har av utrikessäkerhetsskäl och försvarspolitiska skäl valt att i viss utsträckning tillåta export av krigsmateriel. Dock ska Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som fristående myndighet pröva ansökningarna om tillstånd för att föra ut produkter. Tillståndsprövningen ska ske i enlighet med de svenska riktlinjerna för vapenexport liksom med kriterierna i EU:s gemensamma ståndpunkt på området. Den gemensamma ståndpunkten i EU innehåller åtta olika kriterier som är viktiga att beakta och som särskilt betonar situationen i mottagarlandet.

Vi i riksdagen fattar ju inte beslut om varje enskilt ärende, utan det är vi som sätter upp regelverket. Därför är det bra att vi får den typ av redovisning som vi har fått i regeringens årliga skrivelse och som vi nu debat-

terar för att vi ska kunna följa upp och se om det behövs någon typ av förändringar av regelverket.

Det kan man väl säga att vi i riksdagen bestämde oss för häromåret – vi tyckte att det behövdes en förändring av regelverket. Just därför sitter nu den så kallade KEX eller Krigsmaterielexportutredningen tillsatt av regeringen får att gå igenom lagstiftningen på det området.

Kristdemokraternas utgångspunkt i frågan om skärpning av vapenexporten som nu behandlas i utredningen är just vikten av att det står tydligt i direktiven från regeringen att vi ska skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Även frågor om transparens, öppenhet och följdleveranser kommer att ingå i utredningen. Därför får vi återkomma när utredningen läggs fram i december i år.

Fru talman! År 2013 sålde Sverige krigsmateriel till 55 länder samt FN-organisationer. Värdet för år 2013 var 11,9 miljarder kronor. Exporten ökade med 22 procent jämfört med 2012. 900 miljoner avser dock vapenexport i form av tekniskt bistånd och pansarplåt – precis det som Kerstin Lundgren var inne på tidigare – som tidigare inte redovisades.

Det största mottagarlandet var förra året Thailand, därefter USA och Norge. Exporten till Thailand handlade i huvudsak om slutleverans av JAS 39 Gripen.

Försäljningen till Saudiarabien har gått ned väsentligt mot tidigare och ligger nu på ungefär 750 miljoner kronor. Det kan jämföras med år 2012, då vi exporterade till Saudiarabien för 2,9 miljarder. För några år sedan var det alltså 2,9 miljarder, och nu är det 750 miljoner. Det är ju så att omfattningen av vapenexporten förändras med åren av olika anledningar, också på grund av förändringar i omvärlden.

Fru talman! Inga vapen är så billiga, lätthanterliga och vitt spridda som små och lätta vapen. Det måste man också ha i åtanke. Inga vapen dödar fler människor. Omkring 875 miljoner små och lätta vapen i omlopp bidrar årligen till en halv miljon människors död. FN:s vapenkontroll är ett viktigt steg mot förbättrad kontroll av små och lätta vapen.

Betydelsen av FN-regelverk som genomsyras av säkerhetsrådets resolutioner rörande kvinnors och barns utsatta situation i väpnade konflikter kan inte nog understrykas.

Kristdemokraterna ställer sig naturligtvis också mycket positiva till det vi har diskuterat tidigare här i dag, vapenhandelsfördraget ATT, som ett sätt att utöka kontrollen av antalet vapen i omlopp i världen.

Fru talman! Som en demokratins förkämpe har Sverige ett ansvar att garantera att vi inte bidrar till att mänskliga rättigheter kränks. Det uppnår vi bäst genom att ha en tydlig och stark lagstiftning vad avser kontrollen av vår vapenexport. På många områden är Sverige ett föregångsland internationellt. Låt oss vara det också på det här området.

Vi får återkomma med tydligare regler när vi kommer tillbaka i utredningen om krigsmaterielexporten. Det viktiga för oss kristdemokrater är som sagt att vi har ett uppdrag att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Det är en fråga som Kristdemokraterna har drivit sedan 2001. Vi ser fram emot utredningens förslag och senare mot ett förslag från regeringen.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet, fru talman.

11 § Gymnasieingenjörutbildning – ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU20
Gymnasieingenjörutbildning – ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan
(prop. 2013/14:188)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.05 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.30 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

12 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 4 juni

MJU17 Landsbygdspolitik

Punkt 1 (Landsbygdsprogrammets jobbskapande effekter m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

213 för utskottet

100 för res. 1

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 24 MP, 20 FP, 21 C, 17 SD, 16 V, 18 KD

För res. 1: 100 S

Frånvarande: 12 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 3 (Betesresursinventering)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

296 för utskottet

17 för res. 3

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2013/14:122
10 juni

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 97 M, 24 MP, 20 FP, 21 C, 16 V, 18 KD

För res. 3: 17 SD

Frånvarande: 12 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 4 (Förvaltning av gemensamma resurser)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

274 för utskottet

40 för res. 4

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res. 4: 24 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 juni

UU20 Biståndspolitisk plattform

Punkt 1 (Översyn av biståndet)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

104 för res. 1

16 för res. 3

194 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

173 för utskottet

101 för res. 1

40 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res. 1: 101 S

Avstod: 24 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 4 (Perspektiv, målgrupper, prioritering)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

157 för utskottet

17 för res. 7

140 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 97 M, 20 FP, 21 C, 18 KD

För res. 7: 17 SD

Avstod: 100 S, 24 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 6 (Enprocentsmål, klimatfinansiering, ekosystem)

1. utskottet

2. res. 10 (V, MP)

Votering:

274 för utskottet

40 för res. 10

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res. 10: 24 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 14 (Humanitära insatser)

1. utskottet

2. res. 19 (SD)

Votering:

298 för utskottet

17 för res. 19

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 98 M, 24 MP, 20 FP, 21 C, 16 V, 18 KD

För res. 19: 17 SD

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 15 (Biståndseffektivitet, uppföljning)

1. utskottet

2. res. 20 (S, MP, V)

3. res. 21 (SD)

Förberedande votering:

141 för res. 20

17 för res. 21

157 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 20.

Huvudvotering:
155 för utskottet
141 för res. 20
17 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 98 M, 19 FP, 20 C, 18 KD
För res. 20: 101 S, 24 MP, 16 V
Avstod: 17 SD
Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 5 FP, 3 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU3 Norden

Punkt 1 (Det nordiska samarbetet, närområdet)

1. utskottet
2. res. 1 (S)

Votering:

214 för utskottet
101 för res. 1
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 24 MP, 20 FP, 21 C, 17 SD, 16 V, 18 KD
För res. 1: 101 S
Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 3 (Försvar och samhällets beredskap)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

192 för utskottet
17 för res. 4
106 avstod
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 97 M, 23 MP, 18 FP, 21 C, 16 V, 16 KD
För res. 4: 17 SD
Avstod: 100 S, 1 M, 1 MP, 2 FP, 2 KD
Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Camilla Waltersson Grönvall (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU18 Avgifter för tillsyn enligt drivmedelslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU20 Klimatpolitik

Punkt 2 (Klimatmål på EU-nivå)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

198 för utskottet

17 för res. 3

100 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 98 M, 24 MP, 20 FP, 21 C, 16 V, 18 KD

För res. 3: 17 SD

Avstod: 100 S

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 6 (Förnybar energi inom EU:s ramverk)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

297 för utskottet

17 för res. 7

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 98 M, 24 MP, 19 FP, 21 C, 16 V, 18 KD

För res. 7: 17 SD

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 5 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 12 (Klimatpolitiskt ramverk)

1. utskottet

2. res. 15 (S, MP, V)

Votering:

173 för utskottet

141 för res. 15

1 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res. 15: 101 S, 24 MP, 16 V

Avstod: 1 M

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 19 (Nationell klimatanpassning)

1. utskottet
2. res. 23 (SD)

Votering:

160 för utskottet

17 för res. 23

138 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 20 FP, 21 C, 3 V, 18 KD

För res. 23: 17 SD

Avstod: 101 S, 24 MP, 13 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU22 Ny lag om virkesmätning

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU24 Hushållning med havsområden

Punkt 2 (Ekologiska aspekter)

1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)

Votering:

275 för utskottet

40 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 98 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res. 1: 24 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU40 Kommunal medfinansiering av viss forskningsinfrastruktur

Kammaren biföll utskottets förslag.

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU20 Granskningsbetänkande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

Punkt 2 (Tilläggsdirektiv till Krigsmaterielexportutredningen m.m.)

1. utskottet

2. res. (MP, V)

Votering:

275 för utskottet

39 för res.

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 98 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res.: 23 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 2 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

UU11 Strategisk exportkontroll 2013 — krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Krigsmateriellagstiftning, de mänskliga rättigheterna, ett demokratikriterium m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

275 för utskottet

40 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 98 M, 20 FP, 21 C, 17 SD, 18 KD

För res. 1: 24 MP, 16 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 4 (Europeiska försvarsbyrån (Eda), EU:s uppförandekod)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

257 för utskottet

18 för res. 4

39 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 20 FP, 21 C, 18 KD

För res. 4: 17 SD, 1 V

Avstod: 24 MP, 15 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 1 MP, 4 FP, 2 C, 3 SD, 3 V, 1 KD

Kent Persson (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

UbU20 Gymnasieingenjörsutbildning – ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

*Svar på
interpellationer*

15 § Svar på interpellation 2013/14:510 ”EU-medborgare utnyttjas i Sverige”

Anf. 66 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Krister Örnfjäder har frågat mig vad jag har för avsikt att göra för att förhindra att EU-medborgare tvingas arbeta utan lön, tigga och prostituera sig.

Jag vill börja med att klargöra att frågan om fri rörlighet för personer är en viktig fråga som berör flera ministrars ansvarsområden. Vilken minister som kan anses ansvarig beror på den aktuella frågeställningen, men självfallet tar regeringen ett samlat ansvar i den här frågan. Ansvar för migrationsminister omfattar utlänningslagstiftningen och det så kallade rörlighetsdirektivet som reglerar villkoren för rätten till fri rörlighet.

Regeringen värnar den fria rörligheten för EES-medborgare. Rätten till fri rörlighet är en av de största framgångarna för den europeiska integrationen och en av grundstenarna för samarbetet inom EU. EES-medborgare har en långtgående rättighet att fritt röra sig och uppehålla sig i hela EES-området.

Om det förekommer människohandel för tvångsarbete eller prostitution är det en fråga för rättsväsendet. Den människohandel det kan vara fråga om när det gäller utsatta EES-medborgare kräver insatser av flera aktörer, såväl myndigheter som andra. Regeringen har gett ett uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län att på nationell nivå samordna och stärka samverkan mellan samtliga aktörer när det gäller alla former av människohandel.

Jag vill också lyfta fram att regeringen är bekymrad över att människor lämnar sina hemländer på grund av svår fattigdom och det faktum att de sedan lever under ovärdiga förhållanden i vårt land. Situationen måste på sikt förbättras i dessa människors hemländer vad gäller hälsa, bostäder, utbildning och arbete.

Anf. 67 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag håller självklart med om det som statsrådet nämnde sist, men jag kan konstatera att svaret på själva frågeställningen uteblev. I min interpellation hänvisar jag till artiklar som tar upp problemet med att utsatta EU-medborgare i Sverige tvingas arbeta utan lön, tigga och prostituera sig enligt den kartläggning som Länsstyrelsen Stockholm gjort. Jag frågade därför vad statsrådet avsåg att göra för att förhindra ovanstående situation. Statsrådet hänvisar till att regeringen gett ett uppdrag till just Länsstyrelsen Stockholm.

Jag förutsätter att alla berörda statsråd fått ta del av den utredning som länsstyrelsen har gjort. Där sägs bland annat att mellan 1 200 och 2 000 utsatta EU-medborgare som befinner sig i Sverige kan ha utnyttjats. Undersökningen ger därför en värdefull bild av situationen, och den bilden är allvarlig.

Skälet till denna tolkning är inte minst att problemet inte tycks minska i omfattning. Samtidigt påtalar man, precis som statsrådet säger i sitt svar till mig, att en svaghet i dagsläget är att ingen äger frågan. Jag vill därför ännu en gång fråga statsrådet: Vad avser regeringen göra åt situationen när man fått utredningen från den myndighet som regeringen själv gett uppdraget till?

Anf. 68 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Det är glädjande att vi är överens om hur det förhåller sig när det gäller frågan om de människor som lever under mycket tuffa omständigheter i vårt land. Jag tycker att det är en bra början för den här diskussionen att man inser att det finns ett problem som måste hanteras när det gäller de människor som kommer hit, vilket i sin tur beror på den fattigdomssituation som råder i deras hemländer och som ibland dessutom drabbar minoritetsgrupper hårdare än andra.

Det är ett problem som, precis som Krister Örnfjäder säger, delas mellan flera olika parter. Det delas naturligtvis mellan hemlandet och Sverige och mellan hemlandet och Europeiska unionen i så måtto att hemlandet i det här fallet har ett ansvar att bygga ut sociala skyddsnät, motverka etnisk diskriminering, ta fram en minoritetspolitik värd namnet – vilket är något som verkligen saknas i flera länder – samt se till att det finns access till skolgång, till sjukvård och till sådana system som vi i vårt land ibland tar för givet men som inte finns utbyggda och utvecklade i alla länder, vare sig inom Europeiska unionen eller i andra länder. Det är viktigt att ha det i bakhuvudet när man talar om de här frågorna.

Den andra delen tar Krister Örnfjäder också upp, det vill säga att det är viktigt att vi i Sverige är medvetna om att flera olika myndigheter, och flera olika nivåer i det svenska samhället, har ett ansvar för dessa frågor. Som jag sade har regeringen gett Länsstyrelsen i Stockholms län ett uppdrag att på nationell nivå utveckla, samordna och samverka i arbetet mot människohandeln. Länsstyrelsen har, precis som interpellanten tar upp, presenterat en lägesrapport om utsatta EU-medborgare ur ett människohandelsperspektiv, och i rapporten lämnas en uppskattning av antalet utsatta EES-medborgare i Sverige. Men länsstyrelsen påtalar att det är svårt att dra några slutsatser om det totala antalet EES-medborgare som kan ha utnyttjats för olika ändamål.

Enligt regeringens uppdrag ska Länsstyrelsen i Stockholms län tillsammans med flera olika aktörer verka för en stärkt samverkan mot människohandel. Som jag sade handlar det om många olika nivåer – myndigheter, kommuner, frivillig- och intresseorganisationer samt andra nationella och internationella aktörer, inklusive Sveriges utlandsmyndigheter. Vilka myndigheter är det då som ingår i samverkan? För att klargöra att inte någon myndighet är utlämnad, och att något därmed skulle falla mellan stolarna på det viset som Krister Örnfjäder tar upp, vill jag nämna dem. Det är en lång rad myndigheter.

Länsstyrelsen ska enligt regeringens uppdrag samverka med Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Migrationsverket, Rikspolisstyrelsen, Skatteverket, Socialstyrelsen, Åklagarmyndigheten och sist men inte minst, eftersom jag just nämnde att det gäller olika nivåer i det svenska samhället, med relevanta kommunala förvaltningar. Det är viktigt, för det är ofta på kommunal nivå som till exempel de sociala myndigheterna har möjlighet att hantera dessa frågor.

Det är viktigt att komma ihåg att samverkan i det svenska samhället bygger på att vi har självständiga myndigheter som arbetar tillsammans. Det finns inget utrymme för ministerstyre, som Krister Örnfjäder väl vet, utan det är självständiga myndigheter som förverkligar regeringens politik, helt i enlighet med hur regeringsformen är skriven och hur vi tänker oss att ansvaret fördelar sig i det svenska samhället.

Vi kommer att fortsätta att följa frågan eftersom det är angeläget att envar som lever i vårt land ska leva under drägliga förhållanden och att vi inte ska lämna någon åt vederbörandes öde. Det finns en lagstiftning för det, det finns en ordning för det, och det är viktigt att göra ett ständigt uppföljande arbete. Dock måste jag avslutningsvis komma tillbaka till det som jag sade tidigare, att ansvaret för att förbättra situationen för medborgarna också ligger hos hemländerna. Att stödja dem i det arbetet är en gemensam EU-fråga.

Anf. 69 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Det är ett imponerande antal inblandade parter som räknas upp när det gäller den här frågan. Jag förstår att de alla på något sätt, någonstans och i någon form blir berörda. Ett av huvudproblemen är det som tagits upp från både statsrådets och den ansvariga länsstyrelsens sida, nämligen att ingen äger frågan. Vem ska hålla i den? Är det Länsstyrelsen i Stockholm som har någon sorts – jag vet inte hur jag ska uttrycka mig – speciellt ansvar som gör det möjligt att sammankalla parterna och kräva något slags samarbete för att få till en organisation där man i slutändan inte hävdar att det är någon annan som har ansvaret? Det verkar vara en nyckelfråga att man har någon som man i slutändan kan peka på och som måste vidta någon form av åtgärd och ta ett initiativ.

Det hjälper varken de personer som blir utsatta eller det svenska samhället att vi har ett arbete som pågår om vi inte kan peka på praktiska resultat. Det är dem vi måste komma till, i första hand här i Sverige. Vi i det här huset äger åtminstone beslutsrätten i den här typen av frågor, och regeringen på andra sidan vattnet äger initiativrätten. Att det inte förekommer ministerstyre i Sverige förhindrar inte regeringen att ta initiativ och ge uppdrag.

Nu har man börjat med att ge det här uppdraget, och jag är mån om att det ska ge resultat av olika slag i de organisationer eller myndigheter där vi behöver någon form av åtgärd. Jag är övertygad om att vi är överens om det här. Jag är bara mån om att få se lite fotavtryck i verkligheten och få se att det händer någonting.

Jag skulle också vara intresserad av att få reda på hur man samarbetar med länder utanför Sverige för att komma åt problemet. De länder som har nämnts i detta sammanhang är de länder som i dag har de sämsta förutsättningarna, inte minst ekonomiskt, vilket gör att deras medborgare rör på sig för att hitta en bättre tillvaro någon annanstans. Vad gör man då praktiskt från regeringens sida för att åstadkomma resultat även där?

Anf. 70 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Det är viktigt att minnas att det är en imponerande uppräkning, och det är bra att Krister Örnfjäder själv säger det. Eftersom vi har många olika myndigheter som är inblandade blir det lätt så. Det är betydelsefullt att sammankalla dem och se till att de arbetar i en gemensam riktning. Just för att åstadkomma detta har regeringen gett det här uppdraget till Länsstyrelsen i Stockholms län.

Jag vill gärna komma tillbaka till rapporten *Utsatta EU-medborgare i Sverige – Lägesrapport ur ett människohandelsperspektiv*, som har överlämnats. I den har länsstyrelsen gjort en nationell kartläggning som visar att utsatta EU-medborgare finns över hela landet, i alla län, i stora, mellanstora och små kommuner. Men som jag sade tidigare är det enligt länsstyrelsens mening svårt att dra några slutsatser om det totala antalet EU-medborgare som kan ha utnyttjats för olika ändamål, eftersom det rör sig om uppskattningar.

Enligt denna kartläggning kommer de utsatta EU-medborgarna övervägande från Rumänien och Bulgarien. I rapporten anges att löpande information indikerar att gruppen EU-medborgare som kan befaras vara utsatta för någon form av exploatering ökar. Det här är viktigt att komma ihåg.

Länsstyrelsen uttalar att det finns behov av flera olika insatser. Man bör förtydliga EU-medborgarnas rättigheter och skyldigheter samt vilket ansvar berörda myndigheter har. Man bör utveckla ett metodstöd för socialtjänsten när det gäller utredningar rörande minderåriga EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige. Man bör utreda arbetsgivaransvaret i bärplockarfrågan gentemot de så kallade fria plockarna. Man bör utbilda berörda myndigheter och organisationer i frågor om människohandel för att kunna upptäcka och identifiera offer. Man bör skapa verktyg och incitament för att bilda samverkansgrupper och utarbeta regionala handlingsplaner. Slutligen bör man utreda möjligheterna till en alternativ straffbestämmelse i människohandelsparagrafen rörande tvångsarbete och exploatering av arbetskraft.

Allt detta indikerar naturligtvis att det är en mängd olika myndigheter som kommer att vara inblandade. Det är inte en myndighet som har ansvar för detta, utan flera olika. Därför tycker jag att det är viktigt att understryka att vi här ser ett exempel på hur det svenska samhället ibland kan organisera sig mycket effektivt när vi väl har fått den här typen av rapporter på bordet. Ofta är det så att regeringens kloka politik på områ-

det leder till att myndigheter sätter sig ned och åstadkommer förvånansvärt bra resultat på kort tid.

Det har till exempel visat sig på rättsväsendets område att myndigheterna med polisväsendet i centrum har kunnat bekämpa grov organiserad brottslighet i Södertälje genom att få olika myndigheter att dra åt samma håll med förbluffande bra resultat. Det vi pratar om här är naturligtvis inte bara en fråga om brottslighet, men det finns en sådan komponent, och därför kan det vara bra att göra den jämförelsen.

Nu avvaktar vi avrapporteringen från länsstyrelsens sida enligt plan, men länsstyrelsen har redan fått ett tydligt uppdrag att samordna och samverka på det här området. Det tycker jag är bra. Det visar tydligt vad som är regeringens politik på det här området. Förhoppningsvis kommer det att leda till att myndigheterna successivt utvecklar instrument enligt insatsplanerna, och länsstyrelsen rapporterar tillbaka.

Jag vill peka på ytterligare en rapport som har sin betydelse i detta sammanhang, den så kallade Gretarapporten från Europarådets övervakningsorgan. Den överlämnades den 27 maj i år, vilket inte var länge sedan. Det är en slutrapport med anledning av en utvärdering som pågått i över två år av hur Sverige lever upp till Europarådets konvention om bekämpande av människohandel. Rapporten innehåller ytterligare 25 förslag på åtgärder inom området, bland annat en handlingsplan mot alla former av människohandel. Även denna rapport är naturligtvis föremål för beredning i Regeringskansliet.

Anf. 71 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Jag är nöjd så här långt, men jag har ytterligare en fråga. Kan statsrådet upplysa om en eventuell tidsplan? Jag vill ha möjlighet att se när olika saker ska falla på plats och varför de eventuellt inte gör det. Jag vore tacksam om det fanns någon form av tidsredovisning eller tidsaxel.

Anf. 72 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar Krister Örnfjäder så mycket för frågan. Länsstyrelsen har fått i uppdrag att följa de här frågorna kontinuerligt. Det finns inget exakt slutdatum för detta. Däremot kommer naturligtvis de åtgärder som jag räknat upp, framför allt vad gäller samverkan mellan olika myndigheter, att leda till ett arbete som vi förmodligen har anledning att följa under de kommande åren.

Jag tror att det är viktigt att komma ihåg att den kontinuerliga avrapporteringen tillbaka till regeringen också bygger på att vi får veta hur de insatser som myndigheterna bedriver ser ut. Det kommer att fordra en hel del djuparbete, tror jag, för det är många olika saker som kommer att behöva hanteras när man pratar om människohandel. Tyvärr vet vi, inte minst när det gäller trafficking av kvinnor, att man måste följa sådant här över tid. Det är ingenting som det går att göra kvartalsrapportering eller ens halvårsrapportering om, utan det måste ske på djupet i de här frågorna. Vi får helt enkelt återkomma till detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 73 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Eva-Lena Jansson har frågat mig om jag och regeringen är beredda att vidta åtgärder för att Migrationsverket i samarbete med kommuner och ideella organisationer ska kunna ta ett större ansvar för de asylsökandes sociala situation.

För närvarande söker många människor asyl i Sverige. Kriget i Syrien har drivit miljontals människor på flykt. Migrationsverket bedömer att det i år kommer ca 61 000 asylsökande. Inte sedan 1992 har så många personer ansökt om asyl i Sverige.

Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet av asylsökande från det att ansökan ges in till dess att ett lagakraftvunnet beslut meddelas. Mottagandet av asylsökande bygger på en tilltro till den enskildes egen förmåga att vilja och kunna ta ansvar för sitt liv. Migrationsverket har till uppgift att ge den sökande information och vid behov bistånd samt i lämplig omfattning erbjuda sysselsättning.

Migrationsverket informerar om hur den svenska arbetsmarknaden fungerar och utfärdar i förekommande fall bevis om undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd. Myndigheten ska kartlägga den asylsökandes yrkes- och utbildningsbakgrund i ett tidigt skede av asylprocessen. Kartläggningen ska ligga till grund för Arbetsförmedlingens fortsatta arbete med etableringsinsatser i det fall den asylsökande beviljas uppehållstillstånd.

Regeringen har prioriterat att förkorta Migrationsverkets handläggningstider i asylärenden. Sedan 2009 har handläggningstiderna minskat från ca 200 till omkring 125 dagar. Den första tiden efter ankomsten till Sverige fylls i stor utsträckning av information och utredningar. Det kan därför vara svårt att under den tiden ge en asylsökande möjlighet att delta i någon mer organiserad sysselsättning.

Migrationsverket har vidare tagit fram en handlingsplan för 2014 där målsättningen är att det vid mottagningsenheterna ska finnas lokaler, teknisk utrustning och handledare för självstudier i svenska språket samt lokaler för mötesplatser. Vid samtliga av Migrationsverkets mottagningsenheter sker samarbete med lokala idéburna organisationer, vilket ger de asylsökande möjligheter att få kontakter i närsamhället och möjlighet till praktik och arbete.

Regeringen har dessutom i vårändringsbudgeten för 2014 föreslagit satsningar på sammanlagt 100 miljoner kronor på olika integrationsåtgärder för att stimulera ett ökat mottagande av nyanlända från Migrationsverkets anläggningsboende. Bland annat föreslås 50 miljoner kronor för att ersätta kommuner för den utbildning i svenska för invandrare de erbjuder personer i Migrationsverkets anläggningsboende som beviljats uppehållstillstånd.

Mot denna bakgrund avser jag inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 74 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret. Ministern har i sitt svar tagit upp både frågor som rör asylsökande och Migrationsverkets uppdrag där och frågor som gäller dem som får uppe-

hållstillstånd. Mitt fokus i interpellationen har varit dem som är asylsökande.

Som jag skriver i min interpellation är det krig, kriser och oroligheter som gör att antalet människor som söker asyl i Sverige ökar. För oss socialdemokrater är det självklart att Sverige som land ska ha en öppen och generös hållning till människor som fördrivs eller tvingas på flykt.

Många av landets kommuner vill och tar ett stort ansvar för asylsökande även om det är Migrationsverket som svarar för verksamhet och placering. Det är vanligt att många asylsökande i avvaktan på utredning och beslut placeras på mindre orter runt om i vårt land eftersom det är ett överskott av tomma lägenheter.

Det är Sverige som nation som ska ta emot flyktingar, inte enbart enskilda kommuner. I Örebro län finns det många mindre kommuner och orter som får sådana placeringar. I Örebro län är det två kommuner som står för 75 procent av mottagandet när det gäller asylsökande. Det är Lindesberg och Ljusnarsberg.

I torsdags fick Ljusnarsbergs kommun veta att Migrationsverket tänkt köpa 91 platser av en entreprenör i Ställdalen. Snart har kommunen 600 asylsökande i en kommun med 4 900 invånare. Det är drygt 12 procent. Grundskolan består av 400 elever. Ca 20 procent av de asylsökande beräknas vara barn, med andra ord ca 120 elever. Det anser Migrationsverket vara lite på marginalen. I Ställdalen, som är en ort utan någon som helst service, har man inom kort placerat 250–300 asylsökande. Orten har i övrigt 450 invånare.

När jag har besökt de olika verksamheterna är det precis som migrationsministern beskriver i sitt svar. Det är idéburna organisationer som gör en fantastisk insats. ABF gör just nu en enorm insats i Lindesberg och Ljusnarsberg för att på olika sätt försöka bidra till att ha en verksamhet för de asylsökande under den tid de väntar.

I migrationsministerns svar står det att det kan vara svårt att under den här tiden, som kan vara 125–200 dagar, ge den asylsökande möjlighet att delta i någon mer organiserad sysselsättning. Min bild är att de vill ha någonting att göra. Det är förödande för människor att inte ha någonting att göra och bara gå och vänta. De upplever många gånger att de befinner sig mitt ute i skogen där det inte finns någonting. ABF är de som upprätthåller någon typ av verksamhet där de kan få träffa andra människor och försöka ha ett liv. Barnen har naturligtvis en verksamhet som man försöker hantera.

Jag försökte ställa frågor om detta eftersom vi kan se att det kan uppstå problem och krockar i denna miljö när man har så många asylsökande i ett område. Dessa kommuner tar ett stort ansvar. De tar inte bara emot asylsökande. De tar också emot flyktingar. Jag är jättestolt över kommunernas engagemang. Men någonstans måste de kunna få hjälp i sin verksamhet.

Det är därför jag har ställt frågan: Är regeringen beredd att ge Migrationsverket större ansvar? Min bild är: Nej, det tänker den inte göra. Den lämnar det till kommunerna. Tycker migrationsministern att det är rimligt att det är två kommuner som ska ta det stora ansvaret och inte kunna få ett stöd från Migrationsverket i form av personell verksamhet på plats?

Anf. 75 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Det är en angelägen och viktig fråga som vi diskuterar här i kväll i kammaren. Antalet personer som söker asyl i Sverige har ökat kraftigt de senaste två åren främst på grund av kriget i Syrien. Migrationsverkets uppgift är att i lämplig omfattning erbjuda den asylsökande sysselsättning. Jag tror att vi är överens om det, jag och Eva-Lena Jansson.

Mottagandet av asylsökande bygger på en tilltro till den enskildes egen förmåga och vilja att kunna ta ansvar för sitt liv. I detta är det civila samhället, som interpellationen berör, ett viktigt komplement till Migrationsverkets övriga stöd till asylsökande i praktik och i arbets- och samhällslivet.

Sverige har en tradition av att vara ett öppet land. Den traditionen ska vi vara stolta över. Just nu kommer många flyktingar från Syrien. Vi vet att det finns en stor solidaritetstanke kring att människor som flyr undan kriget ska få en fristad. Vi ser därför att det också finns en rörelse i många kommuner.

På grund av världsläget söker många asyl i Sverige just nu, och många beviljas också uppehållstillstånd. Det gör att Migrationsverkets boenden är fulla och att tillfälliga boenden måste upphandlas. Det är här någonstans som knuten ligger. Den centrala frågan är varför vi får en obalans i systemet.

Om kommunerna beredde dem som har fått uppehållstillstånd, det vill säga de nyanlända, plats ute i kommunerna för etablering skulle det inte finnas något behov av tillfälliga boenden. Den situation som Eva-Lena Jansson tar upp hade troligtvis kunnat undvikas.

Lösningen för att förbättra kvaliteten i mottaganden av asylsökande och att sänka kostnaderna, vilket måste vara en prioriterad fråga, är att förmå kommunerna att öppna för kommunplacering av de nyanlända som har fått uppehållstillstånd.

För mig är det väldigt viktigt att inte hamna i ett läge där mottagandet är en dragkamp mellan stat och kommun. Det finns ingen kommun som heter Staten. I någon av landets kommuner ska den asylsökande bo när vederbörande har kommit hit till Sverige. Det är dåligt för alla inblandade om vi får en sådan dragkamp. Detta är en gemensam uppgift för stat och kommun.

Det är inte bra att det finns kommuner som tar ett väldigt litet ansvar trots att de finns i en bra arbetsmarknadsregion. Där har vi den stora utmaningen. Därför vill regeringen sätta tryck på de kommuner som måste göra mer. Samtidigt ska vi komma ihåg att i princip alla kommuner i dag tar emot flyktingar. Det är ett mycket stort framsteg.

Jag kommer för övrigt att besöka Ljusnarsbergs kommun i augusti, den 18 augusti för att vara exakt. Det finns redan inlagt i min kalender. Det är i enlighet med den plan som jag har för att besöka kommuner som tar ett stort ansvar och på plats se och höra hur det fungerar. Det har varit min ambition under alla de snart åtta år som jag har varit statsråd att förhålla mig till frågan på det viset. Det handlar om att vara ute och se hur det fungerar och sedan dra lärdom av det.

Anf. 76 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Statsrådet sade jättemånga saker, men han svarade inte på min fråga. Min fråga handlade om Migrationsverkets ansvar för den sociala situationen och inte huruvida statsrådet ska göra besök i Ljusnarsbergs kommun. Det välkomnar jag. Jag har haft dialog med kommunalrådet i Ljusnarsberg Eva-Lena Johansson. Vi är väl medvetna om att besöket kommer att göras.

Jag har dialog, och jag har varit på besök i de verksamheter som ABF har. ABF gör en fantastisk insats i den norra länsdelen i Örebro län med att ha samhällskunskapscirklar. Lindesbergs och Ljusnarsbergs kommuner gör en fantastisk insats för att se till att se till att barnen får en bra verksamhet, för att kunna ha en bra verksamhet för de asylsökande, för de ensamkommande flyktingbarnen och också för de flyktingar som de tar emot. Men det finns en gräns för hur mycket de kan klara själva.

Kommunerna tar ett stort ansvar. ABF gör en jättestark insats. Därför ställer jag naturligtvis frågan till ministern: Vad har regeringen tänkt göra för att Migrationsverket ska kunna ta ett större ansvar för den sociala situationen? Det skulle kunna vara att bistå med fritidsledare eller någonting för den sociala situationen för de asylsökande där de får en rimlig möjlighet att göra någonting mer än att bara sitta och vänta.

Många av dem jag träffade var från Syrien. De kände en frustration. De kunde se hur någon annan hade fått uppehållstillstånd, men de själva fick vänta i tre, fyra eller fem månader och fick inte något besked. De visste inte vad som skulle hända.

Stressen och pressen på de här människorna är otroligt stark. Och jag säger det igen: Kommunerna gör en fantastisk insats. Den befolkningsutveckling som har varit i Ljusnarsberg har gjort att man tvingats lägga ned byskolor. Det föds inga barn. Samtidigt ska man försöka se till att de asylsökande barnen får en skolgång. Och det är jätteviktigt att de här barnen får en insats, för de far ju illa annars, men de vuxna måste också kunna få en insats.

Att då i svaret hänvisa till vad som händer när man får uppehållstillstånd och vad kommunerna ska kunna få då ger inte svar på min fråga hur Migrationsverket ska kunna få ett större och bättre uppdrag att göra en social insats. Det man gör i dag räcker inte, och kommunen klarar inte av att ensam ta ansvaret. ABF gör en jättebra insats, men de klarar inte heller av att göra det ensamma.

Min fråga är: Var är staten, var är Migrationsverket, vad vill regeringen egentligen göra? Jag undrar om man kan tänka sig att göra någonting annat, för svaret på interpellationen är: Nej, jag tänker inte vidta några ytterligare åtgärder. Och det duger faktiskt inte.

Anf. 77 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Som jag sade tidigare har Migrationsverket ett huvudansvar för mottagande av asylsökande. De har också till uppgift att ge den sökande information och vid behov bistånd samt i lämplig omfattning sysselsättning, så vad beträffar uppdragets karaktär är det väldigt tydligt.

Migrationsverket har också tagit fram en handlingsplan där målsättningen är att det vid mottagningsenheterna ska finnas lokaler för handledning i svenska språket samt lokaler för mötesplatser. Vid dessa mötes-

platser ska till exempel idéburna organisationer kunna bedriva viss verksamhet.

Den organiserade sysselsättningen kan bestå av praktik eller annan sysselsättning i verkets regi som till exempel kan ske i samverkan med idéburna organisationer. Migrationsverkets målsättning är att detta ska vara genomfört under våren 2015.

Migrationsverket arbetar för att i möjligaste mån involvera lokala aktörer, exempelvis Arbetsförmedlingen, landstinget eller idéburna organisationer, i introduktionen till de asylsökande. Introduktionen innebär bland annat information om asylprocessen, om lagen om mottagande av asylsökande, om hur den svenska arbetsmarknaden fungerar och även lokalinformation och brand- och säkerhetsinformation, vilket är rätt centrala frågor när man bor på den här typen av tillfälliga boenden.

För att den enskilde ska kunna tas emot i närsamhället och kunna öppna dörrar till organisationslivet, arbetar Migrationsverket genom samverkan på lokal nivå. Det kan till exempel resultera i praktikplatser om arbetsgivare får kännedom om asylsökandes möjligheter att arbeta. Jag har själv under mina resor runt om i Sverige sett väldigt bra exempel på den typen av samverkan.

Det är viktigt att komma ihåg att vi också måste lyfta fram flyktingguiderna, som är något som regeringen har inrättat. De kan ge ett utökat stöd för etablering i samhället och språkträning, som ju också kan bidra till att motverka sysslolöshet, precis som Eva-Lena Jansson tar upp, i avvaktn på kommunbosättning.

Glöm inte bort, Eva-Lena Jansson, att det inte bara handlar om de asylsökande så länge de är asylsökande! Det finns nämligen bara två alternativ när man har varit asylsökande. Antingen får man ett uppehållstillstånd, och då ska man integreras i det svenska samhället med arbetslinjen som måttstock, eller också ska man återvända. Om det är så att man får ett positivt besked kan flyktingguiderna ge stöd till individen inför bosättningen. Det som är den centrala frågan är att om människor får uppehållstillstånd ska de bo någonstans i vårt land i någon av landets 290 kommuner. Då måste de naturligtvis ha kunskap och information som gör det möjligt att fatta bra beslut om bosättningsort eller orter där man kan få tillgång till arbete och till utbildning.

Jag nämnde tidigare att det är viktigt att hela samhället bidrar till ett fungerande mottagande. År 2010 beslutade riksdagen också om mål för politiken för det civila samhället. I det sammanhanget betonades bland annat civilsamhällets vikt och roll som utförare av välfärdstjänster.

Regeringen slöt samma år en överenskommelse med idéburna organisationer på integrationsområdet och med Sveriges Kommuner och Landsting.

En särskild utredare har fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att på olika sätt underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet eller utvecklas och därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning. Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2016.

Dessutom har vi i regleringsbrevet till Migrationsverket för 2011 gett dem i uppdrag att fortsatt söka samarbete med det civila samhällets organisationer.

Det är viktigt att komma ihåg att vi arbetar på flera olika nivåer samtidigt och hela tiden i ett granskande syfte för att se hur man kan förbättra relationen mellan de civila organisationer som Eva-Lena Jansson tar upp i sin interpellation, Migrationsverket och andra berörda aktörer.

Anf. 78 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag vet inte om jag talar för döva öron, men jag försöker tala om vad Migrationsverket ska göra. Det är klart att man kan hänvisa till praktikplatser, ideella organisationer eller den organisation som finns på plats.

Ställdalen är en ort utan någon som helst service och med 250–300 asylsökande. Orten har ungefär 450 invånare. Jag lovar att praktikplatser inte växer på träd där, även om det finns många träd i området.

Jag har varit i Stråssa, där det finns ungefär 300 boende och 100 asylsökande. Bussen kanske går varje dag men inte varje helg. Det finns inte heller någon service där. Det byalag som finns där har försökt göra en insats, men när det är stor omsättning klarar man inte av att hantera det själv.

Fru talman! Ljusnarsberg och Lindesberg tar ett stort ansvar. Lindesberg har flyktingmottagning i Vedevåg, Stråssa, Fellingsbro, Gusselby och Storå. Ljusnarsberg har flyktingmottagning i hela sin kommun. Och ABF gör en fantastisk insats för att säkerställa att de asylsökande får någonting att göra. Då måste det vara rimligt att Migrationsverket inte bara kan vara den som sitter och tittar på och bistå med lokaler. Man kanske måste bistå med personella resurser.

Det är därför jag frågar igen: Är inte regeringen beredd att göra någon som helst mer insats?

De här kommunerna tar ett fantastiskt stort ansvar och gör en jättebra insats. ABF gör också en bra insats. Migrationsverket jobbar naturligtvis utifrån de förutsättningar de har. De har tuffa förutsättningar. Frågan är om regeringen är beredd att ge dem andra förutsättningar än vad de har i dag. Det är det jag har försökt få reda på med min interpellation, och jag har ställt frågorna tre gånger.

Jag hoppas, fru talman, att Tobias Billström i sitt sista inlägg kan säga något om Migrationsverkets ansvar i den här frågan.

Anf. 79 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar så mycket för interpellationen.

I budgetpropositionen för 2014 föreslogs ett flertal satsningar från regeringens sida för att underlätta kommunernas mottagande av nyanlända invandrare. Till exempel får kommuner som i förhållande till sin folkmängd tar emot fler nyanlända en högre ersättning, och kommuner med ett lågt mottagande får en något sänkt ersättning. Sammantaget ökar ersättningen till landets kommuner med drygt 1,1 miljard kronor 2014–2017. Solidaritet ska löna sig, Eva-Lena Jansson.

Därutöver har regeringen i vårändringsbudgeten för 2014 föreslagit satsningar på sammanlagt 100 miljoner kronor för olika integrationsåtgärder, bland annat för att stimulera ett ökat mottagande av nyanlända på Migrationsverkets anläggningsboenden, som jag talade om tidigare.

Förstärkningarna består av 20 miljoner kronor för att underlätta och påskynda bosättning för nyanlända med särskilda behov, 20 miljoner

kronor till länsstyrelserna för att kunna rusta upp bostäder och underlätta transporter samt göra åtgärder inom skola och barnomsorg och därutöver 50 miljoner kronor för att ersätta kommuner för den utbildning i svenska för invandrare som de erbjuder personer på Migrationsverkets anläggningsboenden som beviljats uppehållstillstånd samt ytterligare 10 miljoner till flyktingguider. Men, Eva-Lena Jansson, dessa 100 miljoner kronor finns inte med i ert budgetalternativ. Jag tror att det i någon mening där står att ni uttryckligen avstyrker de 100 miljoner kronorna.

Om man nu talar om att ta ansvar i den här kammaren och om vikten av att vi står upp för de kommuner som i dag drar ett tungt lass – på den punkten är vi helt eniga om att det görs ute i landets kommuner – måste man också kunna stå upp för budgetalternativen. Det gör inte Eva-Lena Jansson i den här diskussionen, tycker jag, utan i stället ger hon sken av att det finns pengar i den socialdemokratiska budgeten. Det gör det alltså inte. De 100 miljoner kronor som vi har i budgeten återfinns inte i alternativet som Eva-Lena Janssons parti har lagt fram. Det gör att orden om att ta ansvar klingar ganska ihåligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2013/14:238 Godkännande av rådets beslut om systemet för EU-budgetens finansiering

EU-dokument

KOM(2013) 884 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en unionsrättslig ram för tullrättsliga överträdelse och sanktioner

Socialutskottets betänkanden

2013/14:SoU23 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor

2013/14:SoU24 Patientlag

2013/14:SoU20 Förbättrad informationshantering avseende vissa patienter inom hälso- och sjukvården

2013/14:SoU28 Riksrevisionens rapport om statens satsningar på nationella kvalitetsregister

Finansutskottets betänkande

2013/14:FiU30 Gränsöverskridande förvaltning och marknadsföring av alternativa investeringsfonder

Konstitutionsutskottets betänkanden

2013/14:KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser

2013/14:KU34 En politik för en levande demokrati

2013/14:KU44 Indelning i utgiftsområden

Trafikutskottets betänkande
2013/14:TU17 Luftfartsfrågor

18 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 9 juni

2013/14:642 Ekonomisk press på juntan i Thailand
av *Peter Persson* (S)
till statsrådet *Ewa Björling* (M)

19 § Kammaren åtskildes kl. 18.39.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 8 §
anf. 20 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 42 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.05,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.50 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Berättelse från Valprovsningsnämnden	1
3 § Avsägelse.....	1
4 § Anmälan om ny riksdagsledamot	2
5 § Meddelande om frågestund.....	2
6 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
7 § Ärenden för förnyad bordläggning	4
8 § Granskningsbetänkande	5
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU20	5
<i>Inledning.....</i>	<i>5</i>
Anf. 1 PETER ERIKSSON (MP).....	5
Anf. 2 BJÖRN VON SYDOW (S).....	6
Anf. 3 PER BILL (M)	7
Anf. 4 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	9
Anf. 5 PER-INGVAR JOHNSON (C).....	10
Anf. 6 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	11
Anf. 7 TUVE SKÅNBERG (KD)	13
<i>Regeringens information till riksdagen angående bemanningen av insatsorganisation 2014 (avsnitt 1.4).....</i>	<i>15</i>
Anf. 8 ANDREAS NORLÉN (M).....	15
Anf. 9 PHIA ANDERSSON (S).....	18
<i>Regeringens hantering av Vattenfall AB:s förvärv av Nuon (avsnitt 3.1).....</i>	<i>19</i>
Anf. 10 PER BILL (M)	19
Anf. 11 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	20
Anf. 12 PER-INGVAR JOHNSON (C)	22
Anf. 13 TUVE SKÅNBERG (KD)	23
Anf. 14 PETER ERIKSSON (MP).....	26
Anf. 15 HANS HOFF (S).....	28
Anf. 16 PER BILL (M) replik	30
Anf. 17 HANS HOFF (S) replik.....	31
Anf. 18 PER BILL (M) replik	31
Anf. 19 HANS HOFF (S) replik.....	32
Anf. 20 JONAS ÅKERLUND (SD).....	32
Anf. 21 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	33
<i>Regeringens arbete med omregleringar (avsnitt 3.6)</i>	<i>34</i>
Anf. 22 KARL SIGFRID (M)	34
Anf. 23 BILLY GUSTAFSSON (S).....	35
(Beslut fattades under 14 §.).....	37
9 § Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag	37
Utrikesutskottets betänkande 2013/14:UU8	37
Anf. 24 BODIL CEBALLOS (MP).....	37
Anf. 25 HANS LINDE (V).....	39
Anf. 26 OLLE THORELL (S).....	40
Anf. 27 ULRİK NILSSON (M).....	42

Anf. 28	BODIL CEBALLOS (MP) replik	43
Anf. 29	ULRIK NILSSON (M) replik	43
Anf. 30	BODIL CEBALLOS (MP) replik	44
Anf. 31	ULRIK NILSSON (M) replik	44
Anf. 32	FREDRIK MALM (FP)	44
Anf. 33	KERSTIN LUNDGREN (C)	46
Anf. 34	JULIA KRONLID (SD)	47
Anf. 35	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	49
Anf. 36	CHRISTER WINBÄCK (FP)	51
Anf. 37	MARGARETA CEDERFELT (M)	52
	(Beslut fattades under 14 §.)	53
10 §	Strategisk exportkontroll 2013 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden	53
	Utrikesutskottets betänkande 2013/14:UU11	53
Anf. 38	BODIL CEBALLOS (MP)	53
Anf. 39	BJÖRN SÖDER (SD)	57
Anf. 40	HANS LINDE (V)	59
Anf. 41	BJÖRN SÖDER (SD) replik	61
Anf. 42	HANS LINDE (V) replik	61
Anf. 43	BJÖRN SÖDER (SD) replik	62
Anf. 44	HANS LINDE (V) replik	62
Anf. 45	URBAN AHLIN (S)	63
Anf. 46	HANS LINDE (V) replik	65
Anf. 47	URBAN AHLIN (S) replik	65
Anf. 48	HANS LINDE (V) replik	66
Anf. 49	URBAN AHLIN (S) replik	66
Anf. 50	BJÖRN SÖDER (SD) replik	66
Anf. 51	URBAN AHLIN (S) replik	66
Anf. 52	BJÖRN SÖDER (SD) replik	67
Anf. 53	URBAN AHLIN (S) replik	67
Anf. 54	ULRIK NILSSON (M)	67
Anf. 55	BODIL CEBALLOS (MP) replik	69
Anf. 56	ULRIK NILSSON (M) replik	70
Anf. 57	BODIL CEBALLOS (MP) replik	70
Anf. 58	ULRIK NILSSON (M) replik	71
Anf. 59	CHRISTER WINBÄCK (FP)	71
Anf. 60	BJÖRN SÖDER (SD) replik	73
Anf. 61	CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	74
Anf. 62	BJÖRN SÖDER (SD) replik	74
Anf. 63	CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	74
Anf. 64	KERSTIN LUNDGREN (C)	75
Anf. 65	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	77
	(Beslut fattades under 14 §.)	78
11 §	Gymnasieingenjörutbildning – ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan	79
	Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU20	79
	(Beslut fattades under 14 §.)	79
	Ajournering	79

Återupptagna förhandlingar	79	Prot. 2013/14:122
12 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 4 juni	79	10 juni
MJU17 Landsbygdspolitik	79	
13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 juni	80	
UU20 Biståndspolitisk plattform	80	
UU3 Norden	82	
MJU18 Avgifter för tillsyn enligt drivmedelslagen	82	
MJU20 Klimatpolitik	83	
MJU22 Ny lag om virkesmätning	84	
MJU24 Hushållning med havsområden	84	
KU40 Kommunal medfinansiering av viss forskningsinfrastruktur	84	
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	84	
KU20 Granskningsbetänkande	84	
UU8 Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag	85	
UU11 Strategisk exportkontroll 2013 — krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden	85	
UbU20 Gymnasieingenjörsutbildning – ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan	86	
Ajournering	86	
Återupptagna förhandlingar	86	
15 § Svar på interpellation 2013/14:510 "EU-medborgare utnyttjas i Sverige"	86	
Anf. 66 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	86	
Anf. 67 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	87	
Anf. 68 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	87	
Anf. 69 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	88	
Anf. 70 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	89	
Anf. 71 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	90	
Anf. 72 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	90	
16 § Svar på interpellation 2013/14:533 om Migrationsverkets uppdrag	91	
Anf. 73 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	91	
Anf. 74 EVA-LENA JANSSON (S)	91	
Anf. 75 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	93	
Anf. 76 EVA-LENA JANSSON (S)	94	
Anf. 77 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	94	
Anf. 78 EVA-LENA JANSSON (S)	96	
Anf. 79 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	96	
17 § Bordläggning	97	
18 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	98	
19 § Kammaren åtskildes kl. 18.39	98	

Prot. 2013/14:122
10 juni

Tryck: Elanders, Vällingby 2014